

MAYIS 2023 / SAYI: 06

JOURNALIST

POST

06

"DİKTATÖRLERE
KARŞI ORDUM YOK
AMA SÖZÜM VAR"

22

RUSYA'DA SAVAŞA
'SAVAŞ' DEMEK
YASAK

44

Z KUŞAĞI
GAZETECİLİK
İLKELERİNİ
SAVUNUYOR

GAZETECİLERİN
YAŞATILMADIĞI
ÜLKE: TÜRKİYE

19

ÜLKEDEN
HABER, YAZI VE
RÖPORTAJ

Bürokrasi Yok
Başvuru Ücreti Yok
Kullanım Ücreti Yok

İndirim Var
Taksitli Alışveriş Var
Özgür Gazeteciliğe Destek Var

SAHİBİ:
INTERNATIONAL
JOURNALISTS
ASSOCIATION e.V.

TÜZEL KİŞİ TEMSİLCİSİ:
MUSTAFA KILIÇ

GENEL YAYIN EDITÖRÜ:
YÜKSEL DURGUT

YAYIN KURULU:
ŞEMSİ AÇIKGÖZ
CILENE VICTOR
LILIAN SANCHES
İSMAİL SAĞIROĞLU
GÜLİZAR BAKİ
THORA MEIßNER
TÜRKMEN TERZİ
AHMET DOĞAN
ERSİN ŞANLI
İRFAN GALİP DURLU

GÖRSEL YÖNETMEN:
ÖMER AKBULUT

SAYFA TASARIM:
KEMAL KAHVECİ

KAPAK FOTOĞRAFI:
JACQUES DEMARTHON
AFP

ÇEVİRMEN:
İSMAİL KUL
BERA ÇEVİK

İLETİŞİM BİLGİLERİ:
Adres: Poststraße 2-4,
60329 Frankfurt am Main
Deutschland
Tel:+49 069 84846306
GSM:+49 179 1385035
EMail: journalistpost@
internationaljournalists.org
www.internationaljourna-
lists.org

DESTEK İÇİN:
IBAN: DE29 5065 2124
0004 1249 13
PayPal: paypal@internatio-
naljournalists.org
Patreon: info@internatio-
naljournalists.org

YÜKSEL DURGUT EDITÖR

Diktatörlerin yeni korkulu rüyası

otokratik rejimlerin dünya gene-
lindeki hakimiyeti her geçen gün
artarak devam ediyor. İfade öz-
gürlüğünün tek adam rejimleri tarafından
giderek daha fazla kısıtlandığı bir dünyada,
medya çalışanları baskı altındaki halkın
güvenilir haberlere ulaşabilmeleri için yeni
çözümler arıyor.

2022 YILI KÖTÜ GEÇTİ

Gazeteciler için 2022 yılı yine acı dolu
geçti. Gazetecileri Koruma Komitesi'ne
göre geçen sene en az 67 gazeteci ve med-
ya çalışanı öldürüldü. Bu rakam 2018'den
bu yana en yüksek sayı olarak kayda geçti.
Ukrayna savaşı ve Latin Amerika'daki cina-
yetlerin artması bu rakamı rekor seviyeye
ulaştırdı.

2022'de yaşanan savaşlar ve basın öz-
gürlüğüne yönelik benzeri görülmemiş
baskı, medya kuruluşlarının ülkeleri dışına
kitlesel bir şekilde göç etmesine de neden
oldu. Medya, yeni iş modelleri geliştirmek,
haber kaynaklarına ulaşabilmek için yeni
yöntemler bulma ve sansüre rağmen ta-
kipçileriyle bağlarını sürdürebilme adına
teknik çözümler geliştirmek gibi sayısız
zorluğun üstesinden gelmenin yollarını
arıyor.

Son uluslararası gelişmeler, sürgündeki
gazetecilerin zorluklarını da gün yüzüne
çıkardı. Mevcut teknolojik durum, gazete-
cileri hedef kitlelerine ulaşma konusunda
her zamankinden daha verimli hale getirse
de diğer yandan sosyal medya üzerinden de
açık hedef olmaya devam ediyorlar.

YAPAY ZEKA (AI) VE GAZETECİLİK

Dünyada gazetecilik alanında yeni tek-
nolojik gelişmeler de yaşanıyor. Şimdilerde
yapay zeka uzmanları üretken yapay ze-
kanın haber endüstrisi üzerindeki etkisini
tartışıyor.

Yapay zeka (AI) destekli sohbet robotu
ChatGPT piyasaya sürüldüğünden beri, ga-
zeteciler bunun haber endüstrisi üzerinde-

ki potansiyel etkisini tartışıyorlar. "Bu kaç
gazetecinin yerini alacak?" sorusu akıllara
geliyor. ChatGPT'yi bir meydan okuma mı
yoksa haber endüstrisinin karşılaştığı bazı
sorunları çözmek için bir fırsat olarak mı
görmek gerekiyor?

Financial Times okuyucularına ilk
yapay zeka editörü Murgia'yı tanıttı bile.
Murgia, kendisine yöneltilen sorulara kar-
şılık görev tanımını şu şekilde özetliyor:
"Özellikle yapay zeka teknolojisinin iyi-
siyle kötüsüyle günlük yaşamlarımız üze-
rindeki etkisiyle ilgileniyorum. İnsanların
unutmayacağı harika hikayeler anlatmak
istiyorum."

Murgia'nın açıklaması şu soruyu akla
getiriyor; "Gazetecilerin yerini tamamen
ChatGPT gibi yapay zeka sistemleri alabilir
mi?" Bünyesinde Bild, Die Welt gibi medya
kuruluşlarını barındıran 15 bin çalışanı ile
Avrupa'nın en büyük medya şirketi Axel
Springer'in CEO'su Mathias Doepfner çalı-
şanlarına gönderdiği mektupla bu soruya
cevap veriyor. Yapay zekanın, bağımsız ga-
zeteciliği her zamankinden daha iyi hale
getirme veya onun yerini alma potansiye-
line sahip olduğunun altını çizen Doepfner,
işten çıkarmaların olacağı sinyali veriyor.

GAZETECİLİK BİTİYOR MU?

Son 20 yılda dünya üzerinde 1668 gaze-
tecisi görevi başında hayatını kaybetti. Yük-
seliştirte olan diktatör rejimlerin hedefindeki
gazetecilerin yerini alan yapay zeka ileride
tek adamların başına büyük bir dert ola-
caktır. Skandalları, rüşvetleri, yalanları or-
taya dökecek olan yapay zeka (AI), otokratik
rejimlerin korkulu rüyası olacak. Umarım
diktatörler bununla birlikte ellerine daha
fazla gazeteci kanı bulaştırmazlar.

Gazetecilik bizi eğitir, bilgilendirir ve
ilham verir; daha parlak bir geleceğe doğru
ilerlememize rehberlik eder. Gazeteciliğin
sunulma şekli değişse bile bu kavramın
etkisi sürekli olarak güçlü kalmaya devam
edecektir. ■

PROF. DR. FRANK ÜBERALL *

Demokrasi için tehlike

Mekanik bir daktiloda tıktırılar eşliğinde yazmak, tozlu belgelerle dolu bir arşiv bodrumunda vakit alan araştırmalar, yazıları son teslim saatini dikkate alarak teslim etmek... Otuz yıldan daha uzun bir süre önce profesyonel meslek hayatım böyle başladı. Cep telefonu, bilgisayar yoktu ve dijital kamera bilinmezdi. Bir nesil içinde gazetecilik hızlı bir değişime uğradı ve değişmeye de devam ediyor. Hoşunuza gitse de gitmese de editöryal işler giderek daha fazla internet ortamına kayıyor. Gazetecilerin ve medya kuruluşlarının bu değişime uyum sağlaması gerekiyor.

Süreç içinde, gazeteciliğin temel kavramının toplumu bilgilendirmek ve aydınlatmak olduğu unutulmamalıdır. Bu giderek zorlaşıyor çünkü insanlar her yeni gün daha çeşitli medya kanallarını kullanıyorlar. Yapılan anketlere göre birçok genç, haberlere neredeyse yalnızca sosyal ağlardan ulaştıklarını belirtiyor. Ancak bu mecralarda editöryal olarak elekten geçmiş güvenilir içerikler ile reklam veya dezenformasyon amaçlı içerikler arasında fark gözetilmiyor. Bu, demokrasi için tehliktir ve toplumda medyanın yetkinliğinin ne kadar önemli olduğunu gözler önüne sermektedir.

Gidişat göstermektedir ki, eski tarz çalışma sistemi ve iş modellerinden vazgeçmeyen veya büyük ölçüde buna bağlı kalan yayın kuruluşları piyasada tutunamayacaklar. Bünyesinde birçok dergi bulunan Gruner + Jahr isimli yayın kuruluşunun çöküşü bunu açık bir şekilde gözler önüne seren bir örnektir.

Artık mesele, gazeteciliği multimedya terimleriyle düşünmek ve organize etmek meselesidir. Bu sadece dijitalleşmeyle ilgili süreç değildir. İçerikleri internete koymak her şeyin çözümü anlamına gelmiyor, isterseniz bunu ödeme bariyerinin arkasına koymuş olun. Uzun vadede bu tek başına yeterli olmayacaktır. Değişimin başarıya ulaşması için daha fazlasına ihtiyaç vardır.

Gazetecilikte artık ulaşmamız gereken çalışma tarzı şöyle olmalıdır: ilk olarak, içerik yüksek kaliteli bir standarda sahip olmalı ve buna ek olarak uygun yayın platformları belirlenmelidir. Sosyal medya, TV raporları, podcastler, son

dakika haberler ve derinlemesine analizler farklı şekillerde çalışıyor ve ayrışması da giderek zorlaşıyor. Bu nedenle, medya şirketleri basın çalışanlarına tüm kanalları kullanma talimatı vererek sonuca ulaşmaya çalışıyor.

Ancak sıkı bir tasarruf düşüncesine dayanan bu reaksiyon durumu sağlıklı değerlendirememeye anlamına gelmektedir. Bugün gerekli olan bambaşka bir şeydir. Sürekli çalışanlar da ürünlerde tasarrufa gitmek yerine zamana uygun sunum şekillerine yatırım yapılmalıdır. İş bölümü bunun bir parçasıdır. Herkes her kanal için iyi içerik üretemez. Gazetecilerin eğitiminde sesli ve görüntülü içerikler ile metinler konusunda gerekli bilgiler aktarılmalıdır. Daha sonraki aşamalarda ise gazeteciler en iyi yapabildikleri alanlara konsantre olmalı, sürekli kendini eğitmeli ve diğer alanların uzmanları ile işbirliğine hazır olmalıdırlar.

Stephan Russ-Mohl ve Sebastian Turner, kanalları hem içerik hem de teknoloji açısından ustaca doldurmayı uygun bir şekilde "alan yetkinliği" olarak tanımlıyor. Örneğin İngiliz Guardian gazetesi, böyle bir çapraz medya stratejisinin işe yarayabileceğini göstermiştir. Instagram'da kısa mesajlar ve verilen linkler ile genç insanların merakları uyandırılmış ve bu şekilde dijital abonelerin sayısı artmıştır.

Nihayetinde, sadece medya kurumlarının değil, gazetecilerin de güvenilirliği sağlanmalıdır. Medya çalışanlarının kendilerini ilgi odağı haline getirmeleri geniş çevrelerde kabul görmüyor. Ürünlerini ben gözüyle hazırlayıp sunmak kişinin kendini aşırı ölçüde merkeze alması olarak değerlendiriliyor. Ancak gelecekte "Influencer" mantığı ile gazetecilerin araştırmalarını ve içeriklerini kendi isim markaları ile sunmaları adına kamuoyunda belli bir görünürlüğe sahip olmaları gerekiyor. ■

* Prof. Dr. Frank Überall, Alman Gazeteciler Cemiyeti'nin (DJV) Federal Başkanı'dır. Aynı zamanda serbest gazeteci olarak çalışmakta ve Köln'deki HMKW Medya, İletişim ve İşletme Üniversitesi'nde gazetecilik ve sosyal bilimler üzerine araştırmalar yapmakta ve dersler vermektedir.

VOLHA HVOIN *

Belarus totaliterlik ve baskı girdabında

Totaliter yönetimin baskısı altındaki Belarus'ta sorunlar her geçen gün büyüyor. 2020'deki seçim sonuçlarına hile karıştırılması üzerine başlayan kitlesel protestoların bastırılmasının üzerinden 2,5 yıl geçti. Halkın akim kalan devrimine iktidar acımasız, planlı ve sistematik bir şekilde tepki veriyor. Sonuç olarak yüz binlerce Belaruslu ülkesini terketti. Muhalef medya ülkeden kovuldu. Sivil toplum dağıtıldı. Ancak bu iç karartıcı tabloda gelecek için umut veren pek çok işaret var.

2020 OLAYLARINA SERT TEPKİ

2022'de Belarus Gazeteciler Birliği (BAJ) 43 gazetecinin tutuklandığını ve 55 gazeteci hakkında arama kararı olduğunu bildirdi. Gazeteciler 20 kez idari tutuklama yüzünden cezaevine girdi. Para cezalarına çarptırıldı. Ayrıca kolluk kuvvetleri gazetecileri sorguladı ve gazetecilerin akrabalarını da ziyaret etti. Belarus'tan ayrılanlar da dâhil olmak üzere gazetecilerin evlerinde aramalar yaptı. Ülkeyi terk edenler bile istihbarat birimlerinin takibinde. 2020'de Belarus'ta gazetecilere yönelik 1500'den fazla saldırı (tutuklamalar, gözaltılar, para cezaları, fiziksel şiddet vb.) kayıt altına alındı. 2021 yılında ise binin üzerinde olay gerçekleşti. Yani mesleğinde aktif olan gazeteciler ülkeden ayrıldı ve ayrılmaya devam ediyor. Çünkü bağımsız medyanın gazetecilik yapması, yüksek cezalar nedeniyle neredeyse imkânsız hale geldi.

Hapsedilen 32 medya temsilcisinden bazıları çoktan cezalarını tamamlayıp tahliye oldu. Daha önce hüküm giyenlerin bazılarına ise ek cezalar veriliyor. Belsat TV kanalı muhabiri Katerina Andreyeva (Bahvalova) ile meslektaşları Darya Çultsova, öldürülen Roman Bondarenko'nun anısına 15 Kasım 2020'de Minsk'teki 'Değişim Meydanı'nda toplanan insanların polis şiddetiyle dağıtıldığı yerde canlı yayın yaptı. Andreyeva ve Çultsova bu nedenle tutuklandı ve iki yıl hapis cezasına çarptırıldılar. Darya tahliye olur olmaz Belarus'tan ayrıldı. Ancak Katerina Andreyeva, devlete ihanet suçlamasıyla sekiz yıl daha hapis cezasına çarptırıldı. Duruşmaya gizlilik kararı verildiği için suçlamanın detayları bilinmiyor. Belarus'ta medyanın, gazeteciliğin ve hukukun durumunu göstermesi açısından bu sadece bir örnektir.

Belarus'ta neredeyse devletin kontrolü dışındaki medya aşırılık yanlısı olarak kabul ediliyor. Telegram kanalına abone olmanın, yazı işleri ofisine fotoğraf veya herhangi bir mesaj göndermenin cezai sorumluluğu var. Siyasi mahkûm Igor Losik'in eşi Darya

Losik, Belsat TV kanalına verdiği röportaj nedeniyle iki yıl hapis cezasına çarptırıldı. Darya ve Igor Losik'in küçük kızını akrabaları yanlarına aldılar. Aksi takdirde yetimhaneye gönderilebilirdi. Benzer şekilde Rusya'nın Ukrayna'ya karşı savaşıyla bağlantılı olaylar hakkında özel medya kuruluşlarına yorum yapan uzman Yegor Lebedok da 5 yıl hapis cezasına çarptırıldı. Bunlar sadece birkaç örnek. Korku iktidarların amacıdır. Bunu sağlamak için Belarus'ta her gün birçok insan gözaltına alınıyor. Sosyal medyada iktidar aleyhine yönelik muhalif paylaşımlara yapılan beğeniler, savaş karşıtı ifadeler veya başka bir neden... Artık sebebin ne olduğu önemli değil!

Ancak bu kasvetli tabloda olumlu şeyler de var: Belaruslu gazetecilerin meslek ideallerine olan bağlılığı, uluslararası dayanışma ve ülke içindeki desteği. Yazı işleri ofislerinin çoğu 2021'in ikinci yarısında Belarus'tan ayrılmalarına rağmen çalışmalarını sürdürüyor. Onlara minnettarız. Sayelerinde ülkede neler olup bittiğini öğreniyoruz. Sürgünde çalışanlar, tehlikeli olmasına rağmen ülkedeki bilgi kaynaklarına ulaşıyorlar. Bazılarının ülkede kendi muhabirleri var. Ama hiç kimse bu kişilerin kimliğini açıklamıyor.

GAZETECİLİK MESLEĞİ ŞİMDİ DAHA DA ÖNEMLİ

Rusya bir yıldır Ukrayna'da savaş halinde. Aleksandr Lukaşenko, Vladimir Putin'e işgal için Belarus'un topraklarını ve altyapısını kullanma izin verdi. Ukrayna'daki savaş ile Rus ve Belarus toplumunun bu olaylara karşı tutumu, kitle iletişim araçlarının insanların bilincini etkilemekte ne kadar önemli olduğunu gösterdi. Belarus devlet medyasının dışındaki özgür medyanın ülkede yaşayanların bilgi ihtiyacını karşılama konusunda büyük şeyler yaptığına inanıyorum. 2020'de Belarus halkı, özgürlük ve savaş karşıtı duruşları ve haklarının korunması gibi değerlere sahip çıktığını gösterdi. 2021 ve sonrasında Belarus toplumu savaşı desteklemedi. Bunu sosyolojik araştırmalar, anketler, Belarus'tan göçler ve partizan direnişi gösteriyor.

Tekrar etmek gerekirse; 32 medya çalışanı hala tutuklu. Bunlar ifade özgürlüğünün kurbanlarıdır. Ve özgür gazeteciler bu fedakarlıkların boşa gitmemesi için çalışmaya devam etmelidir. ■

* Gazeteci Volha Khvoyn, Belarus Gazeteciler Derneği'nde editör ve proje yöneticisi olarak çalıştı. Halen Polonya Radyosu için çalışıyor. BAJ Yönetim Kurulu Üyesi.

NOBEL BARIŞ ÖDÜLÜ SAHİBİ TAWAKKOL KARMAN:

DİKTATÖRLERE KARŞI ORDUM YOK AMA SÖZÜM VAR

YÜKSEL DURGUT

Zorbalar, en çok kim olduklarına dair gerçeklerle karşılaştıklarında veya suçları bir şekilde her ortamda ifşa edildiğinde öfkelenir. Bunu yapma fırsatını asla kaçırmam. Bu güçlü yağmacılar ile savaşacak bir ordum olmasa bile, sözüm, bağlantılarım ve bazı konumlarım var...

Dünya, Tawakkol Karman'ı "Demir kadın", "Devrimin annesi" ve "Arap Baharı'nın kadını" olarak tanıdı. Bir gazeteci, insan hakları aktivisti ve politikacı olarak 2011 yılında Yemen'deki demokrasi yanlısı protestoların yanı sıra Arap Baharı'nın da figürlerinden biri oldu. Mücadelesindeki şiddet içermeyen liderliği ve otoriterliğe, yolsuzluğa ve baskıya karşı savunuculuğu nedeniyle Ellen John Sirleaf ve Leymah Gbowee ile birlikte 2011 Nobel Barış Ödülü'ne layık görüldü.

Arap dünyasında Nobel Barış Ödülü kazanan ilk ve Müslüman dünyasında da İranlı insan hakları aktivisti Şirin Ebadi (2003)'den sonra ikinci kadın oldu. Nobel Barış Ödülü'nü kazandığı haberini aldığı anda 32 yaşındaydı ve bir meydana çağırın içindeydi.

Tawakkol Karman ile Arap Baharı'ndaki rolünden günümüze insan hakları savunuculuğunu konuştuk.

Gazeteci ve insan hakları aktivisti olmanızda size ilham veren ne oldu?

Adaletsizliğe olan nefretim ve yaşadığımız ülkede anlamlı bir değişim görmek istiyorsak ezilen halkın desteklenmesinin şart olduğuna olan inancım bana ilham kaynağı oldu. Başkalarına karşı uygulanan adaletsizliğin sona er-

memesi durumunda, bunun önünde sonunda beni de etkileyeceğini düşünüyorum.

2011'den bu yana Arap Baharı'nın ve Yemen'deki demokrasi yanlısı protestoların sembollerinden biri oldunuz. Son 12 yılda hayatınızda neler değişti?

Çok da değişen bir şey olmadı, bu yüzden bazıları beni hala çeşitli konulara karşı çok keskin olmakla suçluyor. Durum böyle olabilir ancak sonuçları ne olursa olsun, insan hakları ihlallerini görmezden gelen zorbaları yaptıklarından dolayı övemem. Kendimi özgürce ifade edebileceğim platformlara erişimim, dikkat çekebileceğim gerçek değişimdir.

İnsanlara "uyanmalarını, haklarını savunmalarını ve adaletsizliğe ve yolsuzluğa karşı durmalarını" söylediniz. Bu sesi Yemen dışında, özellikle İslam ülkelerinde duyan oldu mu?

İnsanların birbirleri üzerinde bir etkisi olduğuna inanıyorum ve bu benim durumumda da aynı şekilde etkili olurdu. Evet, sesimin hem yurt içinde hem de yurt dışında duyulduğunu ve taviz vermeyi reddeden her seste olduğu gibi bana yönelik görüşlerin bölünmüş olduğunu söyleyebilirim. ►

► Bazıları baskıcı hükümetlere karşı tutumumu desteklerken, kalanları istikrarsızlık oluşturmak için küresel bir komplonun parçası olduğuma inanıyor. Aslında, bir kişinin tutumu, tiranlık ve adaletsizliğe karşı kabule veya direnişe bağlıdır. Duruşum, baskıcı hükümetleri ulusal rejimler olarak gören kişiler tarafından sorgulanıyor, bu beni üzmüyor veya temel de duruşumu değiştirmiyor.

Yetkililerin “sessiz kal” tehditlerine karşı sessiz kalmadınız. Tek adam rejimlerinin egemen olduğu ülkelerde özellikle gazeteciler diktatörün yanındadır. Bu gazetecilere ne tavsiye edersiniz?

Bir gazeteci palyaço ya da sahte bir tanık değildir ve tüm gazeteciler, çalışmalarının hükümetlerin kapısında olmaktan daha önemli olduğunu aklında bulundurmalıdır.

İşiniz sizi Yemen hükümeti ve diğer güçlü kuruluşlarla çatışmaya soktu. Hiç güvenliğiniz için korktunuz mu? Bu korkuyla nasıl başa çıktınız?

Korkmadım dersem yalan söylüyor olurum. Herkes doğal olarak korku yaşar ama ben buna aşırı tepki vermiyorum. Birinin haklarını korumanın, bedele ödemeye değer asil bir onur olduğunu düşünüyorum. Asil duruşlar olmadandan hayat değersizdir.

Barışı teşvik ederken şiddet içermeyen çabalarınız ve kadın hakları için verdiğiniz mücadele için “Nobel Barış Ödülü” ne layık görüldünüz.” Yıllardır savaşların yaşandığı bir coğrafyada şiddet olmadan nasıl mücadele verilebilir?

Barışçıl mücadele, yasaları çiğneyen milisler ve silahlı örgütlerin egemenliği altında daha zordur. Ancak en zor durumlarda bile, insanların özlük haklarının ihlaliyle mücadelede olduğu gibi, fiili otoriteleri ifşa ederek, halka gerçek olanı açıklayarak ve yanlış iddialarını itibarsızlaştırarak şiddetsiz bir şekilde mücadele etmek her zaman mümkündür. Ayrıca, toplumsal değişimi gerçekleştirmeye yönelik her türlü çaba, kadın hakları mücadelesini de içermelidir çünkü bunu yapmak, mevcut siyasi ve dini zorbalık yapısının yıkılmasına yardımcı olacaktır.

“Dünya Yemenlilere yapılan zulümleri durdurmak için hiçbir şey yapmadı.” dediniz. Aynı şeyi örneğin Afganistan veya Suriye için de söyleyebilir miyiz?

Kendi ülkemizin yaşadığı aynı terk edilmişlik ve dünyanın gösterdiği kayıtsızlık Suriye ve Afganistan’da da yaşandı. Durum eğer böyle değilse, bu insanları kendi halklarına zulmeden zalim yöneticilere teslim etmek durumu nasıl meşrulaştırılabilir? Bence bu uygun bir davranış değil. Bu zulümlere bir son vermenin çok önemli olduğunu ve insan haklarını ihlal eden ve vatandaşlarını korkutarak yöneten hükümetlere müsamaha göstermenin yanlış olduğunu düşünüyorum.

Genel olarak, dünyaya totaliter rejimler hakim. Sizce şu anda demokrasiye yönelik en büyük tehdit nedir? İnsanlar arasında barış için demokrasiye dönebilir miyiz?

İrkçilik bence demokrasi için en büyük tehdidi oluşturuyor. Ne yazık ki, bazı Batılı politikacıların ABD ve Avrupa

Bir gazeteci palyaço ya da sahte bir tanık değildir ve tüm gazeteciler, çalışmalarının hükümetlerin kapısında olmaktan daha önemli olduğunu aklında bulundurmalıdır.

gibi demokrasileri Ortadoğu’nun bir kopyasına dönüştürmeye itmeleri endişe vericidir. Demokrasiyi düşmanlarından korumaya ihtiyaç var ve ABD Başkanı Biden görevi devraldığı törende de benzer bir konuşma yaptı.

GÜNÜMÜZ GENÇLERİ İDEOLOJİLER TARAFINDAN KISITLANAMIYOR

Gençliğin gücü ve gençleri aktivizme dahil etmenin önemi hakkında açıklamalarınız var. Gençlerin Yemen’in ve Ortadoğu’nun geleceğini şekillendirmede ne gibi bir rol oynayacağını düşünüyorsunuz?

Birçok ülkede, gençler nüfusun çoğunluğunu oluşturur. Son derece yeteneklidirler, dünyayı daha iyi anlarlar, ideolojiler tarafından kısıtlanmazlar ve birçok şeyi iyileştirme gücüne sahiptirler. Yemenli gençlerin yetenekleri ve kültürel geçmişleri nedeniyle önemli değişiklikler getirebileceğini düşünüyorum. Şiddetin ve çekişmenin olmadığı bir dünya yaratmak onların çıkarıdır. Gençler hızla sivil haklarının kaygılarına yönelik dayanışma ve destek kampanyaları başlatıyorlar ve çoğu açıkça görüldüğü gibi ırkçı çağrılarını reddediyor. Ayrıca, gençlerin inançlarını ve bilgilerini genişletme isteklerini özgürce ifade etmeye ne kadar hevesli olduklarını görmek cesaret vericidir.

Her hafta protesto için dışarı çıkmaya başladığınızda size “Devrimin Annesi” deniyordu. Dünyada fark yaratmak isteyen ancak bunalmış hisseden veya nereden başlayacağından emin olmayan gençlere ne gibi tavsiyelerde bulunursunuz?

Gençlere karşılıksız tavizler vermemelerini, çevrelerinin daha fazla farkında olduğunu ve seçimlerinin sonuçlarını kavrama konusunda diğerlerinden daha iyi bir yeteneğe sahip olduklarını bilmelerini tavsiye ediyorum.

KARMAN: HAYATIMDA UNUTAMADIĞIM İKİ ÖNEMLİ OLAY VAR

Şu ana kadar kariyerinizdeki en önemli başarı neydi?

Hayatımda iki önemli olay ömrüm boyunca hafızamda yer edecek. İlki, Yemen'in barışçıl devriminin başlangıcıdır. Başarılı bir sonuç alabilmek için çok çalıştım ve sonucunu hevesle beklediğim bir olaydı. Birçok şehirde hak ve özgürlükleri korumak için protestolar planladım ve bizzat kendim yönettim. O günün akşamı barışçıl protestolar çağrısında bulunan deklarasyonun hazırlanmasına yardım eden gençlerden biriydim. Ertesi gün dışarı çıktık ve diktatörlüğün devrilmesi çağrısında bulunmaya başladık. Rejim devrilene ve bir geçiş hükümeti kurulana kadar sokaklarda kaldık.

Unutmadığım diğer hatıra ise, Nobel Barış Ödülü'nü kazandığının ilan edildiği andır. Bunu, davamızın adaletinin, özgürlük ve demokrasi mücadelemizin büyüklüğünün evrensel düzeyde bir kabulü olarak gördüm.

“ÖZGÜR BASIN İÇİN İNSAN HAKLARI ÖRGÜTLERİNİN DESTEĞİ ŞART”

Sizi “Zincirsiz Kadın Gazeteciler” projesinde çalışmaya motive eden nedenler nelerdir?

Hem basının hem de basında çalışanların tamamen özgür olması ve tek kısıtlamalarının kendi vicdanlarından gelmesi gerektiğini telkin ediyorum. Benim düşünceme göre ülkenin özgür basına, hakları savunan kuruluşlara, insanları bu sektörde çalışmaya hazırlayan kurslara ve vatandaşların ifade özgürlüğü hakkının korunması gibi birçok şeye ihtiyacı var. Hak ve özgürlükleri savunmak için hukukun üstünlüğünün olmadığı Yemen gibi bir ülkede insan hakları örgütleri asıl ihtiyaçtır.

Cemal Kaşıkçı öldürüldüğünde katillerinin cezalandırılması için çok savaştın. Gazeteciler dünyanın birçok yerinde öldürüldü veya hapsedildi. Bir gazeteci olarak, gazetecileri hedef alanlara ne söylemek istersiniz?

Gazetecilere saldırılar kendilerine karşı kanıt sağlıyor. Bir hükümeti veya güçlü bir bireyi medyayı hedef almaya iten nedir? Gerçeğin ortaya çıkmasından endişe ediyorlar. Gerçeği gizleyebileceklerine inanırlarsa yanılıyorlar; hedeflerine ulaşamıyorlar.

İyimserliği sürdürmeli ve başarılı olmak istiyorlarsa taviz vermekten kaçınmalıdırlar. Yapmaları gereken en önemli şey, bu tür rejimleri desteklemekten uzak durmaktır.

Gençlerin, daha iyisi için değişim ve bir fark yaratmak istiyorlarsa, kendilerini hazırlıksız veya bunalmış hissediyorlarsa tehlikeye atılmaması gereken bir ilke olduğunu anlamaları çok önemlidir. Koşullar, meşru siyasi eylemde bulunmak için elverişli değilse, önce kendimizi bilimsel, kültürel ve ekonomik olarak ilerletebiliriz. Kendimizi geliştirmekle başlayabiliriz. Bu bizim, milletimiz ve haklı nedenlerimiz için kritik bir öneme sahiptir.

OTORİTER REJİMLER KADER DEĞİLDİR

“Korkan diktatörlerdir, hepsi zamanlarının sınırlı olduğunu bilirler.” dediniz. Ama buna karşılık milyonlarca insan ülkesini terk ediyor ve sürgünde yaşıyor.

Diktatörlerin korku içinde yaşadığına şüphe yoktur ve sonuç olarak askerleri, yasaları ve suçlarıyla kendi etrafında bir kale inşa eder. Otoriter rejimlerin milyonlarca insanın göç etmesine yol açtığı doğrudur, ancak bu göç ülkede olup bitenleri göz ardı ederek vazgeçmek değildir; daha ziyade bir güvenlik arayışı, bir destek aracına duyulan ihtiyaç veya bilgi arzusudur. Bununla birlikte, hepsi sarsılmaz bir inançla milletlerine bağlıdır. Göçmenler, kazançlarıyla sık sık ülkelerinin büyümesine ve toplumlarının dayanıklılığına ve uyumuna yardımcı olurlar. Her durumda, diktatörlükler zayıf devletler yaratır ve nihayetinde yıkılırlar. Benim anlayışıma göre net bir ulusal anlayışa sahip olan her göçmene, otoriter rejimlerin kader olmadığını söylemek istiyorum; bazıları yıllar önce dağıldı, kalanı zamanı geldiğinde dağılacak. ■

MUHALİF GAZETECİLERİN YAŞATILMADIĞI ÜLKE: TÜRKİYE

Türkiye Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan'ın, 2011'de başlayan baskıcı yönetimi, 2016'daki kontrollü darbe girişimi sonrası kontrol edilemez hale geldi. Ülkede muhalif gazetecilerin yüzde 95'i ya cezaevlerinde ya da yurt dışında. Yurt dışında olanlar ise sürekli tehdit altında yaşıyor.

BÜLENT CEYHAN

Bir süredir aktif gazetecilik yapmıyorum. İnsan hakları ihlalleri üzerine raporlar yazıyorum. Üzerinde çalıştığım son rapor yeniden mesleğimle ve gazetecilerle yolumun kesişmesine vesile oldu. Rapor, Türkiye'de gazetecilerin hedef gösterilmesi ve saldırıya uğramalarıyla ilgili. Aynı zamanda mağduru olduğum bir konu. Öyle bir mağduriyet ki, 6 yıldır ülkem-

den ve ailemden uzakta dilini, kültürünü tanımadığım; ıssız, soğuk ve yabancı topraklarda mülteci hayatı yaşattı ve yaşıyor.

Yüzlerce gazeteci, televizyoncu benzer şekilde sürgün ve mülteci hayatı yaşıyor. Bir kısmı geçim derdine düştüğünden, yakınlarına zarar gelir düşüncesinden veya imkan bulamadığından farklı işlerle uğraşıyor. Bir anlamda he-

def gösterenlerin tam da istediği gibi susturulmuş şekilde olayları izlemekle yetiniyor. Bir kısmı ise gazetecilik yapmaya, mücadeleye devam ediyor. Ancak Erdoğan rejimi ve onun uzun kolları bu gazetecileri hedef göstermeye ve daha da ötesine geçerek hangi ülkede yaşadıklarına bakılmaksızın saldırılar düzenlemeye devam ediyor.

Tüm otokratik yönetimler, toplumları kendi propagandaları üzerinden şekillendirmek istediğinden ilk önce gazetecileri hedef alıyor. Basın yayın organlarını kontrol altına almaya çalışıyor, gazetecileri nefret söylemleri ile linç kampanyalarına malzeme ediyor, tehditler, hukuksuz yargılamalar, tutuklamalar ve saldırılar ile susturmaya çalışıyor.

Türkiye, 2002'den bu yana yönetildiği AKP iktidarı boyunca, basın ve ifade özgürlüğüne saldırılar, gazetecilere yönelik baskılar ve tutuklamalar konusunda dünyanın en kötü şöhretli ülkelerinden biri haline geldi. 2016 yılından bu yana ise Uluslararası gazeteci örgütleri; Sınır Tanımayan Gazeteciler (RSF), PEN International ve Gazetecileri Koruma Komitesi'nin (CPJ) yaptıkları araştırmalarda Türkiye, dünyanın en fazla gazeteci tutuklayan ve mahkûm eden ülkesi olarak anıldı.

AKP iktidarında, 2002-2022 yılları arasında en az 848 gazeteci tutuklandı. Özellikle de 15 Temmuz 2016 tarihli tartışmalı darbe girişimi sonrası Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nı ve altına imza attığı uluslararası insan hakları sözleşmelerini rafa kaldıran Recep Tayyip Erdoğan hükümeti, birkaç hafta içerisinde yüzlerce gazeteciyi tutuklattı. 2016'da Olağanüstü Hal Yönetimi (OHAL) dönemi boyunca, toplam 179 medya kuruluşu (53 gazete, 34 TV, 37 radyo istasyonu, 20 dergi, 6 haber ajansı ve 29 yayınevi), "Gülen cemaati medyası", "PKK medyası" ve "sol örgüt medyası" oldukları gerekçe gösterilerek kapatıldı. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin (TGC) 2016 basın raporuna göre; 2016 yılında 780 gazetecinin basın kartı iptal edildi, 839 gazeteci yaptıkları haberler nedeniyle açılan davalarda hakim karşısına çıktı, 189 gazeteci sözlü ve fiziksel saldırıya uğradı, işsiz gazeteci sayısı ise 10 bini aştı.

CPJ verilerine göre sadece 2016 yılında, hapiste bulunan 191 gazeteciyle birinci sırada bulunan Türkiye'yi, 38 gazeteci ile Çin, 25 gazeteci ile Mısır takip ediyordu. Türkiye, 2022 yılı itibarıyla Sınır Tanımayan Gazeteciler (RSF) Basın Özgürlüğü Endeksi'ne göre de 180 ülke arasında 149. sırada yer alıyor.

TÜRKİYE NASIL DÜNYANIN EN BÜYÜK GAZETECİ HAPİSHANESİ OLDU?

Türkiye'de bağımsız gazetecilik faaliyetlerinin ve ifade özgürlüğündeki gerilemenin en temel nedeni Erdoğan rejimi ile birlikte demokratik değerlerin rafa kaldırılması ve yargının bağımsızlığını tamamen yitirmiş olmasıdır. Erdoğan'ın Türkiye'yi dünyanın en büyük gazeteci hapishanesine dönüştürmesinin bir diğer sebebi de elbette karıştığı büyük yolsuzluk suçlarıdır. Bu suçların ortaya çıkmasını sağlayan tüm gazeteciler, bugün ya sürgün hayatı yaşamakta, ya tutuklu bulunmakta ya da şiddet eylemleri ve tehditlere maruz bırakılarak susturulmaya çalışılmaktadır.

Ayrıca medya patronları da Erdoğan'ın kontrolündeki mahkemelerin açtığı davalardan yıldı ve medya sektörün-

den çekilmek zorunda kaldı. Birçok medya kuruluşu ise hukuksuz gerekçelerle polis zoruyla kapatıldı, yönetimlerine el konuldu ve hükümetin kontrolündeki isimlere teslim edildi. Böylelikle Erdoğan hükümeti Türkiye'deki medyanın yüzde 90'ını ele geçirmeyi başardı, muhalif sesleri susturdu ve halkın gerçekleri öğrenmesini engelledi. Sadece gazeteciler değil, iktidarı eleştiren farklı görüşlere sahip yurttaşlar, haksız ve hukuksuz bir şekilde gözaltına alınma, yargılanma, tutuklanma ve mahkûm olma korkusuyla yaşamaya başladı.

Sadece yazılarından dolayı ağırlaştırılmış ömür boyu hapis cezasına çarptırılan aydınların, fikir adamlarının varlığı bile özgür habercilik yapmak isteyen gazetecilerin başının üzerinde Demokles'in kılıcı gibi sallanmaktadır. Basın ve ifade özgürlüğünün hiçe sayılması, adalet mekanizmasının tamamen hükümetin kontrolünde olması, haberlerinden dolayı 'düşman' veya 'hain' ilan edilmek istemeyen gazetecileri aynı zamanda otosansür uygulamaya itmiştir.

Erdoğan'ın 18 Ekim 2022'de onayladığı yeni "dezenformasyon yasası", "yanlış bilgi yaymayı" bir ila üç yıl arasında hapis cezaları gerektiren bir suç haline getiriyor. Bu yasa da yine Erdoğan'ın hedef gösterdiği gazetecilere yönelik tutuklama tedbiri olarak görülüyor.

ERDOĞAN'IN GAZETECİ AVI

Erdoğan, hedef aldığı gazetecilerin en ağır şekilde cezalandırılmasını sağlamak için devletin tüm otoritesini kullanıyor. Gazetecileri ajan ve gazeteci kılıfına girmiş teröristler, diye suçlayan Erdoğan, hapis yatan, mal varlıklarına el konulan, haklarında yakalama kararı çıkarıldığı için mesleklerine yurtdışında devam etmek zorunda kalan gazetecilerin de peşini bırakmadı. Türkiye İçişleri Bakanlığı aracılığıyla hazırlanan kırmızı bültenlerle Interpol'e başvurulmuş ve "Terörden Arananlar Listesi'ne" silahlı terör örgütü mensupları ile birlikte hedef aldığı gazetecilerin isimlerinin girmesi sağladı.

YABANCI GAZETECİLER DE HEDEFTE

Basın örgütlerinin çalışmalarına göre, yurt içinde de 2022 yılında en az 65 gazeteci, haber izlerken ya da haberleri nedeniyle gerek kolluk güçlerinin gerek politikacıların gerekse de sivil vatandaşların saldırısına maruz kaldı. 2022'de gazeteciler ve basın kuruluşlarına ilişkin en az 174 dava görüldü. Bu davalarda en az 263 gazeteci yargılandı. Bazı gazeteciler birden çok davada hakim karşısına çıktı. Davalarda en az 40 gazeteciye hapis ya da para cezası verildi. Gazetecilere toplamda en az 92 yıl 11 ay 15 gün hapis, en az 317 bin 900 TL para cezası verildi. En az 24 gazeteci beraat etti. Bir yıl boyunca en az 33 gazeteci tutuklandı, en az 72 gazeteci gözaltına alındı.

Türkiye'de görev yapan yabancı gazeteciler de hedef gösterme ve linç kampanyaları nedeniyle görevlerini yapamaz hale geldi. Bir kısmı sınır dışı edilirken bir kısmı da tutuklandı. Erdoğan bazı tutuklamaları pazarlık aracı olarak da değerlendirmeye çalıştı. Erdoğan'ın "casus" ve "terörist" diyerek hedef gösterdiği ve tutuklanmasını sağladığı Türk-Alman gazeteci Deniz Yücel'in Alman hükümetiyle siyasi müzakereler sonucunda serbest bırakılması tartışma konusu olmuştu. ►

ERDOĞAN'IN UZUN KOLU YURTDIŞINA DA UZANIYOR!

Hedef alınan gazeteciler, sığındıkları ülkelerde Erdoğan adına hareket muhabirleri, muhabirler veya istihbaratçılar tarafından takip ediliyor. Özellikle de Erdoğan'ın damadının ailesine ait Sabah Gazetesi, yurt dışındaki gazetecileri takip ederek, yasadışı şekilde adreslerini ifşa ediyor ve fotoğraflarını yayınlıyor. Sonuç olarak, gazetecilerin hedef gösterilmesi, linç kampanyalarına maruz bırakılması ve şiddet eylemleri, aynı zamanda tüm toplumun demokratik haklarına darbe anlamı taşıyor. Bağımsız gazetecilerin yokluğu, halkı iktidara bağlı propagandist yayınların esiri haline getiriyor. Böyle olunca halk, sürekli aldatılan, gerçekleri öğrenemeyen, hakkını savunamayan, karşı koyacak gücü bulamadığından baskılar altında ezilen bir toplum haline geliyor.

İşte hedef gösterilen ve saldırıya uğrayan bazı gazeteciler:

CAN DÜNDAR

Cumhuriyet Gazetesi'nde Genel Yayın Yönetmeni olarak görev yaptığı dönemde, Suriye'nin kuzeyindeki örgütlere MİT tırları ile sevk edilen silahların belgeleri yayınlayan Gazeteci Can Dündar, bir anda Erdoğan'ın adeta en büyük düşmanlarından biri haline geldi. Erdoğan sert bir açıklama yaparak "Peşlerini bırakmam." dedi ve bizzat kendisinin şikayetiyle Dündar'ın tutuklanmasını sağladı. Heyeti hükümetin istediği isimlerden oluşturulan Ağır Ceza Mahkemesi, Dündar'ı, "casusluk" ve "silahlı terör örgütüne yardım" suçlarından 27 yıl 6 ay hapis cezasına çarptırdı. Tutuksuz yargılandığı sırada Türkiye'yi terk eden ve Almanya'da sürgün yaşayan Dündar'ı, bununla da bırakmadı. Son olarak İçişleri Bakanlığı üzerinden tüm dünya kamuoyuna duyurulan "Terörden Arananlar Listesi'nde" Dündar'ın adının yer almasını sağladı.

Die Zeit gazetesinde yayınlanan yazısında Can Dündar, yaşadıklarını şu sözlerle özetledi; "Kimseyi öldürmemiş, şehri bombalamamış, banka soymamışım. Bütün "suçum", Erdoğan'ın Suriye'deki cihatçılara istihbarat teşkilatı aracılığıyla gizlice silah yolladığını belgelememdi. Birçok uluslararası basın örgütünün ödülünü getiren haber, Türkiye'de önce 27,5 yıl hapis cezası, sonra bir süre hücre cezası, başarısız bir silahlı saldırı, ardından bütün mal varlığıma el konması, sonunda da sürgünle sonuçlanmıştı. Ama anlaşılan bunlar Erdoğan'a yetmemişti. Haber çıktığında, "Bunun bedelini ona ağır ödeteceğim" diye verdiği sözü tutmak için şimdi de "terörist" suçlamasını gündeme getiriyor, yakalanmama yardımcı olacaklara 500 bin lira (25 bin Euro) vaat ediyordu."

BÜLENT KENEŞ

Gazeteci Bülent Keneş, İngilizce yayın yapan Today's Zaman Gazetesi'nin Genel Yayın Yönetmeni olarak görev yapıyordu. İlk olarak Twitter'daki paylaşımları gerekçe gösterilerek Cumhurbaşkanı Erdoğan'a hakaret ettiği gerekçesi ile 10 Ekim 2015'te tutuklanarak Silivri Cezaevi'ne gönderildi. Bir süre sonra tahliye edilen Keneş, 2016 darbe girişiminin ardından hakkında tutuklama kararı çıkarılan gazeteciler arasında yer aldı. İsveç'e sığınan Keneş, gazeteci arkadaşları ile birlikte Türkiye'deki insan hakları ihlalleri hakkında raporlar hazırlayan SCF (Stockholm Center for Freedom) adından bir insan hakları örgütü kurdu.

İsveç'in Nato üyeliği için onayını almak zorunda olduğu Erdoğan, basın toplantısında İsveç Başbakanı'ndan bizzat Bülent Keneş'in ismini telaffuz ederek iadesini istemesi basın dünyasında şok etkisi yarattı. Neyse ki İsveç yargısı, Keneş'in iade edilmesine gerek olacak suç unsuru bulunmadığına karar verdi.

ABDULLAH BOZKURT

İsveç'te sürgün olarak yaşayan gazeteci Abdullah Bozkurt da Nordic Monitor isimli web sitesi üzerinden İngilizce gazetecilik yaptığı için hedef tahtasında oturtuldu. Ayrıca Türkiye'de devletin resmi ajansı olan Anadolu Ajansı aracılığıyla düzenli olarak yayınlanan "Arananlar", "Fırariler" listesinde hedef gösteriliyor.

Bozkurt, Stockholm'de evinin önünde kimliği belirsiz üç kişinin saldırısına uğradı. Olay sonrası açıklama yapan Bozkurt, Nordic Monitor'ün Türkiye'deki hukuksuzlukları dünya kamuoyuna anlatmaya daha kararlı bir şekilde devam edeceğini söyledi. Bozkurt, yıllardır Erdoğan ve rejiminin hedefinde olduğunu belirterek Erdoğan'ın yardımcısının bir ulusal kanalda kendisinin öldürülmesini istediğini açıkça söylediğini belirtmişti.

AHMET DÖNMEZ

İsveç'te yaşayan sürgün gazeteci Ahmet Dönmez de muhalif yazı yazanlardan. Dönmez, 6 yaşındaki kızının yanında kendisini takip eden şüphelilerin saldırısına uğradı. Bilincini kaybeden ve bir süre yoğun bakımda kalan Dönmez beyin kanaması geçirdi ve ölümden döndü. Dönmez, İçişleri Bakanı Süleyman Soylu tarafından korunan mafya gruplarının kendisini ölümle tehdit ettiklerini ve bu saldırıdan önce İsveç makamlarına şikayetçi olduğunu açıkladı.

CEVHERİ GÜVEN

Gazeteci Cevheri Güven, Nokta Dergisi Genel Yayın Yönetmenliği yaptığı dönemde Erdoğan'a dair kapakları ve yayınları nedeniyle hedef olmuştu. Erdoğan, seçimler öncesinde kendisini şehit cenazesi önünde selfie çekerken gösteren grafik kapak nedeniyle Nokta Dergisi çalışanlarına ağır ifadeler kullanarak; "Bu kapağı yapanlar şerefsizdir, alçaktır. Bedelini bunlar ödeyecekler." dedi. Ardından derginin bazı sayıları toplatıldı ve yasaklandı. Kısa süre sonra da Cevheri Güven ile derginin Yazı İşleri Müdürü Murat Çapan tutuklandı. Güven 2 aylık tutukluluğunun ardından tahliye edilince Türkiye'yi terk etmek zorunda kaldı ve Almanya'dan Youtube üzerinden yaptığı yayınlarla gazeteciliğe devam ediyor. Çapan ise Türkiye'de 6 yıldır tutuklu bulunuyor.

Türkiye'deki hak ihlallerini araştıran Cenevre'deki Turkey Tribunal'de açıklamalar yapan Güven, Almanya'da polis makamları tarafından çağırılıp uyarıldığını belirtirken Avrupa'da yaşayan gazeteciler için suikast timi kurulduğunu ve 21 kişilik listede kendisinin de adının geçtiğini ifade etti. Türkiye hükümetinin kontrolündeki medya tarafından sürekli hedef gösterildiğini anlatan Güven, şöyle konuştu; "Bu süreçte sürekli olarak terörist olarak damgalandım. Pek çok farklı terör örgütleriyle anıldım. Sürekli olarak baskı kurarak benim halk nezdinde yaptığım haberlerin güvenilirliğini sarsmak için, çeşitli hamleler yapıldı. Erdoğan rejiminin uzun kollarının baskısını Avrupa'da da elbet hissediyoruz." Güven'in, Erdoğan'ın kontrolündeki Sabah Gazetesi tarafından Hessen'deki evinin önünde fotoğrafları ve kişisel bilgileri yayınlandı, hedef gösterildi.

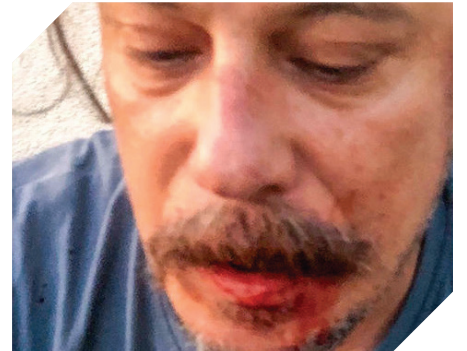

METİN CİHAN

Gazeteci Metin Cihan, 11 yaşındaki Rabia Naz Vatan'ın AKP'li bir kişinin kullandığı aracın çarpması sonucu öldüğüne dair bilgiler edinmesi ve olayın mahkeme tutanaklarına intihar olarak geçirilip olayın örtbas edilmek istendiğini ortaya çıkarması ile gündeme geldi. Daha sonra da hükümetin yolsuzluk haberleri nedeniyle AKP'nin hedefi olan Cihan, hedef gösterilmesi, hakkında soruşturma açılması ve aldığı tehditler nedeniyle yurtdışına çıkmak zorunda kaldığını belirtti. Cihan sosyal medya paylaşımlarında, "Karşımda devlet değil mafya varmış gibi hissediyorum. Devlet yine neyse ama mafyadan korkuyorum." ifadelerini kullandı.

ERK ACARER

Gazeteci Erk Acarer, AKP hükümetine yönelik muhalif yayıncılığı ile tanınan ve Almanya'da sürgünde yaşayan gazetecilerden. Aynı zamanda Birgün Gazetesi'nde köşe yazarı olarak da çalışan Erk Acarer, Berlin'de yaşadığı apartmanının avlusunda "yumruk ve bıçaklı" saldırıya uğradı. 3 kişiden oluşan grup Acarer'i hastanelik etti.

* Bülent Ceyhan, hakkındaki tutuklama kararları nedeniyle Türkiye'den ayrılmak zorunda kaldı ve İsveç'e iltica etti. Mülteci olduğu dönemde 21. Metin Göktepe Gazetecilik Ödülleri Yarışması'nda "Yılın Yazılı Haber Ödülü'ne" layık görüldü. Ancak jüriye baskılar nedeniyle ödül geri alındı. Bu tarihten sonra aktif gazeteciliği bırakan Ceyhan, insan hakları kuruluşları için Türkiye'de yaşanan hak ihlalleri üzerine raporlar hazırlıyor.

Susturulduk!

Ağzımıza mahkeme kağıdıyla mühür vuruldu. Ellerimiz arkadan ailelerimizin canıyla kelepçelendi, ayaklarımız mesai arkadaşlarımızın özgürlüğüyle bağlandı. İşimiz ideolojik nefretle çalındı. Bir itibar suikastına uğradık. Bunu iktidar istedi, yargı yaptı, gazeteciler gördü ve başını çevirdi, halkım umursamadı...

GÜLİZAR BAKI

20 Temmuz 2016, saat 17:30.

Son yarım saatimdi, sayfaları baskıya yetiştirmek için...

Matbaa 18.00'de istiyordu gazeteyi.

Zaten bizi halen basmayı kabul eden tek matbaa kalmıştı.

Diğerleri hükümetin baskılarına artık dayanamadıklarını söyleyip, bugünün gazetesini basmamıştı. Kamyonlarla ulaştırabildiğimiz kadar uzağa göndere-biliştik. Meğer o bizim son gazetemizmiş.

O yarım saat de mesleki hayatımın son anlarıymış. Özgürlüğümün de, ülkemdeki basın özgürlüğünün de...

Bilemedim.

...

Çaycı Zafer amcanın getirdiği çayı masama bırakırken içemeyeceğimi de bilemiyordum.

Dış kapı çaldı.

Daha doğrusu kapıya kıracakmış gibi vuruluyordu.

Kapının karşısındaki masada oturan genç tasarımcı ayağa kalkıp koridoru gösteren ekrana baktı.

"Biri kamerayı kapattı!" diye bağırdı.

Gazetede herkes olduğu yerde ayaklandı.

Çünkü kapı zorlanıyordu.

Ayaktayım, ama gözüm bilgisayarımın ekranında, son tashihlerini yaptığım habere bakıyorum.

Bir anda içeriye bir sürü adam koştu.

Tek sinkafsız sözleri "Polis, bu bir baskındır!" olan onlarca adam yıkıcı sel gibi aktı gazeteyle.

"Yatın, yatın yere!" diye bağıryordu her giren.

Bir film sahnesindeydim sanki.

Olay anına ışınlanmış seyirci gibiyim.

Diğerlerinin "Komiserim" dediği ve elinde kağıt tutan adam, mahkeme kararıyla yayının durdurulduğunu, o günki baskının toplatılacağını söylüyor.

Saat olmuş 17.45! O günki gazetelerin hepsi satılmış. Polis ise toplatma kararını editör ve tasarımcıların olduğu ofisi basarak uyguluyor.

YURT DIŞINA MECBURİ ÇIKIŞ!

Polis baskınıyla gözaltına Meydan Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Levent Kenez ve Yazı İşleri Müdürü Gülizar Baki, nezarethanede geçirdikleri gecenin sabahında savcı karşısına çıkarıldı. Savcının suçlayacak hiç bir gerekçesi olmayınca ikili serbest bırakıldı. Fakat kamuoyunda oluşturulan korku atmosferi sebebiyle tekrar tutuklama kararı çıkartılan iki gazeteci yurt dışına çıkmak zorunda kaldı.

Adalet Türkiye’de artık sadece bir kadın ismi!

İki kişi hakkında da gözaltı kararı varmış, diğerleri aramadan sonra bırakılacakmış.

Ben halen ayaktayım.

Ama erkek mesai arkadaşlarımdan hepsi yerde uzanmış, elleri başları üzerinde duruyordu, herbirinin başında 5-6 polis.

Elinde kağıt tutan adam Genel Yayın Yönetmeni Levent Kenez’in ve benim adıma söyledi. Başımızdaki polisler bize kelepçe taktı.

...

Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı, 20 Temmuz 2016 günü yayımlanan Meydan Gazetesi’nin manşet haberi için soruşturma başlatmış. Birkaç saat içinde, ilham gelmiş olmalı, haberin terör suçlarına girdiğine kanaat getirmiş ve toplatma istemiyle mahkemeye başvurmuş, 6.Sulh Ceza Hakimliği de savcının başvurusunu yerinde görmüş.

Adalet Hanım hızla tecelli etmiş anlayacağınız.

Savcıyla hakimin terör suçu olarak görüldüğü manşet haberimiz darbeyle ilgiliydi ve başlığı ‘Biliyordunuz engellemediniz’di. Darbe gecesinin, o gece öldürülen 249 kişinin hesabını soruyorduk ve haberin kaynağı ise Anadolu Ajansı’ydı. 19 Temmuz’da abonelerine “İşte

saat saat darbe günü” diye bir haber servis eden AA, daha sonra haberi yayından kaldırdı. Devletin ajansına göre darbe günü öğleden sonra 16:00’da MİT Müsteşarı, Genelkurmay Başkanlığı’nı darbeden haberdar etmişti. Hakime göre ise bu bilgileri içeren haber infial oluşturabilirdi ve toplum hassas bir durum yaşıyordu, yayın durdurulmalıydı!

...

Sağlık kontrolü için hastaneye götürdüler. Sayısız haberde kullandığım, “Sağlık kontrolünden sonra Vatan Emniyete götürülen şüpheliler...” cümlesinin içindeki şüpheliydim.

Polis aracında hiç unutmayacağım bir şey yaşadık.

Arka koltukta bir tüfek vardı.

Modelini özelliğini bilmiyorum, silahtan anlamam, uzun namlulu büyük bir silah işte.

Yanımızda duruyor.

Levent Beyle göz göze geldik.

Gülümsedik.

Öndeki polisler seslendi, “Bizi terörist diye götürüyorsunuz, yanımızda otomatik tüfek var.” Arkaya dönüp bakan 50’sine merdiven dayamış çatık kaşlı polis her şeyi anlatan bir şekilde, haklısın der gibi baktı, önüne incelediği kağıtlara döndü. ►

Nasıl olduysa savcı serbest bıraktı bizi. Avukatımız şokta. Zaten bir kaç saat içine tekrar yakalama kararı çıkarıldı. Sabah işe gitmek için çıktığım evime bir daha giremedim. Ailemin yanında kaldığım bir buçuk ay ne ben uyuyabildim ne de onlar. Çünkü her gün televizyonlarda iktidar mensupları, ailenizi eşinizi dostunuzu ihbar edin çağrısında bulunuyordu.

...
Vatan Emniyet'te bir odadayız. İşlemler yapılırken birçok polis girip çıkıyor. Bir tanesi, babacan tiptiydi, görsen polis demezsin, hatta daha çok kahveci tipi vardı, herkesle selamlaştı ve sandalyelerden birine oturdu, ellerini başının arkasına koydu, yaslandı, "Yorulдум artık, izinleri de kaldırdılar, emekliliğimi isteyeceğim arkadaşım. O geliyor bunları aldırıyor, bunlar geliyor ötekilerini..."

Bana bakıyor, "Yarın da siz gelirsiniz bizi aldırırsınız." dedi.

"Bu sahne tam haberlik." diye düşünüyorum.

Ama adamın sözünün muhatabının ben olduğumu hatırlayınca, itham edildiğim şeye sinirlendim, "Ne münasebet beyfendi, ben gazeteciyim." Beyfendi olmadı burada, 'memur bey' mi diyecektim, 'polis bey' de olmazdı zaten.

Gerçi peşin hükümlü insanlara ne anlatılır ki!

Ülkemde temel problem bu ya... Herkesin ötekinin yaşamına müdahale etmesi, niyetini okuması, suçunu bilmesi...

Yani herkesin milliyetine, memleketine, yaşam ve giyim tarzına, cinsiyetine ve hatta mesleğine göre bir suç var. Kesin!

Ya gericisin, ya yobazsın, ya kötüsün, ya dinozor ya da bizdensin...

Dolayısıyla her dönem bir zalim ve mazlum olmuş.

...
Bir de ideolojik miras diye bir şey var. Reddi miras yapamıyorsun.

Babadan oğula geçen gibi her nesil bir öncekinin tercihlerinin sonucu olan nefretin mirasçısı oluyor.

Örneğin tüm sağcılar Madımak vahşetinin potansiyel suçlusu, tüm solcular ve Kürtler terörist, Ermenileri, Ateistleri hatta rockçuları filan söyleyip listeyi uzatmayayım.

Yani beyfendi ben gazeteciyim, ocu şucu değilim.

...
Üzerimizdeki her şeyi, intihar etme ihtimalimize karşılık, ayakkabı bağcıklarını bile, alıyorlar.

Sonra kadın polis başörtümü istiyor. Nasıl yani! "Başörtünüz de!" Ne alaka diyorum! 28 Şubat döneminde, o postmodern darbe döneminde de üniversiteye başörtümle alınmamıştım da nezarethaneye ne alaka! İntihar riskine karşılık tüm kadınların başörtülerini alıyorlarmış.

Bu bir skandal!

Başörtüsü özgürlüğü için mücadele eden, kamu kurumlarında, okullarda serbest bıraktığı için övünüp oy toplayan iktidar döneminde kadınlar nezarethanelere götürülürken...

"Beni öldürün başörtümü vermem!" diyo-

rum.

Kriz çıkıyor.

Kendi mağduriyetimin yanında gözüaltına alınan on binlerce başörtülü kadının aynı şeyi yaşadığını düşünüyorum. Yüreğim daralıyor. Öyle öfkeyle doluyum ki, insanların arasına dalıp bağırarak istiyorum,

Ülke, adalet, izan, insan hakları elden gitmiş! O kadınların başından örtüleri alınmış. Hem de her gün meydanlarda başörtüsünü serbest bıraktığıyla övünen iktidar tarafından.

Nezarethaneye kadar başörtümle gitmeme lütfedip izin veriyorlar.

Ama öylece oturduğum sandalyede kalakalıyorum. Polisler işlemleri yaparken, saatler süüyor. Öylece kalıyorum.

Ölmüş gibiyim.

Ölünün bedeninde dünyaya dair hiç bir şey bırakmazlar ya...

Öyleyim...

...

Sabah savcıya gidiyoruz.

Bana gazetenin manşetini soruyor.

Ajans haberi olduğunu anlatıyorum.

Kaldı ki yayınınızın durdurulmasına sebep olan haberi, 10 ay sonra bizzat dönemin Genelkurmay Başkanı doğruladı. Ve o şimdi bakan.

Bizim ise birazımız içeride, birazımız dışarda. Ama hepimiz itibar suikastına uğradık. Ölümcül yaralarımız var.

...

Nasıl olduysa savcı serbest bıraktı bizi. Avukatımız şokta. Zaten bir kaç saat içine tekrar yakalama kararı çıkarıldı. Sabah işe gitmek için çıktığım evime bir daha giremedim.

Ailemin yanında kaldığım bir buçuk ay ne ben uyuyabildim ne de onlar.

Çünkü her gün televizyonlarda iktidar mensupları, ailenizi eşinizi dostunuzu ihbar edin çağrısında bulunuyordu.

Varlığım ailem için tehlike oluşturunuyordu.

Ve her gün hakkımda yeni bir dava açılıyor-du.

Gazeteciler tutuklanıyor, evlerine baskın yapılıyor, pasaportlarımız, basın kartlarımız iptal ediliyordu.

...

Avukatım gözüaltına alındı. Sonra da ondan hiç haber alamadım.

Hakkımda açılan davaların durumunu bilmiyorum. Evimin posta kutusuna bile bakmıyor kimse. Vebalı gibiyim. Ailem için endişeliyim, mesai arkadaşlarım için de.

Ülkem ise içimdeki yangın. Meslektaşlarım ise hayal kırıklığı.

İdeolojik körlük ve 'aman benim başım yanasın' psikolojisindeler. Ve bu halleri sebebiyle gazeteciliğin itibarı bitti farkında değiller.

BİR GAZETECİNİN KALEMİNDEN AFGANİSTAN'DA KADIN OLMAK BİR SUÇLU GİBİ EVİN BİR KÖŞESİNE HAPSEDİLDİM

BARFEEN GÜL *

Saatlerce tavana bakıyorum, gördüğüm hiçbir şey yok, şaşkırım. Aynada kendime bakıyorum. Yere düşüp eriyen kendimden başka bir şey görmüyorum. Şiddetli uykusuzluktan bitkin gözler. Günlerdir çatlak dudaklar. Yüzümde gördüğüm tek şey acı ve umutsuzluk. Odama geri dönüyorum, o kadar çok düşünüyorum ki geriye kalan tek şey cansız bedenim. Vücudum her geçen gün eriyor. Kendim için en ufak bir şey yapamıyorum. Acı çekiyorum.

Susamış dudaklarım ve aç karnımla okula gittiğim zor günleri düşünüyorum. En iyi devlet üniversitesinde başarılı olmak için gece gündüz çalıştım. Maddi sorunlarla uğraştım. Ancak benim için önemli değildi. Benim için önemli olan tek şey yaşadığım şu an.

AFGANİSTAN'DA HAYATTA KALMAK

Afganistan'da hayatta kalmam tek önemli şey. Burada hapsedildim ve bir an bile yalnız dışarı çıkamıyorum. Günlerdir evde bir mahkûm gibi zihinsel sorunlarla uğraşıyorum. Taliban insani hakkımı, özgürlüğümü ve sonunda umutlarımla birlikte hayallerimi elimden aldı.

Ben bir Hazara kızıyım. Taliban'ın Afganistan'a gelişiyle birlikte savunmasızlığım arttı. Afgan toplumunda çok fazla hakaret ve aşağılamayla büyüdüm. Taliban birçok kez eğitim merkezlerine, camilere, hastanelere, spor kulüplerine saldırdı. Etnik grubumuzu yok etti, aşağıladı ve küçük düşürdü. Çalışmamıza ve okumamıza izin vermediler. Afganistan'daki bir Tacik ve Peştun kızından daha savunmasız durumdayım.

Babam ve annem okuma yazma bilmeden büyüdüler. Babam çocukluğunda bir parça ekmek için gece gündüz çalışmak zorunda kaldı. Okuyamamıştı. Annem de okuma yazma bilmeyen, eğitimden yoksun kırsal bir bölgede büyüdü ve orada evlendi. Annem bizleri ekonomik ve sosyal sorunlara göğüs gererek büyüttü ve okuttu.

Ders çalışıp giriş sınavına hazırlandığım yıllar boyunca, en azından kendim ve ailem için önemli biri olabilme mücadelesi verdim. Zorluklara göğüs gerdim, uykusuz kaldım. Taliban üniversitelerin ve iş hayatının kapılarını bana ve benim gibi binlerce kadına kapattığında geleceğimin karanlıkla dolu olduğunu gördüm. Annemin ve benim günahımız neydi? Bu tür insanlık dışı bir hareketi hak etmiyoruz.

'DÜNYA LİDERLERİ, SESİMİZİ DUYUN'

Kadınlara daha çok değer verilen Avrupa ve dünya ülkeleri! Sizlere sesleniyorum. Orada erkekler Taliban gibi değil. Bütün eşleri ve kızları Avrupa'da okuyor ve çalışıyor. Tüm hakları var. Kendinizi kızlarınızın yerine koyun. Kızlarınızın okumalarını ve çalışmalarını yasaklar mısınız? Afganistan'da psikolojik işkence altındayız.

Afganistan'da şu anda hayatta kalmam tek önemli şey. Burada hapsedildim ve bir an bile yalnız dışarı çıkamıyorum. Taliban insani hakkımı, özgürlüğümü ve sonunda umutlarımla birlikte hayallerimi de elimden aldı. Afganistan'daki biz kadınlar her gün bazen umutsuzluktan, bazen yoksulluktan ölüyoruz.

Afganistan'daki kadınların durumu hakkında BM'nin günde, haftada, ayda kaç toplantı yaptığını merak etmiyorum. BM'nin bizim hakkımızda ne kadar endişeli olduğu umurumda değil. Benim için önemli olan, harekete geçilmesi. Afganistan'da kadınların statüsünde herhangi bir değişiklik olmadı.

İki yıldan beri, kendim de dahil olmak üzere ülkemdeki tüm kadınlar psikolojik olarak çok acı çekti. Bu Taliban'ın estirdiği terörizm yüzünden, çalışmıyorum. 11. Sınıfta olan kız kardeşim okuyamıyor. Okula gidemeyen, çalışmayan binlerce kız kardeşimiz için, yeni yılın gelmesiyle birlikte Taliban'ın okulların ve üniversitelerin kapılarını kızlara açacağını umuyorduk.

DÜNYA AFGAN KADINLARINA İLGİSİZ

Günlerce bir suçlu gibi evin bir köşesinde hapsedildim. Sizin farkına varmanız ve durumumu ifade edebilmek için hangi dili kullanmalıyım? Acı çektiğimizi görmüyor musunuz? Afganistan kadınlarına neden bu kadar ilgisizsiniz?

8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nü kutladık. Tebrik edilmemesi gereken bir gün. Kadın olarak en ufak bir hakkımız yok. Afganistan'daki biz kadınlar her gün bazen umutsuzluktan, bazen yoksulluktan ölüyoruz. Bu sert soğuk kış günlerinde evlerimizi ısıtmak ve bir parça ekmek bulmak zorunda kaldık. Evlerimizin içini biliyor musunuz? Hangi sorunla karşı karşıya olduğumuzu biliyor musunuz? Afganistan'da tam olarak bir felaket yaşanıyor. Biz insan değiliz miyiz?

Ben ve ülkemdeki kadınlar her zaman hükümetlerin kurbanı olduk. Taliban, bilgi ve bilime düşman, yasaları hiçe sayıyor. Kadınları günah olarak görüyor. Tüm medeniyete ve sisteme uzaklar.

Tüm bu haksızlıklara rağmen, okumayı ve çalışmayı hayal ediyorum ve ülkemdeki binlerce kız gibi her gün yeni bir umut peşindeyim. Lütfen bizi yalnız bırakmayın. ■

* Gazeteci Barfeen Gül halen Kabil'de yaşıyor. Güvenlik nedeniyle müstear isim kullanıldı.

Taliban, iktidara gelmesinin ardından, medyanın özgür ve bağımsız olacağına dair söz vermişti. Ancak bir ay sonra gazetecileri ve medyayı sıkı bir şekilde izleyen ve sansürleyen Taliban, medya özgürlüğünü rafa kaldırdı.

AFGANİSTAN'DA GAZETECİLİK NEREDEYSE BİTTİ

SOHRAB OMAR *

Afganistan, mevcut rejimin basın özgürlüğünü çökertmesiyle gazeteciler için giderek daha düşmanca bir yer haline geldi. Taliban döneminde Afgan gazeteci olmak her zamankinden daha zor. Taliban'ın kırmızı çizgilerinin durduğu yeri bilmiyoruz. Birçok gazeteci intikam, şiddetli saldırılar ve keyfi gözaltılar korkusuyla çalışmayı bıraktı.

5 Ağustos 2022'de ben ve Alman meslektaşım, Afganistan Dışişleri Bakanlığı'ndan ülkede olanları haber yapma iznimiz olmasına rağmen,

El Kaide lideri Aiman Alzawahiri'nin ABD'nin insansız hava aracı tarafından öldürüldüğü olay yerinde Taliban tarafından gözaltına alındık.

Kabil'in merkezindeki halka açık bir sokakta, bölgeye yaklaştığımızda, her ikimiz de Taliban İstihbarat Güçleri (GDI) tarafından gözaltına alındık. Ajanlar bizi neredeyse bir saat boyunca bir konteynere kilitlediler, tehdit ettiler ve faaliyetlerimiz hakkında birçok soru sordular. O bölgede olmamızın amacı da dahil olmak üzere bir dizi kişisel soru soruldu.

Çalışma izinlerimizi, cep telefonlarımızı ve not defterlerimizi kontrol ettiler. Bir saat sonra bizi serbest bıraktılar ve asla geri dönmememizi söylediler, aksi takdirde bunun ciddi sonuçları olacaktı!

HER AN TUTUKLANMA KORKUSUYLA YAŞIYORUZ

Ben ve Alman meslektaşım, birkaç saat süren gözaltı süreci sonunda ciddi duygusal travma yaşadık. Taliban beni yabancılar için "casusluk" suçlamasıyla hapse attı.

Afganistan'da, Taliban yönetimi altında giderek daha katı hale gelen medya sansürünü, gazetecilere yönelik her geçen gün artan şiddet olayları takip ediyor. 22 Temmuz'da Avustralyalı muhabir Lynne O'Donnell, Taliban istihbarat ajanları tarafından tehdit edildi ve Afganistan ziyareti sırasında tanık olduğu hikayeleri kendine saklamak zorunda kaldı.

Tutuklanmamdan sonra da çeşitli vesilelerle istihbarat tarafından takip edildim. Bir Afgan gazeteci olarak Taliban rejimi altında belirsiz bir gelecekle karşı karşıyayım. 6 yıllık gazetecilik çalışmalarım sebebiyle her an Taliban tarafından gözaltına alınma, tutuklanma korkusuyla yaşıyorum.

Medya gözlemcileri tarafından geçtiğimiz aylarda yayınlanan bir raporda, Afganistan'ın Taliban tarafından ele geçmesinden bu yana medya kuruluşlarının yaklaşık yüzde 40'ının ve gazetecilerinin ise yaklaşık yüzde 60'ının işlerini kaybettiği doğrulandı. Son yirmi yılda medyanın her türlü seçeneğinden yararlanılan Afgan vatandaşlarının artık kritik haberlere ve bilgilere erişimi yok denecek kadar az.

6 BİN GAZETECİ İŞİNİ KAYBETTİ

Afganistan'ın fiili rejimi altında gazetecilik faaliyetlerine devam etmek artık zor. Taliban, Afgan gazetecilerin güvenlik ve kızların eğitimi haberlerine yer vermesine kesinlikle izin vermiyor.

Halbuki Taliban, Ağustos 2021'de iktidara yeniden gelmesinin ardından, medyanın ülke genelinde faaliyet göstermesi için özgür ve bağımsız olacağına dair söz vermişti. Ancak bir ay sonra gazetecileri ve medyayı sıkı bir şekilde izleyen ve sansürleyen bir dizi yeni kuralları getirildi. Kısa ömürlü olan medya özgürlüğü, Taliban rejiminin ilk birkaç haftasının ardından rafa kaldırıldı.

Birleşmiş Milletler'e göre 2022'de Afganistan'da gazetecilere yönelik keyfi tutuklama, kötü muamele, taciz, tehdit ve sindirmeyi içeren 200'den fazla ihlal vakası kaydedildi.

Afganistan'da medya özgürlüğü daha da kötüye gitti ve gazeteciler, iktidardaki rejim altında moral bozukluğu yaşıyor. Birçok muhabir, ülke genelindeki Taliban yetkililerinin bilinmesini istemedikleri hassas konulara tanık oldukları için tutuklandı, zulüm gördü ve ölümle tehdit edildi.

Taliban'ın dönüşü, hayatta kalmak için mücadele eden medya üzerinde yıkıcı bir etki yaptı. Haber ajanslarının yanı sıra önemli sayıda radyo ve televizyon kanalı kapılarını kapatmak zorunda kaldı. Tahminlere göre 6 binden fazla gazeteci bu süreçte işini kaybetti.

KADIN GAZETECİLER YA EVE KAPANDI YA DA YURT DIŞINDA

Hepsinden kötüsü, Afgan kadın gazeteciler, hem gazeteci hem de kadın oldukları için daha fazla baskı

BASINA DİN BAHANESİYLE SANSÜR

Taliban yüksek lideri Molla Haybatullah Ahundzada, 22 Temmuz 2022'de İslam'da 'Hükümet yetkililerini delilsiz karalamak ve eleştirmek' ve 'Yalan haber ve dedikodu yaymanın yasak olduğu ve devlet çalışanlarına iftira atanların farkında olmadan düşmanla işbirliği yaptıkları ve cezalandırılacakları konusunda uyarıda bulunan yeni bir kararname yayınladı. İslam Emirliği'nin en üst düzey yetkilisinin bu açıklaması Afganistan'da basın özgürlüğünü bastırmadaki kararlılığın bir göstergesidir. Bu düzenlemelerle birlikte sansür-otosansür ve keyfi tutuklamalar arttı.

görüyorlar. Taliban yönetiminin kadınların üniversiteye gitmelerini, hükümet veya sivil toplum yardım kuruluşlarıyla çalışmalarını ve halka açık yerlerde görünmelerini kısıtlayan kuralları ilan etmesi, kadın gazetecilerin konumunu da değiştirdi.

Kabil'deki ABD destekli hükümetin en büyük başarılarından birinin medya özgürlüğü olduğu Afganistan'da yirmi yıldır süren özgürlüğün ardından, kadın Afgan gazetecilerin en büyük kabusu olan "eve kapanma" Taliban sonrası gerçeğe dönüştü.

Taliban'ın geri dönüşüyle birçok gazeteci yurt dışına gitti. Diğerleri de Afgan polisi ve Taliban istihbaratı tarafından göz altına alınarak sorgulandı veya tutuklandı.

KADINLAR MEDYA DÜNYASINDA YOK

Geçtiğimiz yıl Afgan gazeteciliğine yapılan kıyıda en çok kadınlar acı çekti ve kadınlar Afganistan'ın 34 eyaletinin 11'inde medya dünyasından tamamen uzaklaştırıldı.

Başkentin düşmesinden bir yıl sonra, kadın gazetecilerin yüzde 76,19'u artık ülkede çalışmıyor. "Toplumsal değerlerine aykırı ahlaksız davranış" suçlamaları kadın gazetecileri taciz etmek ve eve kapatmak için yaygın bir bahane olarak kullanılıyor. Afganistan'ın yeni İslam Emirliği'nin resmi söylemindeki bu gelenekçi dünya görüşü, kadın televizyon sunucularının kameradayken yüzlerini örtmelerinin istenmesiyle sonuçlandı. ■

* Serbest gazeteci ve fotoğrafçı Sohrab Omar, Kabil'de dört yıl TRT muhabirliği yaptı. Omar, aynı zamanda SRF (İsviçre) ve Stern Magazine (Almanya) ile serbest yapımcı olarak çalıştı. 2022'den beri ise ZDF'de (Alman Televizyonu) serbest muhabir olarak çalışıyor. Afganistan'daki çatışmaların kalbinden gelen Sohrab, tehlikeli endüstrilerde zorla istihdam edilen 3 milyon Afgan çocuk işçinin zorlu çalışma koşullarını ortaya çıkardı.

FOTO: JOSEPH BARRAK / AFP

SAVAŞ MUHABİRLERİ NESLİ TÜKENEN CANLILAR GİBİ

Afganistan savaşında ve birçok çatışma ortamında 20 yıl gazeteci olarak çalışan Martin Gerner, savaş muhabirliği ve çatışmalarda gazeteci olmak isteyen genç nesillere tavsiyelerde bulunuyor: "Kendinizi bir çatışma bölgesine, koşullara, insanlara ve güvenlik durumuna profesyonel olarak hazırlayın."

MARTIN GERNER *

Savaşlar, krizler, felaketler- Türkiye ve Suriye'deki son depremler gibi: Bunların tümü gazetecilerin adım attığı alanlardır. Bunu görev saydıkları ve hatta dördüncü kuvvet olmanın getirdiği bir misyon olarak gördükleri için yaparlar. Ancak burada haberleştirme biçimi birtakım çatışmaları da içinde barındırır. Muhabirler, mümkün olan en kısa sürede çok şey öğrenmek isterler. Kendilerini, güvenin önce kazanılması gereken kıt bir kaynak olduğu durumlarda bulurlar. Bir öğrenme sürecidir bu. Bu, haberleştirme süreçleri ve medyayı kullananların faydasıdır. Eğer bu görev ihmal edilirse, kaynaklar da süreç içinde kapanacaktır.

Süreç içinde benden "Savaş gazeteciliği ve çatışmalarda gazeteci olmak isteyen genç nesillere tavsiyeler" konusunu gündeme getirmem istendi. Afganistan savaşında, Irak, Türkiye ve Afrika'daki çatışmalarda yirmi yıllık deneyimim var. Geriye dönüp baktığımda bu hem çok az hem de çok fazla bir zaman.

Savaş gazeteciliği diye bir şey var mı? Savaş muhabiri kime denir? 11 Eylül'ün, yani teröre karşı savaşın yaşanmış gerçeklikten çok, tarih olduğunu düşünen genç nesil adına daha az konuşabilirim. İyi ve daha az iyi gazetecilik arasında ayırım yapıyorum. Başka bir ifade ile: Kendinizi bir çatışma bölgesine, koşullara, insanlara ve güvenlik durumuna profesyonel olarak hazırlayın. Çapraz teyit ilkesi bilinmeli ve gözetilmelidir. Ancak çatışma ortamlarında bunun sınırları kendini daha net göstermektedir.

ÇATIŞMANIN TARAFLARI VE SİVİL HALK

Kendilerine savaş muhabiri diyen veya medya tarafından bu etiketi alanlar çatışma alanlarında kısa süreliğine kendilerini gösterirler. Oralarda birer yabancıdırlar. Ancak ortaya çıkardıkları hikayeler otantik olabilir. Bunun için çatışma taraflarına ve özellikle de sivil halka yeterince zaman ayırmak gerekir.

Savaşların ve krizlerin çoğaldığı dönemlerde, medya aktörleri bir süredir barış gazeteciliği propagandası yapmaya çalışıyor. Son zamanlarda yapıcı habercilik kavramı yükselişe geçti. İkincisi önemli ve gerekli sorular sorar. Ancak aynı zamanda medya içinde ve dışında çıkar grupları tarafından başkalarının çıkarlarının suistimal edilme riskiyle karşı karşıyadırlar.

Önceleri televizyon, yazılı basın ve zaman zaman da radyo haberciliği, alanında hakim pozisyona sahipti. Günümüzde ne kadar sosyal oldukları tartışılır. Sosyal medya sayesinde durum daha karmaşık hale geldi. Burada kim, hangi kritere göre hâlâ lider rolü üstlenebilir? Yeni çeşitlilik ve alandaki aktör-

lerin çokluğu nedeniyle ortaya çıkan karmaşıklık yeni büyük aktörlerin ortaya çıkmasına ve bunların kendi tüketicilerini bulup manipüle etme ihtimalini güçlendiriyor. Bu, hem otoriter sistemler hem de demokrasiler için söz konusu.

Bağımsız bir "dördüncü kuvvet" hiç bu kadar acil bir ihtiyaç haline gelmemişti. Ancak bu nasıl sağlanacak? Dünya çapında kamu hizmeti medyasına karşı artan güvensizlik bunun sadece bir işaretidir.

VERİ GAZETECİLİĞİ GİDEREK DAHA ÖNEMLİ HALE GELİYOR

Kriz haberciliği aydan aya hızla değişiyor. Veri gazeteciliği giderek daha önemli hale geliyor. Niceliksel olanın ağırlığı artıyor. Ancak bununla otomatik olarak daha iyi haberlere kavuşuyor muyuz? Futbol maçı istatistiklerini düşündüğünüzde bunun bir yanılgı olduğunu görürsünüz. Bir takımın topa yüzde 90 oranında sahip olması gol sayısında öne geçeceği anlamına gelmez.

Mevcut durumda birkaç olumlu eğilimden biri şudur: Ödeme gücü bulunan medya giderek artan bir oranda araştırmacı ekiplerle çalışıyor ve bunların çoğu kadrolu elemanlardan oluşuyor. Bu, daha uzun süreli araştırmacı gazeteciliği mümkün hale getiriyor. Araştırmacı ekipler yazar ve gazetecilere daha sağlam veriler sunabiliyor. Militarizasyonun ve agresif manipülasyonların arttığı zamanlarda medya kuruluşlarının ayakta kalabilmesi için bu önemli bir ihtiyaç olarak görülüyor. Tek başına çalışan yurtdışı ve savaş bölgesi muhabirleri ise nesli tükenmekte olan canlılar durumundadır.

YEREL İRTİBAT ÖNEMLİ

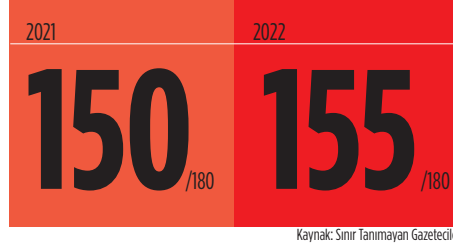
Çatışma bölgelerine gidenlerin yerel irtibat noktalarına ihtiyacı vardır. Bu ister savaş, isterse deprem bölgeleri olsun. Yerel yardımcı unsurlar yeni muhatapları buluyor, arada güven oluşturuyor ve dil ve kültürel bariyerlerin aşılmasında yardımcı oluyor. Ancak üretilen haberlerde bu arkadaşlarımızın isimlerini ve katkılarını nadiren görebiliyoruz.

Afganistan'daki savaş sırasında, yabancı muhabirlerin çoğu yerleşik, yani (tek başına) dengeli haberciliğin mümkün olmadığı bir askeri ortama entegre olarak çalıştı. Bir çatışmanın çeşitli gerçekliklerini ve ruh hallerini ise ancak halkın arasına girerek yani iki tarafın arasında aktif olarak öğrenebilirsiniz. Bu ise zaman, bağımsız bir ruh ve daha fazla kaynak gerektiren bir şeydir.

İşler zorlaştığında, imdadınıza koşacak yardımcılara ihtiyacınız var. Mesleği temsil eden güvenilir gazeteci dernekleri burada devreye giriyor. Yerel dil bilgisi yardımcı olur. Nasıl biz Batı'da kriz bölgelerinden gelen insanlara kendi dilimizi konuşmaya başladıklarında daha kolay yardımcı olabiliyorsa, savaşta insanlar da birinin kendileriyle ciddi şekilde ilgilediğini fark ettiklerinde ve önyargılı klişelerin ötesine geçtiklerini gördüklerinde aynı şekilde davranıyorlar. ■

* Martin Gerner, ARD ve Deutschlandfunk muhabiri, film ve kitap yazardır. 2004 yılında beri kriz ve savaş bölgelerinde yerli gazetecileri eğitiyor.

Rusya'nın dünya basın özgürlüğü sırası.

RUSYA'DA SAVAŞA 'SAVAŞ' DEMEK YASAK

Yanlış kelimeleri tercih etme durumunda 15 yıla varan hapis cezaları, sürgüne gönderilen yüzlerce gazeteci ve internette katı sansür: Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısından sonra ülkedeki basın özgürlüğü büyük ölçüde kaldırılmış durumda. Ancak Kremlin baskıları daha da genişletebilir.

BIRGER SCHÜTZ *

Rusya'nın Ukrayna'ya saldırmasından birkaç saat sonra internette bir açık mektup yayınlandı. "Savaş hiçbir zaman sorunların çözümü için doğru yöntem değildir ve olmayacaktır." deniyordu mektupta. Altına 70'ten fazla Rus gazeteci imzasını atmıştı. Durumu başka özgür medya çalışanları da benzer şekilde değerlendirdiyordu. "Savaş bir çığgınlıktır" manşetini atmıştı itibarlı "Nowaja Gaseta" isimli gazete. Ukrayna halkının düşman olmadığının altını çizmişti. Tanınmış gazeteciler savaşa karşı açık çağrılarının altına imzalarını atmıştı, birçokları da savaşı sosyal medya üzerinden eleştirmişti.

Ancak az sayıdaki bu tepkiler büyük ölçüde etkisiz kalmıştı. Hükümet ise gazetecilere karşı baskılarını artır-

mıştı. Bilgi akışının tamamen kontrol edilmesi ve savaş hakkındaki egemen görüşün devlet tarafından belirlenmesi söz konusuydu. Saldırının ilk gününde medyanın denetiminden sorumlu Roskomnadsor isimli devlet kurumu uyarıda bulunmuştu. Savaş hakkındaki haberlerde sadece resmi kaynakların verdiği bilgilerin kullanılabileceğine dikkat çekmişti. "Saldırı", "savaş", "istila" gibi kelimeleri kullanmak yasaktı. Söz konusu olan "özel operasyondur" deniyordu. Kurallara uymayan cezalandırılıyordu.

İstilanın başlamasının beşinci gününde söz konusu resmi makam, bağımsız medyanın önemli isimlerinden ikisine ulaşımı engellemişti. Bunlar internet TV kanalları olan "Doschd" ve "Echo Moskwy" kanallarıydı. Bu karar

FOTO: NATALIA KOLESNIKOVA / AFP

geniş bir kaygıya yol açmıştı. “Nowaya Gaseta” da bir ay boyunca haberciliğine ara vermişti.

Basın özgürlüğüne bugüne kadarki en büyük darbeyi ise Rus Parlamentosu Duma, 4 Mart 2022’de vurdu. İki kanunu onayladı. Bu yasalar ordu hakkında sözde yanlış bilgi veren haberlerin sahiplerine veya orduyu itibarsızlaştırmakla suçlananlara 15 yıla kadar varan hapis cezaları öngörüyordu. Yasalar askeri bir sansürün temellerini atmıştı. Savunma Bakanlığı’nın resmi açıklamalarından farklılık gösteren tüm haberler “fake news” olarak değerlendirilip cezaya tabi tutuluyordu.

İnternette de sansür sertleştirilmişti. Facebook, Twitter ve Instagram daha mart ayında kapatılmış, çok sayıda adrese ulaşım engellenmişti. Bağımsız bilgi kaynağı olarak ise sadece Telegram ve Youtube kalmıştı. Yeni yasalar Rus medya çalışanlarının toplu bir şekilde ülkeyi terk etmesine yol açtı. Tahminlere göre 30 haber merkezi ve binin üzerinde gazeteci Rusya’dan ayrılmak zorunda kaldı. Bunların çoğu şu anda Gürcistan, Letonya ve Hollanda gibi ülkelerde mesleklerine devam ediyor.

Ülkede yayın yapan haber kuruluşları olarak ise propaganda kanallarının yanı sıra rejime yakın oligarkların gazeteleri ve birtakım özel bölgesel basın organları kaldı. Bunlar da ya kendilerine katı bir sansür uyguluyor ya da savaş hakkında hiçbir habere yer vermiyor. Ancak Sibirya’nın Irkutsk şehrinde “Ljudi Baikala” isimli online gazete gibi az sayıda

da olsa örnekler var. Bu yayın organı savaşın bölgesel bazda ekonomik ve sosyal sonuçları hakkında yayınları ile uygulanan sansürü aşmaya çalışıyor.

Ancak yasalar her ne kadar sertleştirilmiş olsa da Rusya’da tutuklu bulunan gazetecilerin sayısı nispeten düşük bir seviyede. Savaşın ilerlemesinden bu yana yedi gazeteci tutuklandı ve şu an hapiste bulunuyorlar. 14 gazeteci ise serbest bırakılmış durumda. Ancak bu gelişmeler rahatlamak için yeterli bir sebep değil, hatta tam tersi. Ülkedeki bağımsız gazeteciliği öldürmek için Kremlin baskı araçlarının çoğunu kullanmaya henüz ihtiyaç duymadı bile. Dolayısıyla basın özgürlüğüne karşı mücadelede daha radikal yöntemlere başvurabilir. Örneğin kitlesel tutuklamalar veya aylardır tartışıldığı gibi Youtube’un tamamen erişime kapatılması ve internet sansürünün Beyaz Rusya tarzında uygulanması gibi. Bu komşu ülkede VPN hizmetlerinin kullanılması veya aşırı olarak değerlendirilen kanallara abone olunması da cezai yaptırımları beraberinde getiriyor.

* Birger Schütz, Sınır Tanımayan Gazeteciler (RSF) Rusya, Doğu Avrupa ve Orta Asya basın sorumlusudur. Greifswald ve Irkutsk’ta siyaset bilimi, modern tarih ve Rus çalışmaları okudu ve günlük “Nordkurier” gazetesinde muhabir olarak çalıştı. Ardından 2.5 yıl boyunca Rusya başkentinden “Moskauer Deutsche Zeitung” muhabiri ve sonrasında da günlük “Neues Deutschland” gazetesi için Rusya muhabiri olarak görev yaptı.

FOTO: LOIC VENNANCE / AFP

Sınır Tanımayan Gazeteciler aktivistleri, 2012'de İran'da gazetecilerin hapsedilmesini kınamak için Paris'te protesto düzenlemişti. O günden bugüne şartlar İran'da gazeteciler için daha da kötüleşti.

İRAN'DA GAZETECİ OLMAK İDAM İPİNİ ELİNDE TUTMAK DEMEK

İranlı aktivist Azadeh Dindar, ülkesindeki gazeteciliği anlattı. Tahmin edebileceğiniz gibi ülkedeki en tehlikeli meslek gazetecilik. Rejimin devamlılığını sağlamak için iktidarın da, özgürlüklerini geri almak için halkın da gazetecilere ihtiyacı var. Gazetecilerinse can güvenliğine.

AZADEH DINDAR *

Diktatörler, sınırsız kontrol ve itaat için devlete bağlı kölelere ihtiyaç duyarlar. Bu köleler genellikle aşırı radikal inançlara sahip, düşünce açısından zayıf, şuursuz kişilerdir. Humeyni'nin Devrim Muhafızları, bu köleliğin örneklerini resmediyor. Bu kişilere silah verildiğinde sonuçları felaketle sonuçlanabiliyor. Okullarda ya öğretmen ya da müdürlük görevlerini üstleniyorlar. Devrim Muhafızı kimliğini

taşımaları devlet için çok önem arz ediyor.

İran rejimi, sosyal medya, televizyon, gazete, kitap, resim ve müzik gibi araçların yardımıyla hayatlarımıza nüfuz ediyor. Geçmişte, İran-İrak savaşı döneminde video izlemek bile yasaktı. Bu yüzden video cihazı olan evlerde kasetleri saklamak için çeşitli yöntemler kullanılırdı. O dönemlerde satranç oynamak, erkeklerin tişört giymesi, kadınların saçlarının açık olması ve dar pantolon giymesi de yasaktı. Bu yasakların birçoğu halen devam ediyor ve bunların hayatımızı nasıl esir aldığını anlatmak istiyorum.

Rejimin kitapları eğitmekten çok, insanları manipüle etme üstüne tasarlanmış. İnandığın değerleri yok etmek, devlete ve liderine bağlı olmanı sağlamak için okutuluyor. Toplumda çok büyük güce sahip olan arka plandaki kişiler, devletin her alanına nüfuz etmişler. İranlıların devletin tam kontrolü altında yaşamasını istiyorlar.

Çocukluğumda televizyon izlerken, çocuk programlarını sunan bir kadın vardı. Çizgi filmler Tom ve Jerry, Pinokyo, Sinbad, Tusubasa gibi eski çizgi filmler gösterilirdi. Hepsi sansürlüydü. Yabancı filmlerde kadınlar kısa kollu veya dekolte giyilmişse sansürlenirdi. Şarkı söylenilen sahneler sansürlenir ve yeri gelir nedeni açıklanmadan yayından kaldırılırdı.

İran filmlerindeki aile sahnelerinde kızlar annelerine, oğlanlar babalarına sarılırlar. Ellerinin değmeleri yasaktır. Yemek programlarında kadın aşçıların bileklerinin gösterilmesi yasaktır. Şarkılar genellikle şehitler, devrim ya da dini konulardan oluşur. Televizyonda İngilizce markaların isimlerini duyamazsınız. Hüznü dayatarak herkesin bilinçaltını kontrol etmeyi bir yöntem olarak kullanırlar. Diktatörler ümit vermeyi engelleyerek insanları daha kolay kontrol etmeyi amaçlarlar.

Çocuklar 90'lı yıllarda okullarda beyaz başörtüsü, koyu lacivert mantolu üniforma giyerdi. Duvarlar renksizdi. Siyah renkli yazılar, şehit resimleri, ayetler ve Humeyni'nin sözleri vardı. Okulun her yerinde Humeyni ve Hameney'in resimleri asılıdır. Okullarda renkli kalem kullanmak yasaktı. Kitaplarda renkli bölümler çok fazla değildi. Kitaplarda kız, erkek çocuğu ile oynamazdı, sadece hemcinsi ile oynayabilirdi.

Bu öğretilerde çocuklara mutluluğun kötü bir şey olduğu anlatılır. Okulda işkence gören bir ailenin hikayesi anlatılır. Devlet okullarının denetimleri sırasında çocukların gerçekten ağlayıp ağlamadığı kontrol edilir. Özellikle Muharrem ayı başladığında öğrencilerden acı verici resimler çizmeleri istenir.

REJİMİN MAKBUL GAZETECİSİ OLMANIN YOLLARI!

Ortaokullar daha sade ve renksizdi. Duvarlarda asılı hiçbir şey yoktu. Ayna kullanmak ve makyaj yapmak yasaktı. Okul gazetelerinde rejimi övücü konuların ön plana çıkması istenirdi. Yazılarımız eğer beğenilirse bizleri gazetecilik veya televizyonculuk yapmaya yönlendirirdi.

Bu şekilde üniversiteye başlayan gazeteci adayları tek elden kontrol edilirler. Devlet bu gazetecileri çok seviyor. Beyinlerini yıkayarak yaptıkları haberlerle halkı yönlendireceklerinin farkındalar. Bu kişiler rejim yanlısı haberlerinden dolayı güzel paralar kazanıyorlar. Eğer bu tür bir gazeteci çok para kazanıyorsa, bu konuda büyük sorun vardır.

Kimi gazeteciler mesleklerinin yanı sıra ihtiyaç sahibi insanlara yardım ellerini uzatıyor. Ama bu gazetecilere çok baskılar yapılmaya başlandı. Halbuki makalelerini kanunlar çerçevesinde devlete zarar veremeyecek şekilde yayımlıyorlardı.

Gazeteci Nilüfer, İran'ın dünya gündemine oturmasını sağlayan Mehsa Emmini olayının aydınlatılması için sadece resimler yayınladı. Gerçekleri dünyaya duyurduğu için bir casus olarak lanse edildi.

GAZETECİ Mİ İSTİHBARATÇI MI?

İran'da röportaj yapmak isteyen gazetecilerin çoğu istihbarat ile bağlantılıdır. Karşınızdakinin gazeteci mi yoksa istihbaratçı mı olduğunu bilerek soruları cevaplamalısınız. Muhafif söylemlerde bulunmanız halinde göz altına alınırsınız.

Gazeteciler gerçekleri söyleyince hapse atılırlar veya idam edilirler. İran'da gazeteci olmak 'idam ipini' elinde tutmak demektir. Kitaplar sansürlenir. Bir yazar, devletin onayını almadan kitaplarını yayımlayamaz. İran'da hem yazmak hem de yayıncılık en tehlikeli meslektir. İran gazetelerinde yabancı kelimelere yer verilmez. İslam kültürünün izlerinin yayıncılıkta kullanılması gerekir. Genç gazeteciler devletin düzenlediği etkinliklerine katılımları zorunludur. Gazetecilerin çoğunun referans olarak bir Molla arkadaşı olmalıdır. Bu sadece İran'a mahsus bir olaydır.

ANNEMİN GENÇLİK DÖNEMLERİNDEN DE GEÇMİŞİ YAŞADIK

Annemin gençlik dönemi ile benim gençliğim arasında büyük farklar var. İlkokul döneminde, annemin resmine bakar ve kendi yaşadığım dönemin daha geçmiş tarihte kaldığını düşünürdüm. Babam uydu televizyonu getirmişti ve Türkçe müzik kanalını izledik. Kendimizi bambaşka bir dünyada hissederdik. O dönemlerde televizyon izlemek yasaktı. Yakalanmanız durumunda hapse atılırdınız. Bu bizi korkuturdu. Ama televizyon sayesinde dünyanın normal olduğunu, sadece bizim farklı olduğumuzu görürdük.

Şimdilerde dünyada olanları görmeye başladık. Farklı kültürler, yaşam tarzları ve insanlar hakkında daha çok şey öğreniyoruz. Bu da beni hoşgörülü, anlayışlı bir insan yaptı. Hayatın hem güzel ve hem de zorlu yönlerini görmeye başladım.

İran halkı, Taliban'ın Afganistan'da uyguladığı yasaklar ve özellikle kadınlar üzerindeki baskısını arttırmaya başladığında hiç şaşırmadı. Çünkü biz bu yasakları yıllardır yaşıyoruz. Devlet yöneticileri yasakları uygularken beyinleri yıkanmış bir şekilde davranıyorlar. Bunların İslam'la bir alakası yok. Çoğu insan İran'ın nerede olduğunu biliyor, bilmeyenler de zaten Mehsa Emmini'nin öldürülmesinden sonra öğrenmiş oldu.

Her ne kadar baskı altında yaşasak da özgürlüğe olan inancımızı kaybetmemeliyiz. İnanıyorum ki bir gün özgürlüğümüze kavuşacağız ve yaşadığımız zulümler son bulacak. Kadınların eğitim hakkı, düşünce ve ifade özgürlüğü gibi temel insan haklarından vazgeçmeyeceğiz. Birlikte mücadele ederek, özgürlüğün dünyada hâkim olduğu bir gelecek inşa edebiliriz. Bu yolda en önemlisi birbirimize destek olarak umudumuzu kaybetmemizdir. ■

* Azadeh Dindar insan hakları savunucusu ve elektrik mühendisi olarak İran dışında hayatını sürdürüyor.

López Obrador, Meksika'da basın özgürlüğüne yönelik en büyük tehdit

MEKSİKA'DA DOĞRU HABER YAPMAK İNTİHAR ETMEK GİBİ

Kendisini solcu olarak tanımlayan ve 2024 yılına kadar görevde olan Andrés Manuel López Obrador'un altı yıllık başkanlığı, Meksika tarihinde basın özgürlüğü için en ölümcül dönem oldu.

VANIA PIGEONUTT *

Meksika'da gazeteci olmak trajik bir şekilde ölüm cezasıyla eş anlamlı hale geldi ve son dört yılda 37 meslektaşımız hayatını kaybetti. 12 gazetecinin öldürüldüğü 2022 yılı şimdiye kadar geçirdiğimiz en kötü yıldır. Bu sayı, özellikle günde ortalama 100 cinayetin yaşandığı bir ülkede endişe verici. Rakamlar gösteriyor ki her 14 saatte bir gazeteci saldırıya uğruyor.

İfade ve basın özgürlüğünü savunmaya adanmış bir insan hakları örgütü olan Article 19, 2017'de gazetecilere yönelik 507 saldırı vakası bildirdi; 2021'de bu rakam 644 oldu. Bu da, López Obrador'un altı yıllık dönemi süresince yüzde 85'lik bir artış demek. Dahası, López Obrador'un ülke çapında yayınlanan "La Mañanera" olarak bilinen günlük sabah konferansında hükümeti eleştirmeye cesaret eden gazetecilere yönelik net bir kutuplaşma ve sindirme geleneği var.

Gazetecilere yönelik saldırıların çoğu, cezasızlığa alışmış kamu görevlilerinden ve emniyet güçlerinden geliyor. Bu tehlikeli iklim, gazetecilerin esrar ve haşhaşın yetiştirildiği yerel bölgeler ve topluluklar gibi büyük şehirlerin ötesindeki bölgelerde faaliyet göstermelerini neredeyse imkânsız hale getiriyor. Adam kaçıрма ve gasp da daha yaygın hale geldi.

Bir gazetecinin öldürülmesi, kadın cinayeti, zorla ortadan kaybolma, yerinden edilme ve insan hakları aktivistlerinin öldürülmesi gibi suç faaliyetleri kapsamına giriyor ve maalesef bunlar cezasız kalıyor. Zaten Article 19 da, vakaların %99,3'ünün çözümsüz kaldığını bildiriyor.

YA ÖLÜM YA İTİBARSIZLIK

Gazetecilere yönelik saldırı ve cinayetlerin rakamları, onları ölçeğin örgüte bağlı olarak değişiyor. Meksika'da istihdamın

güvencesiz doğası, öldürülen kişilerin çoğunun gazeteci olarak kabul edilmiyor, çünkü çoğu gazeteci mesleklerini diğer işlerle birleştiriyor. Buna ek olarak, hükümet gazetecilerin çabalarını açıkça itibarsızlaştırıyor ve göz ardı ediyor.

Amerika'nın gazete, süreli yayın ve haber ajanslarının sahipleri, editörleri ve yöneticilerinden oluşan bir kuruluş olan Inter-American Press Association (IAPA), 2022'nin sonlarında kıtada öldürülen 40 gazeteciden 20'sinin Meksika'da olmasından duyduğu endişeyi dile getirdi. Venezuela, Kolombiya ve Brezilya da Latin Amerika'daki gazetecilere yönelik benzer şiddet olaylarını yaşıyor.

Sınır Tanımayan Gazeteciler (RSF) tarafından derlenen Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi 2022'de, Meksika'nın sıralaması endişe verici derecede düşük: 180 ülke arasında 127. sırada yer alıyor. Bu sıralama 155. sıradaki Rusya'nın saldırdığı savaş içindeki 106. sırada olan Ukrayna'dan daha kötü bir nokta. Bu da Meksika'yı sadece Amerika'da değil, dünya çapında gazeteciler için dünyadaki en tehlikeli ülkelerden biri haline getiriyor.

SOLCULARIN İKTİDARINDAKİ MEKSİKA

Aynı endekse göre, anti-demokratik veya diktatör ülkeler, ifade özgürlüğünün ciddi şekilde kısıtlandığı ve yıllarca süren çatışmalara karıştığı Meksika'nın çok gerisinde değil. İran 178. sırada, Çin 175. sırada, Filistin 170. sırada ve Türkiye 149. sırada yer alıyor.

Son 22 yılda 31 gazeteci cinayetine sahne olan Veracruz gibi bazı eyaletlerde cinayetlerin yoğunluğu artıyor. Bütün bu cinayetlerden 47'si Başkan Enrique Peña Nieto'nun (merkez sağ) önceki döneminde meydana gelirken, 37'si Andrés Manuel López Obrador'un şu anki döneminde kayıtlara geçmiştir. Ek olarak, Meksika'da bir güney eyaleti olan Guerrero, 2014 yılında 43 öğretmenlik öğrencisinin toplu olarak ortadan kaybolduğu ve aynı dönemde 15 gazetecinin de şiddete maruz kaldığı bir yerdir.

ÖLDÜRÜLMEK GAZETECİLERİN KADERİ OLDU

31 Ocak 2022'de bölgesel medya takibi yapan Michoacán'ın müdürü Armando Linares López, meslektaşı Roberto Toledo'nun öldürülmesini alenen kınadı ve adaletin sağlanmasını istedi. Bu suçlama, haber bültenine ait televizyon stüdyosundan yapıldı. Trajik bir şekilde, sadece 43 gün sonra, 16 Mart'ta Armando'nun kendisi de öldürüldü ve her iki dava da çözülmedi.

Bu olay, Meksika'nın en militarize bölgelerinden biri olan ve

silahlı sivil grupların yaygınlığının yüksek olduğu batıdaki Michoacán eyaletinde meydana geldi. Federal operasyonlar etkisiz olduğu için bu bölgedeki insanlar, suç gruplarına karşı savunma için silahlanmak zorunda kalıyor. Şiddet, hayatta kalmak için evlerinden kaçmak zorunda kalan yaklaşık 20 aileyi yerinden etti.

Armando cinayeti, 2022'de bir gazeteciyi hedef alan sekizinci cinayetti ve bu duruma müteakip en az üç olay daha yaşandı. 2022'nin Ocak ayı cinayetlerin kol gezdiği bir aydı. José Luis Gamboa Arenas Veracruz'da, Margarito Martínez Esquivel ve Lourdes Maldonado, Amerika Birleşik Devletleri'nin sınırındaki bir eyalet olan Tijuana, Baja California'da öldürüldü.

Monitor Michoacán davasından sağ kurtulanlardan biri olan Joel Vera Terrazas, Guerrero ve Meksika Eyaleti gibi şiddet yanlısı ve silahlı devletlerin sınır komşusu olduğu bölgede her şeyin değiştiğini ve daha iyiye gitmediğini belirtiyor. "Kimliğinizi kaybettiğinizi hissediyorsunuz. Kendinizi güvende hissetmeniz bile, tanımlanamayacağınız bir yerde olsanız da mesleğinizi tam olarak yapamazsınız." diyor.

Bu medya kuruluşu, yerel politikacıların ve suçları soruştur-maktan sorumlu Başsavcılık üyelerinin yolsuzluğunu kamuoyuna açıklamıştı. Terrazas'ın davayla ilgili suçlamasına göre, "Yasadışı zenginleşmesini kınadığımız yozlaşmış politikacılar, yerel uyuşturucu kaçakçılığı gruplarıyla işbirliği yapıyor, birbirlerini halkı yerinden etmek, terörize etmek ve öldürmek için kullanıyorlar."

15 Aralık 2022'de Meksika'nın en ünlü televizyon sunucularından Ciro Gómez Leyva bir saldırıya uğradı. Keskin nişancılar zırhlı arabasına ateş etti.

Öldürülen yerel gazeteci vakalarının aksine, bu olay ülkenin başkenti Mexico City'de meydana geldi. Hükümet, saldırıyla bağlantılı 11 kişinin tutuklandığı ve failin yakalandığı bir operasyon başlattı. Ancak diğer vakalarda herhangi bir ilerleme kaydedilmedi.

Meksikalı gazeteciler kaçınılmadan veya öldürülmeden önce, mesleklerinin güvencesizliği de dahil olmak üzere bir dizi

zorlukla karşı karşıya kaldılar. Bazı yerel medya kuruluşları neredeyse ayda 200 dolar kadar az para ödüyorlardı. Serbest çalışanlar daha da büyük zorluklarla karşı karşıyaydı; tek bir makale veya fotoğraf satamadıkları aylar oluyordu. Ayrıca eleştirilere saldırganlık, zulüm ve tacizle yanıt veren politikacılar her zaman peşlerinde.

Michoacán'daki bir devlet yayını olan Sol de Morelia'nın direktörü Dalia Martínez'e göre, tamamen yerelde çalışan gazeteciler en çok ihmal edilen ve tazminatı en düşük olanlardır. Giderek daha geniş alanlar, gazetecilerin yüksek tehlike seviyesi nedeniyle olaylar hakkında haber yapamadığı sessizlik bölgeleri olarak sınıflandırılıyor.

"Bu bölgeler, insanların her şeyi geride bırakarak terk etmek zorunda kaldıkları ıssız köylerdir. Bırakın gazeteci olarak çalışmayı orada hayatta kalmak imkânsız." diye haykırıyor Dalia Martínez. Martínez, muhabirlerini, ekibine sağlayamayacağı bir lüks olan, uydu telefonlarıyla donatan The New York Times gibi medya kuruluşlarıyla işbirliği yaptı.

Demokrasinin korunmasında gazeteciliğin kritik rolünün abartılamayacağı bir çağda, bir gazetecinin hayatını kaybetmesinin önemsiz bir olaya indirgenmesi mantıksızdır. Basının yaygın bir şekilde şeytanlaştırılması ve yönetimin aleni düşmanlık ve saldırganlık propagandası, sahada çalışanların karşı karşıya olduğu tehlikelere yönelik kamuoyu takdirinin rahatsız edici derecede azalmasına yol açtı. ■

* Vania Pigenutt 13 yıllık gazeteci olarak Ayotzinapa'dan 43 öğrencinin kaybolması gibi Meksika tarihinin parçası olan trajedileri takip etti. Öldürülen ve kaybolan gazeteciler anısına www.mataranadie.com ve Guerrero merkezli web portalı Amapola'yı kurdu. Haberleri Meksika dışında The New York Times, ViceNews gibi yabancı medyada da yayınlandı. 2015 ve 2021'de Walter Reuter Alman gazetecilik ödülünü kazandı. Şu anda Almanya'da, Friedrich Ebert Stiftung'dan aldığı bir burs ile ifade özgürlüğü suçları üzerine bir araştırma projesi üzerinde çalışıyor.

Medya özgürlüğü mücadelesinde rehavete yer yok

GAZETECİLERİN SOYU TÜKENİYOR

Gazeteci Jeff German'ın Las Vegas'ta ve Kenya Yayın Kuruluşu video editörü Betty Barasa'nın öldürülmesini, Al Jazeera'den Abu Akleh'in vurularak vahşice katledilmesini hep bir ağızdan kınamalıyız. Bunlar, UNESCO'nun Öldürülen Gazeteciler Gözlemevi tarafından yakın zamanda rapor edilen bazı isimler.

AYANDA HOLO *

Güney Afrika'da, İfade ve Basın Özgürlüğü Anayasa'da yer almasına rağmen, halk, hükümet kurumları, sivil toplum, yargı, iş dünyası, medya, işçiler, hareketler ve sıradan vatandaşlar tarafından sürekli olarak yeniden teyit edilmeli ve güçlendirilmelidir.

Güney Afrika Anayasası'nın 16. Maddesinin birinci fıkrası, dünyadaki her bir anayasa için standart bir madde haline gelmelidir. Ülkemizdeki bu zirve yasa, herkesin basın ve her türlü medya özgürlüğünü içeren ifade özgürlüğü, bilgi, fikir alma veya verme özgürlüğü, sanatsal yaratıcılık özgürlüğü, akademik özgürlük ve bilimsel araştırma özgürlüğü haklarına sahip olduğunu belirtir.

16. Madde ifade özgürlüğünün sınırlandırılmasına da vurgu yapmaktadır: "Birinci alt bölümdeki hak, savaş propagandasını, olası şiddeti kışkırtmayı, ırk, etnik köken, cinsiyet veya dine dayalı zarar vermeye tahrik teşkil eden nefreti savunmayı kapsamaz."

Ülkede ikamet eden herkes, parlamentomuzdaki, yasama organlarımızdaki ve konseylerdeki hararetli tartışmalar yoluyla, Doğu Nyanga'daki Tsong Hizmet Merkezindeki angajmanlar sırasında geniş ölçüde ifade ve basın özgürlüğünden yararlanır. Hepimizin enerji transferleri, yönetimde şeffaflık

ve arazinin yeniden dağıtımı gibi konularda tartışmakta özgür olmamız, demokratik toplumumuzun diyalog halinde olduğunun bariz bir kanıtıdır.

Güney Afrika'nın ifade özgürlüğüne ve medyaya olan bağlılığı örnek bir işaret ışığıdır. Ülkemiz dünyanın her yerinden uluslararası medyayı kendine çekiyor ve ev sahipliği yapıyor, bu da özgür medya kültürümüzü zenginleştiriyor.

YENİ MEDYA BASIN KÜLTÜRÜNÜ GELİŞTİRDİ

Sosyal medya ve yurttaş haberciliği de basın kültürünü geliştirdi ve seslerin çoğulluğu demokrasiyi derinleştirdi. Demokratik çağ, özgür basının iyi yönetimi teşvik etmedeki hayati rolünü göstermiştir. Açık ve şeffaf bir toplum olarak Güney Afrika, medya erişimini artırmaya ve insanların karar vermesine ve yaşamlarını iyileştirmesine yardımcı olan güvenilir bilgiler sağlamaya çalışmaktadır.

Dünyanın bir parçası olarak, güçlü medya seslerinin ve sosyal medya platformlarının küresel olarak günlük diyalogları şekillendirdiği gerçeğiyle karşı karşıyayız. Bunlar, istediğimiz ve ihtiyacımız olan Afrika'ya değil, kendi vizyonlarına ve Afrika arzularını gerçekleştirmeyi düşleyen baskı gruplarına ait.

Dünyanın dört bir tarafındaki gazeteciler olarak,

Filistinli kadınlar, işgal altındaki Batı Şeria'da, öldürülen El Cezire muhabiri Shireen Abu Akleh'in anısına düzenlenen bir sanat sergisinin parçası olan bir duvar resminin önünde duruyorlar.

FOTO: RONALDO SCHEMDT / AFP

sesimizi yeni reformlar için kullanmalı ve küresel yönetim sistemlerine katılmalıyız. İfade Özgürlüğüne ve çeşitli medya seslerinin çoğulluğuna gerçek bir anlam vermek için güçlendirilmiş ve hakkaniyete dayalı kurallara dayalı çok taraflı sistemlere duyulan ihtiyacı vurgulamalıyız. Ayrıca, küresel çok taraflı sistemin güçlendirilmesi ve iyileştirilmesinde medyanın rolü konusunda küresel medya ile iş birliğine devam etmeliyiz.

Basın mensupları olarak tartışmaları geliştirdiğimizde, fikirleri ifade ederek çatışmaları azaltmayı hedeflediğimizde, insanları ön planda tutan diyalogları teşvik ettiğimizde ve farklı görüşlere hoşgörü ile yaklaştığımızda daha iyi bir dünyaya katkıda bulunma gücüne sahibiz. Bundan dolayı bazı ülkelerde gazetecilerin karşılaştığı tehlikeli zorluklar, dünya liderlerinin ilgilenmesi gereken önemli bir konudur.

Gazeteci Jeff German'ın 3 Eylül'de Las Vegas'ta (Nevada, ABD) ve Kenya Yayın Kuruluşu video editörü Betty Barasa'nın öldürülmesini, Al Jazeera'den Abu Akleh'in vurularak vahşice katledilmesini hep bir ağızdan kınamalıyız. Bunlar, UNESCO'nun Öldürülen Gazeteciler Gözlemevi tarafından yakın zamanda rapor edilen bazı isimler. Biz, Birleşmiş Milletler İfade Özgürlüğü İçin İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nin 19. Maddesine hayat verene kadar gerçek manada ifade özgürlüğü asla

olmayacak. Her ülkenin önlemleri devreye sokmak ve bunların sürdürülmesini sağlamak için daha çok çalışması gerekiyor.

Sosyal uyumu, emniyeti ve güvenliği artıran dengeli, güvenilir ve sağlam bilginin eksikliği ortadayken ülkenize demokratik demenin hiçbir anlamı yoktur.

Bağımsız bir medya sektörü gerçekten de iyi yönetimin oluşturulmasına yardımcı olabilir ve ancak medya insani gelişmeyi, liderlerin insanlara saygı duyduğu ve insanlara öncelik verdiği adil bir dünyayı savunmada kritik bir rol oynamak için konumunu yükseltebilir.

Medya özgürlüklerimizin dünya liderlerini vatandaşlara karşı sorumlu tutacak kadar etkin kullanılıp kullanılmadığını sorgulamalıyız. Sahip olduğumuz güç, dünya liderlerini çatışmaları ve açlığı azaltmaya zorlamak için yeterli mi?

Dünyadaki olayların gidişatını etkileyip tüm ülkelerin uluslararası yasalar önünde eşit olduğu yeni bir dünya düzeni oluşturabilir miyiz?

Zihin açıklığını nasıl teşvik ederiz ve dünyanın geleceğini bizden farklı görenleri nasıl hoşgörü ile kucaklarız?

Bunlar ve benzeri birçok soru, önümüzdeki yıllarda medyanın ve ifade özgürlüğünün rolünü tanımlayacak. Ses ve düşüncelerimizi, gündemi belirlemek ve daha iyi yarınlar için her zamankinden daha fazla kullanmalıyız. ■

AYANDA HOLO

Ayanda Holo, Cape Town'daki Doğu Nyanga'dan bir gazetecedir. Apartheid'dan (Güney Afrika'da 1948 yılından 1994 yılına kadar süren ırkçı rejim) kurtulan aktivist, Uluslararası Medya İlişkileri ve Kamu Yönetimi alanlarında ileri düzeyde uzmanlığa sahip kıdemli bir kamu görevlisidir. İletişim Bakanlığı eski sözcüsü ve Güney Afrika'daki İletişim Bakan Yardımcısı'nın eski danışmanı. Holo, Kenya'daki Daily Nation, Cape Argus ve Daily Post of Nijerya dahil olmak üzere birçok Afrika yayınına katkıda bulunan bir yazardır. Güney Afrika'daki Afrika İletişim Haftası'nın organizatörü ve Pretoria'daki Freedom Park Miras Alanı ve Ubuntu Müzik Festivali'nin küratörlüğünü yapmıştır.

KONGOLU GAZETECİ EWING AMADI SALUMU:

Sessizlerin sesi olmaya çalışıyorum

Sadece gerçekleri yazan, anlatan ve gazetecilerin akıbetini yaşayan birisi Kongolu Ewing Amadi Salumu. Yıllardır ülkesinden uzakta, bir Avrupa ülkesinde, Hollanda'da yaşıyor. Daha doğrusu yaşamak zorunda. Hayata tutunabilmek ve gazeteciliğine devam etmek için buna mecbur.

LAILA MÜLLER SERBEST GAZETECİ

Sadece gerçekleri yazan, anlatan ve gazetecilerin akıbetini yaşayan birisi Kongolu Ewing Amadi Salumu. Yıllardır ülkesinden uzakta, bir Avrupa ülkesinde, Hollanda'da yaşıyor. Daha doğrusu yaşamak zorunda. Hayata tutunabilmek ve gazeteciliğine devam etmek için buna mecbur.

Kongo'daki Birleşmiş Milletler Radyosunda gazetecilik yapan Salumu, ülkesindeki çatışmaları engellemek, sorunları diyalog yoluyla çözmek için zemin arayan bir gazeteciye. 2009 yılında aldığı tehditlerden dolayı Hollanda'ya geldi ve sığınma talebinde bulundu.

Ülkesindeki gazeteciliğin durumu sorulduğunda, "Her şey berbat halde." diyen Salumu ekliyor: "Bir süre önce Kongo Cumhurbaşkanı Fela Kutu, kendisini eleştiren herkesin hapsedileceğini açıkladı. 2022'de Kongo'da altıdan fazla gazeteci öldürüldü. Son zamanlarda da tutuklanan çok fazla gazeteci var. Geçtiğimiz Temmuz ayında Kongo'nun güneyindeki Lubumbashi'de iki Kongolu gazeteciyle birlikte Amerikalı bir gazeteci tutuklandı. Kongo'daki gazeteciler hiç de kolay bir iş yapmıyorlar. Kendim de hedef alındım. Bu yüzden ülkeyi terkettim. Ve 2006'da iki arkadaşım vuruldu." Anlatıkları vahim. Ama buna rağmen Kongo'da 7 bine yakın gazeteci işini yapmaya çalışıyor.

UNESCO'dan barış konusunda yaptığı çalışmalarından dolayı ödül alan Ewing Amadi Salumu, Kongo'daki baskıcı iktidarın gazetecileri vatanseverlik adı altında yönlendirmeye, halkın gözünde itibarını sarsmaya çalıştığını söylüyor; "Genellikle milliyetçilik terimleri kullanırlar. Vatansever dediklerinde, onlar için propaganda yapmalısınız. Eleştirmen olmak ve kendi bakış açınızı

ifade etmeyeceksiniz, ancak hükümetin bakış açısını sunmalısınız. Ayrıca insanların kendi kendini sansürlemesini istiyorlar. Bu gazetecilik değil, propagandadır."

Her şeye rağmen Kongolu gazetecilerin işini yapmaya çalıştığını anlatan Salumu, gazetecilerin bloglarda yazarak, internetten yayınlar yaparak gazeteciliğin onurlu bir meslek olduğunu gösterdiklerini vurguluyor.

ÖLÜMDEN KAÇIP HIÇLİĞE SİĞİNMAK

Bir Avrupa ülkesinde mülteci gazeteci olmanın ne olduğunu Kongolu gazeteci ve aktivist Ewing Amadi Salumu şöyle anlatıyor; "Başından beri hiçbir yardım alamadım. Yalnızdım. Hollanda'daki diğer gazetecilerin evraksız kaldıklarını, iltica ve oturma izni alamadıklarını göreceksiniz. Ama biz onları Kongo'lu gazeteciler olarak tanıyoruz. Burada gazeteciliğimiz devam ediyor. Hollanda'da gazeteci dernekleri birlikte çalışıyorlar. Birbirlerini tanıyorlar. Aynı geçmişe sahipler. Kendilerini geliştirmişler. Sonradan gelip de aralarında çalışmak kolay değil. Çok iyi şeyler yaptıklarını görüyorum. Mülteci bir gazeteci işini harika bir şekilde yapmaya devam ediyor ama günün sonunda hak ettiklerine ulaşamıyor. Sosyal medyada bile insanlar sürekli dışlıyorlar. Durum vahim. Bir ülkeden sürgün edildiğinizde, başka bir ülkede hayat kurmak her zaman karmaşıktır, sıfırdan başlamanız gerekir. Ve bu kolay değil. Sığınma talebinde bulunduğunuz andan itibaren artık gazeteci değilsiniz. Bir hiçsiniz. Benim bildiğim bu. Gidip insanlara neler yaptığını gösterebilirsin. Sana inanmazlar. Ancak insanların bilmesi gereken şey sığınma talebinin sadece koruma amaçlı olduğudur. Sizi iltica etmeye iten durumlar her zaman

ÜLKESİNİ TERK EDEN
insanlara yardım
etmek için umut
vermek zorundasınız.
Pozitif olmak ve pozitif
kalmak çok önemli.
Benim de artık her gün
yaptığım şey insanlara
umut vermek.

vardır. Hükümetten korunma ve meslektaşlarınızdan yardım beklersiniz. Bu yardımdan mahrum kalmak büyük bir sorun ve hala sorun olmaya devam ediyor.

“ÜLKENDE DE BURADA DA SADECE BİR SAYISIN”

Ülkende seni öldürdüklerinde, sen sadece bir sayısın. Sığınma talebinde bulunduğunda da sadece bir sayısın. İşte bu kadar. Ama fiziksel ve duygusal olarak iyi bir haldeyim. Gitmekte özgürüm. Çalışmak serbest. Yapmam gerekeni yapıyorum. Ama her zaman iniş çıkışlar var çünkü bir çatışmanın olduğu bölgeden geliyorum. Gazeteciler olması gerektiği kadar özgür değil. Hepsi olmasa da bazı aktivistler de özgür değil. Kelimeler kifayetsiz kalıyor. Ülkemde dinlenecek hikayeler sayısız.

NORMAL BİR HAYATA SAHİP OLMAK BİR NİMETTİR

Aslında normal bir hayata sahip olmak bir nimettir. Bazen elimizden kayıp gidiyor ve sonra onun ne kadar kutsal olduğunu anlıyor ve sıfırdan inşa etmeye çalışıyoruz. Bu değişime öncü olan ilk insanlar gazeteciler, akademisyenler ve öğrencilerdi. Bütün olanlardan sonra hala işimizi yapıyoruz. Bu gerçekten harika. Bilirsiniz,

umut olmadan hiçbir yere varılmaz. Buraya geldiğimde, topluluğumdaki insanların, “ülkenizde ünlüsünüz” dediğini duyabiliyorum.

Pozitif olmak ve pozitif kalmak çok önemli. Bunlar bana umut verdi. Benim de artık her gün yaptığım şey o insanlara umut vermek. Ağlayan bir danışanım olduğunda, neşesini yerine getirmek için elimden geleni yapıyorum. İnsanları motive edecek iyi bir kelime bulmalı ve “Evet, durumunuzu anlıyorum ama inanın hala işiniz var ama bir şeyler başaracaksınız.” demeliyim. “Motivasyonunuzu kaybetmeyin. hedeflerinizi yüksek tutun ve bir gün başaracaksınız.”

Ülkesini terk eden insanlara yardım etmek için umut vermek zorundasınız. Söylediğim gibi ülkemizde sadece bir sayıdan ibarettik. Bu yüzden bu insanlarla konuşmalı ve onların sayı olmadıklarını, bilgili insanlar olduklarını ve bu ülkede hala bir şeyler başarabileceklerini bilmelerini sağlamalısınız. İşte bu yüzden umut, insanlara her zaman getirmemiz gereken bir şeydir. Sağlıklı kalmalısın, böylece bu dünyada daha rekabetçi olabilirsin. Bu durum insanlara belki biraz baskı yapıyor ama onların hayatlarını yeniden inşa etmelerine yardımcı olmak için paha biçilemez bir yöntem. ■

“BİRBİRİMİZİ ANLAMADAN ÖNCE TUZU BİRLİKTE YEMEK”

Bir platform, üç dil, altı gazeteci ve farklı pek çok deneyimi bünyesinde barındıran Amal’ın editör ekibi, deneyimlerini paylaştığı okuyucularıyla çok yakın bir ilişki içerisinde.

PARWİZ RAHİMİ *

Amal, Frankfurt’un medya dünyasının en yeni üyesi. Ocak 2023’te Amal, Frankfurt! web sitesini açtı. Arapça, Dari / Farsça ve Ukraynaca olarak Rhein-Main Bölgesini kapsayan yerel bir haber platformu haline geldi. Hedef kitlelerini ise Almanya’ya mülteci olarak Arap dünyası, Afganistan, İran veya Ukrayna’dan gelenler oluşturuyor.

Amal’ın logosu, tohumlarını rüzgarla yaydığı bilinen bir karahindiba çiçeğidir. Karahindiba, Amal’ın ruhunu birçok açıdan simgeliyor. Amal, 2016 yılında Berlin’de ilk faaliyetlerine başladığında, logosu okuyucular arasında umudun yayılmasını sembolize ediyordu. O günden sonra logo ikinci bir anlam kazandı. Amal fikri şimdilerde Almanya’nın başkentinden diğer kentlere yayılıyor. 2019’da Hamburg’da bir diğer ofis faaliyete geçti ve şimdi daha fazla büyüme umuduyla Almanya’nın Frankfurt şehrindeyiz.

BİR PLATFORM, ÜÇ DİL, ALTI GAZETECİ, FARKLI BİRÇOK DENEYİM

Amal’ın editör ekibi, Arapça bölümünde Souzan Nassri ve Haytham Abo Taleb, Ukrayna sayfasında Tamriko Shoshyashvili ve Olena Iskorostenska ve Dari ve Farsça da ise Sona Sahar ve benden oluşuyor. Hepimiz aynı topluluklardan gelerek aynı deneyimleri paylaştığımız için okuyucularımızla çok yakın bir ilişki içerisindeyiz.

Almanya’da yeni olmanın nasıl bir his olduğunu biliyoruz. Almanca kursunda ve üniversitede kontenjan kazanabilmek için mücadele vermek veya ilk vergi beyannamesini ödeyebilmek için hayatın içinde olmak. Çalışma izni almanın, staj veya iş bulmanın ne demek olduğunu biliyoruz. Mülteci kamplarında yaşama deneyimimiz var ve özel yaşamın sınırlı olduğu yerlerde zihinsel sağlığını korumanın ne kadar zor olduğunu biliyoruz.

Herat'ta Tolo TV ve Radio Saade Javan gibi çeşitli medya kuruluşlarında çalışan Afgan bir fotoğrafçı olan Parwiz Rahimi, 2015'in sonundan beri Almanya'da yaşıyor ve Amal Frankfurt'un editör kadrosunda yer alıyor.

Küçük bir daire için uzun bir bekleme listesinde olmanın nasıl bir his olduğunu biliyoruz. Tüm bu sorunları çözmek için neye ihtiyacımızın olduğunu farkındayız çünkü kendimizle yüzleşebiliyoruz.

Okuyucularımıza sunduğumuz şey budur. Bu deneyimlerimiz hakkında yazıyoruz ve takipçilerimizin sorunlarına ortak çözümler bulmaya çalışıyoruz. Ve bundan daha da fazlası. Haberlerin arka planında neler yaşandığını anlamalarını istiyoruz. Ne tür siyasi gelişmeler var? Alman halkı neyi tartışıyor? Seçimlerle ilgili ne tür gelişmeler yaşanıyor?

Sloganımız, "Toplumda ve siyasi tartışmaların içinde olabilmek için neler olduğunu bilmeniz gerekiyor." Haberlerimizi sosyal medyada yayınlarken, okuyucularımızla da çok düzenli ve yüz yüze iletişiminiz var. Bölgemizde olup bitenler hakkında sık sık tartışma ortamları oluşturuyoruz.

TUZU BİRLİKTE YEMEK

Bu makalenin başlığı için kullandığım alıntı bir Ukrayna atasözüdür. Meslektaşım Olena Iskorotenska, geçen gün çok renkli ve kültürlü bir gazeteci ekibi olarak beraber günlük çalışmamızın güzelliğini vurgulamak için bu terimi kullandı. Yani gerçek dostluk. Birbirimizden öğrenerek ve birlikte çalışarak üretiyoruz.

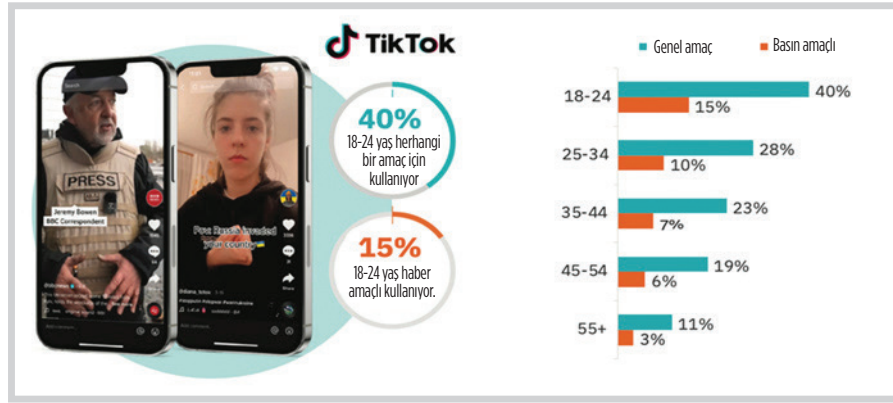
Mesela şubat ayı ortasında ekibimizi iki gruba ayırdık. Her dil grubunun bir üyesi Hanau'daki ırkçı saldırının yıldönümüyle ilgili çalışma yaptı. Dokuz kişinin aşırı sağcı bir terörist tarafından öldürülmesinden üç yıl sonra şehirde neler olduğunu yazdı.

Yine her dil ekibinden bir gazetecinin olduğu diğer grup, Rosenmontag-Karnavalını takip etmek için Mainz'e gitti. Alman geleneği olan bu festivalin ruhunu okuyucularımıza anlatmaya çalıştık. Gazetecilik çalışmalarımız için çok olumlu geri bildirimler aldık ve daha da önemlisi hepimiz için ilginç bir deneyim oldu.

Amal, Gemeinschaftswerk der Evangelischen Publizistik gGmbH'nin projesidir. Crespo Vakfı, Porticus Vakfı, Körber-Stiftung ve Schöpfung-Stiftung gibi vakıfların yanı sıra Protestan kilisesi tarafından finanse ediliyor. Amaç, yeni gelenlere bilgi sunarak entegrasyon sürecini kolaylaştırmak ve sürgündeki gazeteciler için istihdam sağlamak.

Frankfurt'daki Bahnhofsviertel bölgesindeki sorunları, Büyükşehir Belediyesi başkanlık seçimlerini, festivalleri ve geleneksel olarak düzenlenen fuarların rutin haberlerini takiplerimiz var. Frankfurt'taki diğer meslektaşlarımız gibi biz de yerel gazetecileriz. Ancak her birimizin haber sayfalarımıza ekleyecek ekstra konularımız da var. Afganistan'ın Herat şehrindeki büyüleyici kalesinden, Kabil'in tepelerinde bulunan küçük evlere ve Suriye'nin başkenti Şam'daki Hamidiye Çarşısı'ndan, Kiev'deki antik Ayasofya Katedrali'ne kadar kendi vatanlarımızdan hikayelerimiz var. Hepimiz farklıyız ve ortak noktamız da bu. ■

**Parwiz Rahimi, Herat'ta Tolo TV ve Radio Saade Javan gibi çeşitli medya kuruluşlarında çalışan Afgan bir fotoğrafçıdır. 2015'in sonundan beri Almanya'da yaşıyor ve Amal Frankfurt'un editör kadrosunda yer alıyor.*

Kaynak: Digital News Report 2022 (Anket Ocak/Şubat 2022).

Haberi gençlere ulaştırmanın yeni platformu: **TikTok**

TikTok, eğlence içeriği ile tanınmasına rağmen, geleneksel medya kanalları üzerinden haber tüketmeyen genç kitlelere erişebilmek için popüler bir platform haline geldi. TikTok'u etkin kullanan Washington Post'un, bir milyondan fazla takipçisi bulunuyor.

YASİR YILMAZ *

Geleneksel gazetecilikte haberler tarafsız bir şekilde sunulur. Gazeteciler, tarafsız kalmaya çalışır ve sadece gerçekleri yazmaları konusunda eğitilirlerdi, kişisel düşüncelerini habere yansıtmazlardı. Haberler çoğunlukla gazete, dergi gibi yazılı medya ve televizyondaki haber programları aracılığıyla sunulurdu. Çok tıklanmanın yerine izleyicilere doğru ve önemli haberleri sunmak için yarışılırdı.

Dijital medyanın ve sosyal medyanın yükselişiyle birlikte gazetecilik de önemli ölçüde değişti.

Vatandaş gazeteciliği ve blog yazarlığı gibi yeni gazetecilik türleri ortaya çıktı. Bu da internete bağlanabilen herkesin elindeki bilgiyi paylaşmasına olanak tanıdı. Bu, gazetecilerin haberlere ilişkin görüşlerini ve bakış açılarını ifade ettikleri fikir temelli haberciliğe daha fazla vurgu yapılmasına yol açtı.

Geleneksel gazetecilik haberleri tarafsız bir şekilde sunmaya odaklanırken, yeni tarz gazetecilik gazetecinin bakış açısı ve görüşüne daha fazla vurgu yapmaktadır. Bu, haberlerin kalitesini ve doğruluğuyla ilgili endişelere yol açmıştır. Ancak medyada daha farklı seslerin ve bakış açılarının da duyulmasına fırsat vermiştir.

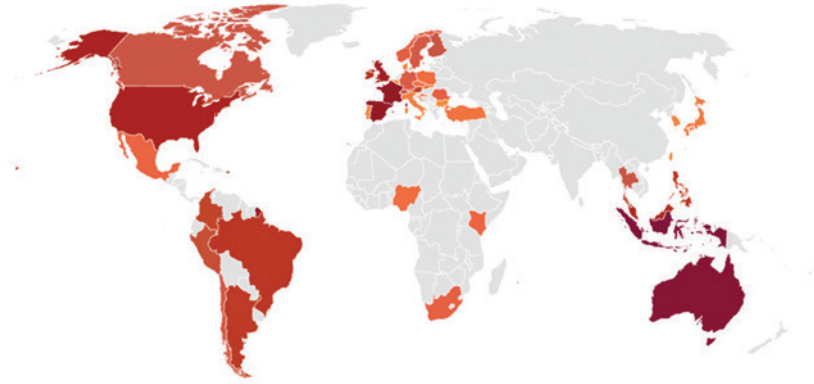
BBC internet hizmetlerinin şekillenmesinde önemli rol oynayan BBC Haber Sitesi'nin kurucu üyesi, gazeteci, dijital stratejist Nic Newman tarafından "Yayıncılar TikTok'ta Haber Oluşturmayı ve Dağıtmayı Nasıl Öğreniyor" başlıklı bir rapor hazırlandı. Bu raporda haber yayıncılarının popüler sosyal medya platformuyla nasıl etkileşimde bulunduğunu kapsamlı bir şekilde açıklıyor.

Son birkaç yılda hızla popülerlik kazanan TikTok, kullanıcılar tarafından oluşturulan ve paylaşı-

Ülkeler bazında TikTok'ta en popüler haber yayıncılarının oranı

Not: Daha koyu renkler, ana akım haber şirketlerinin benimsediği düzeylerinin daha yüksek olduğunu gösterir. Gri renk, kaynak listesi olmaması veya TikTok'un çalışmaması nedeniyle veri toplanmadığını belirtir.

0% 90%

lan kısa, eğlenceli videolarıyla tanınıyor. Ancak, platform genç kitlelere haber içeriği oluşturmak ve dağıtmak için de fırsatlar sunuyor. Bu trendin fırsatlarını ve zorluklarını, yayıncıların TikTok'a yaklaşımını ve bilgilendirici haber içeriği oluşturmak için detaylı bilgilerin verildiği raporda yer alıyor.

Newman'ın raporuna ek olarak, TikTok'u bir haber platformu olarak kullanma konusunda başka kaynaklar da bulunuyor. Reuters'ın hazırladığı başka bir rapora göre, BBC, CNN ve Al Jazeera gibi haber kuruluşları da genç kitlelere ulaşmak için platformda deneyler yapıyorlar. TikTok'un haber için kullanımının henüz erken olduğunu belirttiği raporda, genç kitlelerle ulaşmak ve haberleri daha erişilebilir hale getirmek için büyük potansiyele sahip olduğu vurgulanıyor.

Pew Araştırma Merkezi'ne göre, sosyal medya birçok Amerikalı gencin haber kaynağı ve özellikle Instagram ve Snapchat gibi platformların çok popüler olduğu kaydediliyor. Görsel açıdan ilgi çekici kısa videolara odaklanan TikTok, bu trende uygun bir şekilde tasarlanmış.

Ancak, TikTok'u bir haber platformu olarak kullanmak, zorlukları da beraberinde getiriyor. Newman, yayıncıların platformdaki yanlış bilgilere ve dezenformasyona dikkat etmeleri gerektiğini belirtiyor. İçeriklerinin doğru ve güvenilir olduğundan emin olunmalı ve geleneksel haber kaynaklarına şüphe ile yaklaşan genç kitlelere güven inşa edilmeli.

Genel olarak, TikTok'u bir haber platformu olarak kullanmak, dijital haberlerin hızla gelişmesinde heyecan verici bir gelişme. Yayıncılar için zorluklar olduğu kadar fırsatlar da sunuyor. TikTok genç kitlelere ulaşmak ve haberleri daha erişilebilir ve ilgi çekici hale getirmek için güçlü bir araç olacaktır.

Newman, TikTok'taki haberlerinin çoğunlukla sosyal medyadaki popüler isimler veya aktivistler tarafından üretildiğini kaydederek, platforma yayıncıların artarak devam eden ilgi gösterdiklerinin altını çiziyor. TikTok'un formatına uygun haber içeriği oluşturmak isteyen haber yayıncılarının sayısı artıyor. TikTok'un algoritması, genellikle hızlı, komik veya müzikal içerikli kısa videoların sonsuz bir akışını sunuyor. Platform aynı zamanda Black Lives Matter hareketi, Covid-19 ve Ukrayna Savaşı gibi güncel olaylarla ilgili içerikler için de bir merkez haline geldi.

Raporda, birçok haber yayıncısının TikTok'ta başarılı olduğu açıklanıyor. Genç kitlelerle etkileşim kurmak için platformu etkili bir şekilde kullanan birkaç haber kuruluşunun ismi geçiyor. The Washington Post, TikTok hesabı açtı. Haberlerini ve raporlarını tanıtan videolar yayınladı. Başkanlık töreninin tarihçesi ve Covid-19 aşısı gibi konuları içeren bilimsel videolar oluşturmak için de TikTok'u kullandı. Sky News ve Le Monde gibi diğer haber kuruluşları da, genç kitleler için anlaşılması kolay karmaşık haberleri sadeleştirilen kısa bilgilendirici videolar oluşturarak TikTok'ta yayınladı.

TikTok'ta ilgi çekici haber içerikleri oluşturmak için neler yapılması gerektiği raporda yer almış. İlki, platformun formatına uygun içerikler oluşturmak. Bu, müzik ve mizah gibi unsurlar içeren görsel açıdan çekici kısa videolar kullanılması da kapsıyor. Haber içeriklerinin, mizah anlayışının da olduğu geleneksel haber anlayışından çok hikaye anlatımına odaklanması gerekiyor.

TikTok, kendine özgü kitlesi ve kültürü olan benzersiz bir platform olduğundan, yayıncılar diğer sosyal medya platformlarından veya geleneksel haber kaynaklarından içerik alıp TikTok'ta başarılı olmayı bekleyemezler. Bunun yerine, iyi bir takipçi kitlesi elde etmek için farklı formatlar denemelidirler.

Birçok haber kuruluşu kısa, görsel açıdan etkileyici videolar oluşturarak bilgiyi metin ekranları aracılığıyla takipçileri ile buluşturma konusunda başarılı. Bu videoların genellikle içeriği ilgi çekici ve paylaşılabılır hale getirmek için müzik ile komik hale getirerek süslüyorlar. Bazı yayıncılar, TikTok'un belirli ihtiyaçlarına ve tercihlerine uygun olduğu sürece haber özetleri veya açıklayıcı videolar gibi daha geleneksel haber formatlarında da başarılılar.

TikTok'a haber içeriği oluşturabilmek için yaratıcılık ve deneyim önemli. Haber yayıncıları, daha genç kitlelere ulaşabilmek ve kaliteli haber içerikleri sunabilmek için de yeniliklere açık ve bu tür platformlara uyum sağlamaya hazır olmalıdır. ■

*Serbest gazeteci Yasir Yılmaz, Polonya Collegium Civitas Üniversitesi Yeni Medya ve Gazetecilik bölümü mezunu. İyi derecede Arapça, Türkçe ve İngilizce biliyor.

SERHIY ŞTURHETSKIY *

Savaş, savaş gibi...

Ukraynalı gazeteciler ifade özgürlüğünü savunmak için hayatlarını vermeye hazır. Ancak ortada çok büyük bir sorun var. Mesleki haklarını koruyabilecekler mi?

Rus işgalcilerinden biri tarafından cep telefonu ile kaydedilen, silahsız bir Ukrayna askerinin infaz edilmesinin videosu Mart ayının başlarında tüm Ukraynalıları şoke etti. İnfazın açık görüntüleri, ölen kişiye ilişkin etik tartışmaları alevlendirdi. Video sosyal medyada yayıldığı için de gazetecilik kuralları hiçe sayıldı.

Bazı medya organları gerçekten sorumsuzca davrandı. Öldürülen kişinin kimliği hızla ve kontrolsüzce yayıldı. Doğruluğu ya da yakınlarının ruh halleri umursanmadı. Bazı gazeteciler, savaş sırasında yaşanan benzer olaylara dikkat çektiler. Belli ki savaş suçu niteliğindeki bu tür infazlar binlerce kez gerçekleşti, gerçekleşiyor. Fakat bu olayların hepsi işgalciler tarafından cesaretle kaydedilmiyor veya cep telefonu kamerasına tesadüfen yakalanmıyor.

MAKSİM LEVİN'İN İNFAZI

Bu tür cinayetleri belgelemek için özveriyle çalışmalar gerekiyor. Geçen yıl Mart ayında Ruslar, Ukraynalı gazeteci

Maksim Levin'i infaz etti. Suçun ayrıntıları Sınır Tanımayan Gazeteciler tarafından yapılan bir soruşturma sayesinde ortaya çıktı.

Levin'in meslektaşı gazeteci Sonya Koshkina'nın aktardığına göre, vurulmadan önce kurşun geçirmez yeleği ve üzerinde "Basın" yazan miğferi çıkartılmıştı. Sonya olayın detaylarını şu şekilde ifade ediyor: "Ruslar, 300 metre ötede arkadaşı, Oleksiy Çernişov'u canlı canlı yakıyordu. Yani Maksim ne olduğunu ve kendisini neyin beklediğini sezdi. Son sözlerini bilmiyoruz ama eminim ki onurlu bir şekilde gözlerini yumdu. Belki de 'Ukrayna yaşasın!' veya 'Düşmanlara ölüm!' diye bağırdı. Onu tanıdığım için şüphem yok. Onu vurduklarında ayakta duruyordu. Kontrollü bir şekilde kafasına kesinlikle yaşamaması için toplam üç kurşun sıktılar."

BİR YILDA 43 GAZETECİ

Sosyal medyadaki sayısız video arasında Ukraynalı gazeteciler gerçeği bulmaya ve dünyayı bilgilendirmeye çalışı-

yor. Ukrayna'da savaşın ilk yılında 12 gazeteci hayatını kaybetti. Yerel organizasyonlar, 43 gazetecinin öldüğünü söylüyor, sayılardaki farklılık hayatını kaybettiği anda gazetecilik görevini yerine getiremeyen meslektaşlarımızı kapsamasından kaynaklanıyor. Ancak kabul edelim, her kayıp her hâlükârda korkunçtur.

Bir zamanlar, Irak'taki çatışmaların kapsamını analiz eden gazeteci Lüdmila Vannik, "Savaş başladığında, savaşın ilk kurbanı gerçek olur." diye belirtmişti. Rusya saldırısının ilk günlerinde, Ukraynalılara kayıpların tam sayısını savaştan sonra öğreneceğimiz söylendi.

Öte yandan, Genelkurmay Başkanlığı daha önce var olan bir dizi haber yasağını güncelledi. Rusya, 2014 yılından beri Ukrayna'da savaşıyor ve savaşın tam ölçekli başlamasıyla özel bir önem kazandı. Askeri birliklerin hareketlerini ve konumlarını açıklamak, önemli nesnelerin yerlerini göstermek yasaklandı. Geçen yıl Nisan ayında, Ukrayna Ceza Kanunu'na bu tür ihlaller halinde 12 yıla kadar hapis cezası talebi getirildi. Ancak Anayasa'ya göre Ukrayna'da sansür yasak olmaya devam ediyor.

Ayrıca, bir yıl önce ilgili makamlar yabancı gazetecilere neredeyse hiçbir engel olmaksızın akreditasyon vermeye başladı. Büyük ölçüde onların başarıları ve cesaretleri sayesinde tüm dünya Ukrayna'da olup biten korkunç resme şahit oldu.

MEDYA İŞGAL ALTINDA

Yüzlerce, hatta binlerce gazeteci Ukrayna'da işgal altında kaldı. Dünya çapındaki mesleki dayanışma içinde olduğumuz ortaklarımız, güneş panelleri, maddi yardımlar, gazetecilik ekipmanları ve çok daha fazlasını ivedilikle sağladı. Uluslararası ve Avrupa Gazeteciler Federasyonları tarafından açılan gazetecilik dayanışma merkezleri, hukuki, psikolojik, eğitim ve hatta gıda yardımı sağladı. Bu merkezlerin faaliyetleri halen devam ediyor. Yüzlerce Ukraynalı gazeteci (çoğunlukla kadınlar) yurt dışına çıktı.

Ukrayna'nın bilgi alanı köklü bir değişime uğradı. Bir yıl önce başlayan ülke çapındaki "Tek ve Ortak Ha-

berler Telemaraton" hala devam ediyor. Ancak Telemaraton'un dışında ve genel izleyici kitlesi için erişilemez olan üç televizyon kanalı var. Bu kanallar Ukrayna yanlısı bir pozisyona sahip olsalar da Cumhurbaşkanı Zelenskiy'ye karşı oldukça eleştirel bir tutum sergiliyorlar. Başlangıçta toplumun birleşmesi için var olan ortak yayınların olumlu etkisi, şimdilerde propaganda kayıyor. Tek ses projesi Telemaraton yayınlarının sunucularının gazetecilik standartlarını ihlalleri de her gün artıyor.

Bu elbette gazeteciliğin ilerlemesine yardımcı olmuyor. Yabancı medya kuruluşlarının akreditasyon başvurularının reddi arttı. Yeni Medya Kanunu'nun 1 Nisan'da yürürlüğe girmesi planlanıyor. Hükümet memnun ancak gazeteci meslek örgütleri rahatsız.

'BAĞIMLI MEDYA' ENDİŞESİ

Ukraynalı gazetecilerin endişe duyduğu temel konular arasında; düzenleyici kurum olan Ulusal Televizyon ve Radyo Yayıncılığı Konseyi'nin (NRTR) siyasi bağımlılığı, yazılı ve internet medyasının düzenlenme alanının genişletilmesi ve yargısız ceza yaptırımlarının genişletilmesi yer alıyor.

Bugün, Ukraynalı gazeteciler cesaretin ve mesleğe bağlılığın sembolü oldular. Birçok açıdan dünya trendlerini belirliyorlar. Abluka, işgal, göç, yazı işlerinin ve ülkelerinin yok edilmesi, meslektaşlarının ve yakınlarının kaybına katlanarak bir yıldır süren savaşa ayakta kaldılar. Ancak hala yardımı ihtiyaçları var ve ülkeleri içindeki baskılara rağmen işlerine devam ediyorlar. Rus işgalcilerin suçlarını ve savaş cephesindeki durumu haber yapan gazeteciler, suistimalleri ve yolsuzluğu ifşa ediyor, üst düzey yetkililerin istifasını istiyorlar. Bu nedenle, savaştan sonra Ukrayna'daki gerçeğin yaralı da olsa canlı kalacağına dair umut var. ■

* Serhiy Şturhetskyy, gazeteci, Ukrayna Bağımsız Medya Sendikası Komitesi Başkanı. Ulusal Ostroh ve Kyiv-Mohyla Akademisi'nde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Ukrayna Cumhurbaşkanı'na bağlı İfade Özgürlüğü ve Gazetecileri Koruma Konseyi üyesi.

IRYNA SYNELNYK *

Gerçek bilgi savaşta ekmek kadar önemli

Bazı gazeteciler yurtdışında kalıyor ve çalışmaya devam ediyor. Ben de bu gruba dahilim. Savaştan uzaklaştık. Ama savaş içimizde devam ediyor. Çalışmaya devam ediyorum çünkü doğru bilginin, savaşta ekmek kadar değerli olduğunu biliyorum. Rus propagandasıyla savaşmalı ve kazanmalıyız.

Geçtiğimiz yıl Bağımsız Ukrayna tarihinin en zor yılıydı. Rus saldırısından sonra Ukraynalıların ayakta kalacağına kimse inanmadı. Ama bir yıl sonra ülkemiz ve kendi geleceğimiz için savaşmaya hala devam ediyoruz. Asıl rol Ukrayna ordusuna ait ama gazeteciler de önemli.

Ukrayna Ulusal Gazeteciler Birliği'nin Çernihiv bölgesel şubesi başkanı Oleksandr Nazarenko, savaş sırasında özellikle sınırda yerel medyanın elzemliğinden bahsetti. Bölge sakinleri için tek bilgi kaynağı onlardır. "Medya da savaşta bilgilendirici bir cephedir. Çok zor koşullarda medya çalışanlarımız yerel medyanın ayakta kalması için mümkün olan her şeyi yapıyor." diyor. Ben de kendisine bu konuda katılıyorum.

"BİZ DE ÇEVİRİM İÇİ SAVAŞTIK"

Avrupa'da bir savaşın 21. yüzyılda mümkün olduğuna inanmıyordum. Ancak 24 Şubat'ta Rus ordusu Ukrayna'nın işgaline başladı. Kız kardeşimin telefonu uyandığında ne yapmam gerektiğini bilmiyordum. Bu yüzden savaşın ilk gününde Çernihiv'den ayrıldım ve Belarus sınırındaki küçük bir kasaba olan Lyubech'teki kız kardeşimin yanına git-

tim. Birkaç gün sonra kendimi Rus birlikleri tarafından kuşatılmış buldum. Kasabaya girmediler ama yakınlardaydılar. Altı hafta boyunca, eğer şehre girerlerse, Bucha'da yaşananların aynısının başımıza gelebileceğinden korkuyorduk.

Gözetim altına alınmaktan korkuyordum. Ancak gazetecilik faaliyetlerim ve kişisel durumum nedeniyle ailemin acı çekebileceğinden daha da endişeliydim. Yine de cep telefonum ve internete erişimim olduğu sürece çalışmaya devam ettim.

Sosyal medya ve televizyon savaş döneminde ana bilgi kaynakları. Bana gelince, bu çevrim içi ilk savaşımdı. Birçoğu deneyimlerini sosyal medyada anlattı. Savaşın yaşandığı yerlerdeki fotoğrafları ve videoları görebiliyorduk. Bu materyalleri topladım. Ancak sosyal medyadan gelen kaynakların ayrıntılı şekilde doğrulanması gerektiğini biliyorum. Mümkün olduğu kadar, yerel halktan gelen bilgileri sosyal medyada doğrulamak için yetkililerle veya yerel yönetimlerle iletişime geçtim.

Çernihiv bölgesindeki savaşla ilgili birçok makale yazdım; insanların düşmanla nasıl savaşacakları, kuşatma altındaki Çernihiv şehrinde durumun nasıl olduğu, bölgedeki toplulukların sakin-

lerinin nasıl yaşadığı... Örneğin Çernihiv'den ayrılarak düşmanın blok direklerinden geçen iki çocuklu bir aile hakkında çok az hikaye yayımlanmıştı.

“İŞİM BANA GÜÇ VERDİ”

Ben tüm dünyaya Çernihiv'de insanların neler yaşadığını anlatmanın gerekliliğine inanıyordum; elektrığımız yok, su kaynağımız yok, gıda ile ilgili sorunlar var, insanlar zorlu hayat koşullarında yaşamaya çalışıyor ve bütün bunlar 2022'de Avrupa'nın merkezinde gerçekleşiyordu. UNIAN için yazdım. Meslektaşlarım ve ben dur durak bilmeden çalıştık. İşim bana güç verdi. Çalışmam gerekiyordu çünkü gerçeği söylemek istedim, herkese neler olduğunu anlatmak istedim, zira yaşananlar adaletsiz ve korkunçtu.

Umarım bir gün Ukraynalı gazetecilerin çalışmalarının sonuçları tarihin bir parçası olur. Ukrayna'daki savaş hakkındaki gerçeği daha fazla insanın bilmesi için bu hikayeleri İngilizce çevirisi olan bir kitap olarak yayımlamak istiyorum. Çünkü bireysel deneyimin ülkedeki olayların bir aynası olduğuna eminim.

Bütün gün ailem ve ben Ukrayna haber maratonunu ve akşamları Rusların neler gösterdiğini ve söylemlerini izledik. İzlediğim görüntüler tüylerimi diken diken etti. Nasıl bu kadar açık yalan söyleyebildiklerini anlayamadım.

GAZETECİLER VE YEREL MEDYA ÖNEMLİ

Rusya'nın Ukrayna'yı işgaliyle, Çernihiv bölgesindeki gazeteler yayınlarını durdurdu. Çünkü işgal altındaki topraklara ekmek, yiyecek ve temel ihtiyaçları temin etme imkanımız yoktu. Çernihiv askeri idaresinde, geçen yılın Şubat-Mart aylarında, Çernihiv Oblastı'nın güneyinde, kendi matbaaları olduğu için yalnızca bir gazete basılıyordu. Başyazılardan bazıları internette yayınlanıyor ve birkaç ay boyunca halk bu haberlerle bilgilendiriliyordu.

Her yerel yönetim kendi Telegram kanalını oluşturdu. Örneğin yerel medya kanalı Suspilne Chernihiv'in binlerce abonesi vardı. Suspilne Chernihiv'in gazetecilerinden bazıları şehirde kaldı ve çalışmaya devam etti. Gazeteci Alina Klymenko, Çernihiv'deki savaş sırasındaki profesyonel çalışmaları nedeniyle Prenses Olga Nişanı ile ödüllendirildi. Çernihiv'in yerleşim bölgele-

lerinden birinde ekmek sırasının Rus bombardımanında kaldığını filme alan ilk gazeteciydi. Bombardıman gazetecinin evinden çok uzak olmayan bir yerde gerçekleşti ve hayatta kalmayı başaran babası ateş hattındaydı. Bu saldırı sonucu, 14 sivil öldü ve onlarca kişi yaralandı. Bu, Çernihiv'in Rus işgalciler tarafından engellendiği Mart ayında oldu. O zamanlarda şehre girmek neredeyse imkansızdı.

Nisan ayının başında Çernihiv kuşatması kalkmıştı. Çoğu yazı işleri ofisi faaliyetlerine Mayıs ayında yeniden başladı. Bazıları beraber yaptıkları işbirlikleriyle ortak gazete çıkardı. Şu anda Çernihiv Oblastı'nda yaklaşık 30 gazete basılıyor, ancak 7 gazete mali ve diğer nedenlerle kapatıldı.

Çernihiv Oblastı'ndaki Kitle Enformasyon Enstitüsü (IMI) temsilcisi Pavlo Pushchenko, reklamlardan elde edilen asgari gelir, personel krizi ve krize karşı stratejinin olmamasının, Rus birliklerinin bölge topraklarından çıkarılmasından sonra Çernihiv medyasının karşılaştığı temel sorunlar olduğunu söylüyor. IMI ekibi, sınır bölgesinde savaş zamanlarında çalışan yerel gazetecilere yardım etmek için Çernihiv'de Mediahub'u kurdu. “Ancak durum şimdi daha iyi değil.” diyen Pushchenko, Çernihiv Oblastı'ndaki medyanın çoğunun, ikinci bir Rus saldırısı durumunda nasıl hareket edileceğine dair hala protokolleri olmadığını söyledi.

Bazı gazeteciler yurtdışında kalıyor ve çalışmaya devam ediyor. Ben de bu gruba dahilim. Ama bir yandan kendimi güvende hissediyorum ve işim için ihtiyacım olan her şeye sahibim. Öte yandan, güne haberlerle başlıyorum ve sevdiklerim için endişeleniyorum. Savaşta uzaklaştık. Ama savaş içimizde devam ediyor. Çalışmaya devam ediyorum çünkü doğru bilginin, savaşta ekmek kadar değerli olduğunu biliyorum. Rus propagandasıyla savaşmalı ve kazanmalıyız. Çalışmaya ve savaşımaya devam ediyoruz. ■

* Tarih doktorası sahibi Iryna Synelnyk, savaştan önce Ukrayna'nın kuzeyindeki Çernihiv şehrinde yaşıyordu, şimdi “Journalist in Residence - Kosovo” programında yer alıyor ve bu nedenle şu anda Priştine'de yaşıyor. 2005 yılından beri haber ajansı UNIAN için çalışıyor. Şu anda Ukrayna medyasında gazeteci olarak Ukrayna'nın çağdaş Rus işgali ile ilgili siyasi, sosyal konuları üzerine haberler yapıyor.

SÜRGÜNDE BİR ANIT: MASUM MUHOZİ

“Ekonomik sorunlar, çalışma koşulları ve güvenlik gibi sebepler yüzünden tükenmişlik yaşayan gazeteciler çok fazla. Evet, ben de korkuyorum ama devam edeceğim.”

BOB RUGURIKA

Dünyanın her yerinde anıtlar korunur, halka açık meydanlara konur ve değer verilir. Burundi'de durum böyle değil. Hayatlarını kaybedenlerden sadece bir kaçının anıtı vardır veya değer verilmez ya da terk edilir. Şimdi bahsedeceğim anıtın sahibi yaşıyor. Ama sürgünde. Adı Masum Muhozi. Burundili gazeteci ve Rönesans Radyo Televizyonu direktörü. Şu anda sürgünden çevrim içi yayın yapan bir medya öncüsü. Merhum Cumhurbaşkanı Pierre Nkurunziza'nın yasadışı üçüncü döneminin tetiklediği genel krizin ardından Burundi'yi terk etmek zorunda kaldı. Bu krizden yararlanan rejim, ülkedeki 4 ana bağımsız medyayı kapattı ve yayınlarını durdurdu. İkiisi neredeyse yok edildi ve Burundi'deki rejimden tam bağımsız oldukları için ateşe verildi. Bunlar Afrika Halk Radyosu ve Innocent Muhozi'nin yönettiği Rönesans Radyo Televizyonu (Radio Publique Africaine ve Radio Télévision Renaissance).

MASUM MUHOZİ'NİN Kİ ACILI AMA TUTKULARLA DOLU BİR ÇOCUKLUK

14 çocuklu bir ailede doğdu. Burundili bir baba ve Ruandalı bir annenin çocuğuydu. Babası Ntunguka, Belediye Başkanı'na eşdeğer bir Şefti. Ailesini mutlu etmek için gereken her şeye sahipti. Ne yazık ki, Belçika Kolonizasyonu buna izin vermedi. Hapishane hayatı ile evdeki istenmeyen kişi statüsü arasında Ntunguka Kolonizasyon'u tarafından mahvolmuş bir adama dönüştü. Yine de bu yaşananlar oğullardan biri olan Masum Muhozi'yi tutkularından vazgeçirmedi. OCAF'ta (Afrika Şehirleri Ofisi) 2. Bölgedeki Protestan ilkokuluna her gittiğinde, arkadaşlarıyla büyük sevinçle futbol oynamak için buluşurdu. Çocukluk hayatı okumak ve futbol arasında bölünmüştü. Onunla iki dakika geçirin, hemen genel kültürünün enginliğini hissederdiniz. Hayali tarih öğretmeni olmaktı.

ADALETSİZLİKLERLE SAVAŞARAK HER ZAMAN BİR ŞEYLERİ DEĞİŞTİRMEK İSTEDİ

Üniversitenin tarih bölümü yerine, Askeri Kadrolar Yüksek Enstitüsü'ne (ISCAM) girdi. İlginç bir tercih. 1981 yılında o ve bazı arkadaşları kendilerine ülkede çok fazla adaletsizlik olduğunu söylemişlerdi. Ve bir şeyleri değiştirmek için ordu eğitimi almak ve askeri bir darbe yapmak gerekiyordu. Ülke hala darbelerin yerini aldığı askeri rejimler altındaydı. Onun için ordu serüveni uzun sürmedi çünkü kışla hayatı onun için dayanılmazdı.

ASKERİ OKULDAN TERK TAMİRCİ YARDIMCISINA GELECEĞİN KAPILARI AÇILIYORDU

Masum Muhozi, kendisini bu sefer hayatının mesleğine yönlendirmeden önce Burundi Üniversitesi'nde biraz zaman geçirdi. Kardeşlerinden birinin garajında tamirci asistanı ola-

1984'te Ulusal Radyo Televizyonunun yeni gazeteciler istihdam ettiğini öğrenen Masum Muhozi görüşmeye gitti. Fransızca ve yerel dil Kirundi sınavlarını kolaylıkla tamamlayan Muhozi, ülkenin 40 yılına damgasını vuracağı yeni mesleğine başlamış oluyordu...

rak 6 aylık kısa bir süre çalışmanın ardından gazetecilikte karar kıldı. Muhozi bir bakıma medyanın tamircisi de oldu.

1984'te üvey bir erkek kardeşi onu aradı ve Ulusal Radyo Televizyonu'nun yeni gazeteciler istihdam ettiğini söyledi. Masum Muhozi görüşmeye gitti ve kolaylıkla sonraki seviyelere geçti. "Çocuk oynuncağı!" demişti kendi kendine. Fransızca ve yerel dil Kirundi sınavlarını hemen tamamladı.

Sürpriz! Jürinin iki üyesinden biri Ruandalı olduğu gerekçesiyle Muhozi'yi işe almak istemedi. Yüzünün şekline anlamıştı hemen. Fakat gel gör ki diğer aday da Muhozi ile aynı etnik topluluktan -Tutsi- olduğu için ve Hutu topluluğundan olan jürinin diğer bir üyesi, çok iyi Fransızcasına direnemediği için Muhozi, bu yeni mesleğe girebildi. Ülkenin 40 yılına damgasını vuracağından habersizdi...

MESLEKTE ALTIN YILLAR

Gazeteciliğe başlar başlamaz Masum Muhozi, adını altın harflerle yazdırdı. Her şeyden önce onu Burundi Ulusal Radyo Televizyonu (RTNB) Personel Birliği Başkanı seçen meslektaşlarıyla olan iyi ilişkileriyle öne çıkıyordu. 1996 yılında RTNB Genel Müdürü olarak atanana kadar bu göreve devam etti. Cumhurbaşkanı Ntibantunganya döneminde, ülkenin First Lady'si Pascasia Minani ile çalıştığı için Masum Muhozi'nin Ulusal Radyo Televizyonu Genel Müdürlüğü'ne atanması önerildi. Ve kongre Antoine Nduwayo hükümetinin bir başbakanı ile mutabakatla Masum Muhozi teklifi kabul etti.

GERİYE DÖNÜŞ

Ulusal Radyo Televizyonu'ndaki kariyerine üzücü bir dönemde girdi. Bu, demokratik olarak seçilen ilk Hutu Başkanı Melchior Ndadaye'nin öldürülmesiydi. Zor ve tehlikeli zamanlardı. "Her şeyden önce bir gazeteci olarak Hutular ve Tutsiler arasındaki etnik katliamları ele aldım. Mutlak dehşete tanık oldum." diyor Muhozi ve ekliyor, "Farklı siyasi aktörlerle münazaralar düzenledim. Genellikle krizin kahramanları ile birlikteydim. Erkeklerin ölümüne neden olan konularda ortak bir zemin bulmak zordur... RTNB Genel Müdürü olarak personel güvenliği ile ilgili konuları da yönettim. Gazeteciler, sürücüler ve teknisyenler, huzursuzluğun devam ettiği mahallelerden geçerken öldürüldü veya ölümle tehdit edildi. Bazen kendimi Ulusal Radyo Televizyonu'nda geceleme gerekenler için lojistiği yönetirken buldum." ►

2003 yılında Ulusal Televizyon'dan ayrılan Masum Muhozi, ilk bağımsız televizyon olan Röneseans Radyo Televizyonu kurdu. Bu medyanın amacı, onlarca yıllık kriz ve çok yönlü adaletsizliklerin hırpaladığı bu ülkede tüm adalet kurbanlarının tutunduğu bir yaşam çizgisi haline gelebilmesiydi.

► Her şeyden önce, Masum Muhozi her zaman der ki, "Ulusal Radyo Televizyonu'nun farklı otoriteler karşısında bağımsızlığı için mücadelemi asla unutmuyacağım. Bu bana ilişkiler kazandırdı, elbette, saygılı ama çoğu zaman gergin."

Muhozi'nin Ulusal Radyo Televizyon'da geçirdiği süre boyunca iki adam Devlet Başkanlığı görevlerinde bulundu; Sylvester Ntibantunganya ve Pierre Buyoya. İkincisi Masum Muhozi'nin adıyla anıldı.

Kahramanımız, başkanı Burundililerin ulaşması ve demokratik alanın açılmasını, çok partililik, sivil toplum örgütlerinin ve basınının doğuşu lehine politika ve kararlarla ikna ettiğini açıklıyor.

Masum Muhozi ve Pierre Buyoya, kamuoyunda Muhozi'yi Buyoya Yanlısı yapan bağlantılar kurarken, siyaset ve yönetim Burundi toplumunda tartışmalı olmaya devam etti.

BAĞIMSIZ MEDYA DÜNYASINA DOĞRU

2003 yılında Masum Muhozi, kendi medyasını kurmak için Ulusal Televizyon Radyosu'ndan (Radio Télévision Renaissance) ayrıldı. Başarısız bir tarihçiydi, ama tarihe olan sevgisi değişmedi. Tarihe ve ekonomiye odaklanan bir medya yaratma fikri bu şekilde onda bozulmadan kaldı. Kardeşi David Gakunzi (Paris merkezli gazeteci yazar) ile birlikte, ekipman başışı yapan Fransız filozof Bernard Henry Lévy'ye başvurdular. RTR doğdu ve yavaş yavaş Burundililerin günlük yaşamına yerleşti. Başarı anında gerçekleşti ve RTR, RPA ve diğer bağımsız medyalar gibi Burundililerin ağlama duvarı oldu. Tam olarak Muhozi fikri hayata geçmişti. Röneseans Radyo Televizyonu'nu (ilk bağımsız televizyon) yarattığında, bu medyanın amacı, onlarca yıllık kriz ve çok yönlü adaletsizliklerin hırpaladığı bu ülkede tüm adaletsizlik kurbanlarının tutunduğu bir yaşam çizgisi haline gelebilmektir. Bu süre zarfında, meslektaşlarıyla birlikte Muhozi, Burundi Basın Gözlemevi'ni (OPB) kurdu. Bu kurum meslek etiği ve deontolojisi için gerçek bir pusula haline geldi. Muhozi ve meslektaşları da bu gözlemevi aracılığıyla yetkililerin basını yasalarla susturma girişimlerine karşı savaştı. Muhozi, basında yer alan çeşitli açıklamalarında, yetkililere Burundi medyasının ve gözlemevinin basın özgürlüklerinin ve ifadesinin evrensel değerlerine aykırı yasaları asla uygulamayacağını söylemekten çekinmedi.

YENİ REJİM VE SESSİZLİK

Masum Muhozi, 1993-2005 yılları arasında gazeteci olarak Burundi iç savaşını ele aldı. İktidar partisi unsurlarının hala makilerde işlediği korkunç suçlara tanık oldu. CNDD-FDD partisinin saltanatının başlangıcını karakterize eden reformist söylemlerine rağmen Masum Muhozi saf biri değildi. Bu adamların işlediği o kadar

çok suç gördü ki, barış geleceğine inanmak zor geliyordu. Dahası, yeni rejimin şüpheleri haklı çıkarması uzun sürmedi. Rejim, 2006 yılında çok hızlı bir şekilde Muyinga'da, ülkenin kuzeydoğusunda, sivil katliamlar düzenledi. Birkaç ay sonra, iktidar partisi ve cumhurbaşkanlığı yetkilileri, selefleri eski cumhurbaşkanı Domitien Ndayizeye ve başkan yardımcısı Alphonse Marie Kadege'yi bir düzine eski ileri gelenle birlikte hapse atmak için sahte bir darbe yaptı. Bazıları hala Milli İstihbarat Teşkilatı ofislerinde yaşanan işkencenin izlerini taşıyor. Bu otoriter sürüklenme tüm Burundi toplumunu endişelendiriyordu. Bağımsız medya ve sivil toplum hedef alınıyordu. Gazeteciler ve aktivistler (2005 ile 2015 yılları arasında 20'den fazla kişi), işlenmemiş suçlar ve devlet güvenliğini baltalama hayali suçlamalarından art arda tutuklandı. Bu yazının yazıldığı sırada gazeteci arkadaşlarından Floriane Iranga-biye hapisanede baygınlık geçirdi ve 10 yıl hapis cezasına ek olarak, 1 milyon Burundi Fransı para cezasına çarptırıldı. Yetkililerin yönetimine ve Burundi liderlerinin suçlu olduğu suikastlara yönelik eleştirilerini dile getirdiği için devletin güvenliğini baltalamakla suçlanıyorlar.

Her şeye rağmen, Muhozi'ye, CNDD-FDD rejiminin liderlerinin büyük bir kısmı saygı duymaya devam ediyor. Eleştirel gazeteciliğine rağmen hiçbir zaman tutuklanmadı ve hapsedilmedi. Bunun bir istisnası, diğer 3 bağımsız medyadan üç meslektaşının ya hapisteler ya da bir süredir sürgünde olmasıdır. Bilge Muhozi, Dekan Muhozi gibi birkaç isim ona rejimin merhametini kazandırdı. Yine de Burundi'deki basın özgürlüğü mücadelesinden Muhozi adı olmadan bahsetmek zor. Bütün gazeteciler bu konuda hemfikir.

BARDAĞI TAŞIRAN SON DAMLA

10 Yıllık demokratik gerileme (2005-2015), Nkurunziza yönetimi ile Burundi bağımsız medyası arasında kalıcı gerilimlerin yaşandığı bir ortamda gerçekleşti. Medya uzmanları ve genel olarak Burundililer, Cumhurbaşkanı Nkurunziza'nın ikinin anayasal döneminin sonunda ayrılmasını umuyorlardı. Ve bom! Futbolcu başkan saltanatının sonunda değildi. CNDD-FDD partisinin onayıyla, yasadışı bir şekilde, anayasaya ve 1993-2005 İç Savaşı'na sona erdiren Aruşa Anlaşmaları'na aykırı üçüncü bir dönem için aday olmaya karar verdi. Sivil halk, sivil toplum ve muhalefetteki siyasi partiler bu üçüncü başkanlık dönemine karşı barışçıl protestolar çağrısında bulundular. Polis ve ordunun bir kısmı protestoları kanla bastırdı. Binlerce insan öldürüldü, binlercesi hala kayıp.

Her zamanki gibi bağımsız medya, ciddi insan hakları ihlallerinin çeşitli biçimlerini belgeleyerek ve kamuoyuna sunarak bekçi rolünü

oyladı. Sivillerin öldürülmesinin zirvesinde bir grup asker ve polis bu durumu durdurmak istedi. Cumhurbaşkanı Nkurunziza'nın 13 Mayıs 2015'te Tanzania'daki Darüsselam'daki bir zirvede bulunmamasından yararlanarak başarısız bir darbe girişiminde bulundular. Ertesi gün yetkililer ordu ve polis içinde gerçek bir insan avı gerçekleştirdi. Protestoları desteklediğinden şüphelenilen çok sayıda asker ve polis tutuklandı, öldürüldü, diğerleri ise kayboldu. Aynı zamanda, bu suçları kapalı kapılar ardında kovuşturmak için rejim bağımsız 4 medyanın kapatılmasını emretti. Darbecilerin beyanlarını iletmekle suçlandılar. Muhozi'nin RPA ve RTR kurumları sistematik olarak ağır silahlarla imha edildi. Bu Masum Muhozi'nin aldığı ilk net mesajdı. Medyaya yönelik saldırıların yapıldığı 14 Mayıs 2015'ten bu yana 100'den fazla gazeteci sürgün edildi. Masum Muhozi ise beklemeyi tercih etti. Derinlerde olsa bile, ne beklediğini henüz bilmiyor. Ama ölüm her geçen gün daha da yaklaşıyordu. Her yerden ülkeden ayrılması gerektiğine dair çağrılar geliyordu. Fiziksel olarak ortadan kaldırılmasına yönelik planlar hakkında bilgi, çok sevdiği bu ülkeden kaçması için yeterli olmadı.

Bu genel krizde, barışçıl çözümler bulmaya çalışan bazı uluslararası karar vericiler ona danıştılar. Temmuz 2015'te Bujumbura'da bir Afrika Birliği diplomatik misyonuyla bir araya geldi ve ülkede bulunan diğer sivil toplum aktörleriyle görüşmeye devam ediyordu. Bunlar arasında bir zamanların insan hakları kahramanı Pierre Claver Mbonimpa da vardı. 3 Ağustos 2015 günü günün erken saatlerinde Mbonimpa ve Muhozi durumu değerlendirmek için bir araya geldiler. Ne yazık ki, yaşlı Mbonimpa o gece evine dönemedi. Ulusal İstihbarat Teşkilatı ajanları, bazıları kafatasından geçen birkaç el ateş etti. Yine de şansı yaver gitti ve orada ölmedi. Bujumbura polikliniğine tahliye edildi ve daha sonra yoğun bakım için Belçika'ya götürüldü. Muhozi, Bujumbura'da kaldı. Sadece öldürme emrini bekleyen

bir cellat topluluğunun önünde neredeyse tek başına duruyordu.

Muhozi dürüstlüğü ve ahlaki değerleri ile tanınır. Yozlaşmış değildir ve hiçbir zaman yasadışı yardım almadı. Mütevazı bir hayat sürüyor. Siyasi mülteci olarak yaşadığı Brüksel'e gitmeden önce ilk sığınma ülkesi olan Ruanda'ya sürgüne geldiğinde Muhozi bize "Sürgündeki arkadaşlarım ve akrabalarım pahasına nasıl kaçacağımı ve yeni bir hayata başlayacağımı merak ediyordum." dedi.

Masum Muhozi'nin Burundi'de kırk yıllık gazetecilik kariyeri var.

Muhabirlikten, RTNB Personel Birliği Başkanlığından Ulusal Radyo Televizyonu Genel Müdürü pozisyonuna kadar Masum Muhozi, Burundi basınının her alanında yer aldı. Bunlardan sürgünden yönetmeye devam ettiği Burundi Basın Gözlemevi, basını susturmaya yönelik tüm girişimlere karşı mücadelelere öncülük ediyor. Yetkililer ve gazeteciler arasındaki gergin ilişkilerde bazen arabulucu rolü de oynuyor. Üst düzey gazeteciler ve mesleğe yeni başlayanlar arasındaki bazen kasvetli ilişkilerin iyileştirilmesine katılımından bahsetmiyorum bile.

Bugün hala sürgünde ve RTR'nin başında. O ve meslektaş arkadaşları Burundi haberleriyle ilgilenen çevrimiçi bir kanala haber sağlıyor. Şu anda abonelerin güncel olayları, özellikle Burundi'nin siyasi, ekonomik ve sosyal tarihine odaklanan özel programları takip edebilecekleri bir dijital TV platformu kuruyorlar.

Elbette Masum Muhozi sürgünün zor şartlarından şikayetçi değil ama kendilerine sürgünde "milletlessiz toplum" diyenlere çok kızgın. Masum Muhozi, biraz daha bağlılığın Burundi'de devam eden trajediyi önleyebileceğini düşünüyor. ■

* *Gazeteci ve İnsan Hakları savunucusu. Afrika Halk Radyosu (RPA) Direktörü. 2016 CNN Basın Özgürlüğü Ödülü Sahibi.*

Z KUŞAĞI GAZETECİLİK İLKELERİNİ SAVUNUYOR

“Avusturya’da, her üç kişiden birisi internetteki sahte haberlerle sahte haberlerle gerçekleri ayırt edememekten dolayı endişeli. Bununla birlikte, Z Kuşağı daha anlayışlı, söz söyleyecek enerjiye sahip ve hepsinden önemlisi, bir şeyleri değiştirmek için hala zamanları var.”

DORIS NEUBAUER *

Z kuşağının dünyaya bakışı internet ve sosyal medya tarafından şekillendiriliyor. Avusturya’da iki proje, gazeteciliğin önemli bir ilkesi olan doğrulamanın bu platformlarda geleceğinin olması için çaba gösteriyor.

Avusturya’da Haziran 2022’de yayınlanan Dijital Haberler Raporu’na göre, ister COVID-19 ister Ukrayna savaşı olsun, 18-24 yaşındaki gençler çoğunlukla haberleri internetten alıyor. Yüzde 55 ile en yaygın kaynak sosyal medya gösteriliyor.

Valentine Engel, araştırmanın, şeffaflığın, hikâye anlatımının ve dürüstlüğün bu platformlarda çok önemsendiğini veya hiç önemsenmediğini “Bu ortamlarda gerçek gazetecilik bulmak genellikle zordur.” diye eleştiriyor. Start-Up Hashtag Genel Yayın Yönetmeni Stefan Apfl ve BlooMedia bu durumu değiştirmek istiyor. 26 yaşındaki gazeteci, “Gazetecilik içeriğini gençlerin tüketmek isteyeceği şekilde hazırlamaya çalışıyoruz.” diye açıklıyor, “Bu yüzden gazetecilik ilkelerini mizahla ilişkilendirmek için sıklıkla uğraş veriyoruz.”

Mizah, Instagram, TikTok veya YouTube’daki Hashtag formatlarının adlarında zaten görülebilir. Örneğin, Geschichte.oida’nın 17. 000 abonesi, 1945’te Amerikan askerlerinin -sözde bir geneleve giderken- tanklarıyla Salzburg sokaklarında sıkışıp kaldıklarını öğreniyor.

GÖZ HİZASINDA İLETİŞİM

“Gençlerle iletişimde aynı yerden bakmak önemlidir. Onlarla direkt konuşursanız ilgilenmezler.” Engel, Z kuşağının ihtiyaçlarını biliyor, “Bu nedenle ekibin içinde kendi bakış açılarını çalışmalarına yansıtabilecek gençlerin olması bizim için özellikle önemlidir.” diye ekliyor.

Hashtag çekirdek ekibi tarafından desteklenen History.oida, Ocak 2022’den bu yana “Avusturya tarihinin rastgele gerçeklerini” derleyen Avusturya’nın Graz şehrindeki FH Joanneum öğrencileri tarafından oluşturulmuştur.

Girişim, bir üretim makinesi ve “gazetecilik ahlakına sahip medyacılar için bir merkez” olarak hareket ediyor, diyor Engel. “Bireylere mesleki faaliyetlerinde içerik, biçim, girişimcilik kararları açısından tavsiyelerde bulunuyor ve bunu her geçen gün geliştiriyoruz.”

GENÇ GAZETECİLERE YER VAR

Iris Strasser ve BAIT’teki meslektaşları için de genç gazetecilere her zaman yer var. Sosyal medya için içerik üretmek değil sahte haberleri ortaya çıkarmak asıl mesele. Editör Strasser, “Yanlış haberler sadece gençleri etkilemekle kalmıyor.” diyor. Dijital Haber Raporu’na göre Avusturya’da, her üç kişiden birisi internetteki sahte haberlerle gerçekleri ayırt edememekten dolayı endişe duyuyor. Bununla birlikte, eski

BAIT ekibi, önemli olan meselenin, sosyal medya için içerik üretmek değil sahte haberleri ortaya çıkarmak olduğunu belirtiyor. Ekip, gençlere sahte haberleri nasıl ayırt edebileceklerini de öğretmek istiyor.

Bait

nesiller dışında, Z Kuşağı daha anlayışlı, söz söyleyecek enerjiye sahip ve hepsinden önemlisi, bir şeyleri değiştirmek için hala zamanınız var. Bu yüzden de hedef grubu olarak Z kuşağı ile başlıyoruz.

Gerçeği kontrol kanalı fikri, Dijital Pusula Derneği Haber Yetkinliği ve Dijital Eğitim Enstitüsü'nden Strasser'ın kampanyacı arkadaşları Thomas Prager ve Tim Dombrowski'den geldi. Dijital Pusula, medya yetkinliğini öğretmek için her yıl birçok okulu ziyaret ediyor ve bu nedenle izleme alışkanlıkları ve eğilimleri olan öğrencilerle doğrudan iletişim halindeyiz, diye açıklıyor 33 yaşındaki genç gazeteci.

SAHTE HABERİ NASIL AYIRT EDERSİN?

Ekip, bu verilere dayanarak BAIT için gazetecilik ve grafik konseptini geliştirdi: 2023'ten beri, 13-19 yaş aralığındaki gençlerin sevdiği bir kanal olan TikTok'taki kısa klipler, trendlerin ve konuların doğruluğunu kontrol ediyor. Ayrıca BAIT, gençlere sahte haberleri nasıl ayırt edebileceklerini de öğretmek istiyor.

BAIT'in "temel gazetecilik tekniklerini öğrenen ve dijital alandaki bilgileri doğruluğu açısından bağımsız olarak inceleyen bir ergen kuşağı" yaratma vizyonunun ardından Strasser iyimser bir şekilde, "Doğru yoldayız." diye ekliyor. ■

** Doris Neubauer, seyahat, yemek, alternatif akımlar, sosyal konular ve çevre tutkusu olan Avusturyalı serbest bir gazetecidir. Dünyayı gezdikten sonra şimdi Yeni Zelanda'da yaşıyor ve çalışıyor.*

Valentine Engel, araştırmanın, şeffaflığın, hikâye anlatımının ve dürüstlüğün sosyal platformlarda ya çok önemsendiğini veya hiç önemsenmediğini belirterek, "Bu ortamlarda gerçek gazetecilik bulmak genellikle zordur." diyor.

MARTIN HELLER *

Online gazetecilikte başarının temelleri

İnternet gazeteciliği tüm zamanların en iyisi olmak için gereken her şeye sahiptir diyebilirim. Niçin? Çünkü burada haber için en iyi formu seçme şansı var.

Twitter'ın gücü bazen beni şaşırtıyor. Normalde, genç birine profesyonel yöntemlerle ulaşmak, hatta etkilemek zordur. Ama bu birdenbire TikTok veya Snapchat üzerinden değil Twitter üzerinden mümkün oldu! Tanınmış bir milli futbolcu videolarımdan birini retweetlemişti. O zaman 13 yaşındaki çocuğuma bu video okulda sorulmuş. Bingo!

Almanya'nın Korona politikasına karşı protestolarla ilgili 41 saniyelik video yaklaşık bir milyon kez izlendi. Videoda Berlin'deki Kızıl Belediye Binası'nın önünde rap yapan ve dans eden bir gösterici vardı. Ve bu internetin viral gücünün bir örneği haline geldi. Tabii ki, içerik ikna edici olmalı. Ancak genelleştirilebilecek ve katkı olarak alınabilecek faktörler de vardır. Ve bu sadece bir sosyal medya kanalının erişimiyle ilgili değil, nihayetinde reklam gelirleri ve dijital aboneliklerle ilgili. Bu konudan daha sonra bahsedeceğim.

Her şeyden önce, sosyal medya ve arama motorlarının nasıl çalıştığını, kullanıcıların web sitelerinde ve uygulamalarda nasıl davrandığını anlamak her zaman çok önemlidir. Ve doğru medya türü, ilgili içerik için en iyi görüntüleme bakış açısı.

Birçok gazeteci geleneksel baskıdan gelir ve buna bağlı olarak içeriklerini her zaman öncelikle fotoğraf ve infografiklerle gösterilen kelimelerin gücüyle okuyu-

cularına ulaştırmaya çalışır. Kâğıt çağındaki dönemde gazetelerdeki bir konuyu veya makaleyi sınırlı sayıda arkadaşınızla paylaşabilirdiniz. İnternette olduğu gibi viral olmazdı. Gazeteyi alan okuyucuların hangi sayfa veya makaleleri okudukları, beğenip beğenmedikleri ve yazı veya haber hakkındaki görüşleri bilinemezdi.

Eğitimli TV yapımcıları, geçmişleri nedeniyle medyayı hala tüm içeriği hareketli görüntülere sıkıştırdıkları tek yönlü TV programları çerçevesinde düşünüyorlar. Bu tip medya ortamında, ortada güçlü bir içerik olmadığında, yayın, canlı yayınlar, arşivden görüntüler ve diyaloglarla desteklenir. Kaç izleyicinin etkileşimde bulunduğu sorusu büyük ölçüde program içindeki yerleşime veya program öncesi TV kanalındaki akışa bağlıdır. Televizyondaki geleneksel derecelendirme ölçümlerinde, izleyicilerin programı izlemeye devam etmesi daha az önemlidir.

Web'de içerik üreticilerini yani biz gazetecileri başarıya götüren mekanizmaların farkında olunması önemlidir. Arama motorları ve algoritmaların sosyal medya platformlarındaki çalışma şekli, bir içerik parçasının erişimini, makaleyi yazandan veya program direktöründen daha çok belirler.

Kullanıcı etkileşimi sihirli kelimedir; web tek yönlü bir yol değildir. Etkileşim veya bekleme süresi olsun, kullanıcıların

tek tek içerik parçalarıyla nasıl etkileşime girdiği ölçülebilir ve belirleyicidir. Bir içeriğin kullanıcıları ne kadar harekete geçirdiği genellikle belirleyici sorudur. Hedef kitleye duygusal olarak nasıl ulaşırım? Video yalnızca kullanıcılar tarafından değil, platformları oluşturanlar tarafından da değer görür. Hareketli görüntülerle ortalama bekleme süreleri ve reklam fiyatları daha yüksektir. Sosyal medya algoritmaları buna göre çalışır.

Küçümsenmesini göz ardı ederek, internet gazeteciliği tüm zamanların en iyisi olmak için gereken her şeye sahiptir diyebilirim. Niçin? Çünkü burada haber için en iyi formu seçme şansı var. Sürekli bir metin ne zaman ilham verir, görüntüleri taşıırken, fotoğraflar veya infografikler nerede tercih edilir, ses ne zaman ve kullanıcılar internetteki doğrudan geri bildirim kanalı aracılığıyla nasıl entegre edilebilir?

Kanala uygun içerik üretmek temel unsurdur. Sunum biçimlerinin ilgili güçlü yönlerini anlamak, hedef kitleyi anlamakla eşgüdümlüdür. Muhabirler için bir önemli nokta da doğru zamanlamadır. Çoğunlukla bu hız ile ilgilidir. Yıllardır seminerlerimin hiçbirisi mobil raporlama, videoların ve fotoğrafların doğrudan akıllı telefona kaydedilmesi, düzenlenmesi ve yayımlanması kadar popüler değildi.

Öyleyse neden Berlin şehir merkezindeki herkesin cep telefonu, sadece dört haneli takipçisi olan bir

kanaldan paylaşmış olabileceği kısa bir video, yaklaşık bir milyon kişiye ve okulunun bahçesindeki oğluma ulaşmayı başarıyor?

Rap ve dans, içerik hareketli görüntü formu için önceden belirlenmiştir. Konu bomba. Kısa tweet metni, sesi veya otomatik oynatma özelliği açık olmayan kullanıcılara hitap eder. Hashtag, şirketin kendi topluluğu dışındaki ilgili taraflara ulaşır. Ve zamanlama oldukça önemli: görüntü akıllı telefondaiken düzenlendi ve yayımlandı.

Gönderi kendi platformumuz için hazır olmadan önce videoları doğrudan sosyal medyada yayınladığımızda para kazanılabilir miyiz? Kesinlikle hayır. Bu özel örnekte, üç saat sonra hazır olan altı dakikalık bir özet, başlangıçta web sitesi ve arama motorları aracılığıyla yüksek pazarlama trafiğini yönlendirdi, daha sonra çift haneli yeni dijital abonelikleri yönlendirdi. Ve oraya yalnızca Twitter üzerinden 7.500'den fazla kullanıcı ulaştı ve öncelikle rap dansı yapan göstericinin daha önce paylaşılan viral videosu ilgilerini çekti. İnternetin gücünü takdir edelim. ■

* 45 yaşındaki Martin Heller, gazeteci, öğretim görevlisi ve Berlin'deki Into VR & Video GmbH'nin kurucusudur. Heller ve ekibi, ulusal ve bölgesel medya kuruluşlarının yanı sıra Almanca konuşulan ülkelerdeki çeşitli gazetecilik okulları ve üniversitelerinin eğitim ve öğretiminde çalışıyor.

Reuters foto muhabiri

James Akena:

Uganda ordusu bana boyun eğdirdi ve gazeteciliği bırakmama sebep oldu.

Ugandalı yazar

Kakwenza Rukirabashajja:

Gözetiminde pense kullandılar. Kalçalarımın ve vücudumun her yerinden et kopardılar.

Daily Monitor'un foto muhabiri

Abubaker Lubowa:

Uganda'da gazeteci olmak zor. Muhafif bir yazı yazdığınızda, sizi gözetim altına almalarını beklersiniz.

UGANDA'DA MEDYA ÇEŞİTLİLİĞİ OLSA BİLE ÖZGÜRLÜK YOK

ESTHER NAKKAZI *

2 021'de Reuters foto muhabiri James Akena, 20 Ağustos 2018'deki #freeBobiWine protestolarını anlatırken bir Uganda askeri tarafından dövüldükten sonra gazeteciliği bıraktığını ilan etti. Ödüllü gazeteci Twitter'dan ayrılışını şu şekilde duyurmuştu: "Uganda ordusu bana boyun eğdirdi ve gazeteciliği bırakmama sebep oldu."

Akena ellerini havaya kaldırdı, sadece kamerasını tuttu, biri gelip de onu kurtarana kadar dövdüler. Dayaklar nedeniyle birden fazla kafa travması geçirdi, kırık bir parmak ve kaymış bir omurgasının üstüne, bir de başının arkasından bir pıhtı attı. Sonuç olarak tekerlekli sandalyeye mahkum kaldı.

Savunma Kuvvetleri Komutanı Teğmen General David Muhoozi, askerlerin davranışından dolayı özür diledi. Akena daha sonra hükümete 27 bin dolarlık tazminat davası açtı.

Uganda Gazeteciler Birliği (UJU) Başkanı Lucy Ekadu, "Uganda'nın eskisinden daha fazla medya kuruluşu var ancak bu medyanın özgür olduğu anlamına gelmiyor." diyerek ekliyor, "Gazeteciler çalışmalarından sorumlu tutuluyor, yasalar medyanın yolunu tıkamak için yapılıyor, bu yüzden medya çeşitliliği olsa bile özgürlük yok."

Uganda Gazeteciler Cemiyeti'nin (UJA) baş-

kanlığı için de mücadele eden Daily Monitor'un kıdemli foto muhabiri Abubaker Lubowa, Uganda'da gazeteci olmanın zor olduğunu belirterek şunları söylüyor: "Hükümetten yerel yönetime kadar politikacılar gazetecilerin haklarını ihlal ediyor. Eyalet Meclisi ile ilgili muhalif bir haber yazdığınızda sizi gözetim altına almalarını beklersiniz. Politikacılar ve güvenlik güçleri medya özgürlüğünün en büyük ihlalcileridir. O zaman sıradan insanlar gazetecilerin dengeli hikayeler yazmasını istemez. Sizi bir haber için aradıklarında, haberin doğrulanması için karşı tarafla konuşmanızı istemezler. Bilgiye ulaşmak da zor. Medya özgürlüğünü uygulayan güçlü yasalarımız olmalı. O zaman güvenlik personeli ve genel halk medyanın nasıl işlediği konusunda duyarlı olmalıdır."

Ancak Uganda Hükümeti, medyayı Uganda'nın yönetimi ve gelişiminde ayrılmaz bir aktör olarak gördüklerini söylüyor. Bu nedenle hükümet, özgür, canlı ve sorumlu bir medyaya olanak tanıyan bir ortam yaratmama konusunda kasten böyle davranıyor.

KALÇALARIMDAN PENSE İLE ET KOPARDILAR

Şubat 2022'de, Cumhurbaşkanı Museveni'yi eleştirdiği için tutuklandıktan sonra yaklaşık bir ay hapis yatan Ugandalı bir yazar olan Kakwenza Rukirabashajja, gözetimdayken işkence gördü ve sonra da ülkeyi terk etti. Gördüğü işkenceyi, "Pense kullandılar. Kalçalarımın ve her yerden et kopardılar. O gün öldüğümü düşündüm. Uganda vatandaşlığından çıkmayı düşünmüştüm." şeklinde anlatmıştı.

Akena ve Rukirabashajja'nın davaları, Uganda'daki medya çalışanlarının, hükümeti eleştirdikleri ve gerçeği ifşa ettikleri için son zamanlarda maruz kaldıkları zor koşulları özetliyor.

Reuters foto muhabiri James Akena, Uganda askeri tarafından dövüldükten sonra gazeteciliği bıraktığını Twitter'dan şu şekilde duyurdu, "Uganda ordusu bana boyun eğdirdi ve gazeteciliği bırakmama sebep oldu" diye yazdı.

Son yıllarda, özellikle protestolar ve seçimler sırasında birçok gazeteci güvenlik güçleri tarafından hedef alındı. Ve birçoğunun Akena gibi mahkemede adalet arayacak imkanları yok. Bunun yerine, failleri tarafından tehlikeye atılmalarına izin veriyorlar.

13 Ağustos 2018'deki ara seçimler sırasında güvenlik güçleri Arua'daki olayları bildirirken gazetecilere canlı yayında saldırarak darp etmişti. Gazeteciler Herbert Zziwa ve Ronald Muwanga saldırıya uğradı, gözaltına alındı ve daha sonra şiddet olaylarını kışkırtmak ve mülke zarar vermekle hakim karşısına çıktı.

Birçoğu, #FreeBobiWine protestoları sırasında polis ve ordunun dayacağı sonucu hala ciddi sağlık sorunlarıyla uğraşıyor. Seçim döneminde hükümet, tüm gazetecilerin akreditasyon için yeniden başvurmasını istedi.

Uganda hükümetinin Medya Konseyi Başkanı Paul Ekochu, gazetecilerin güvenliğini garanti altına almak için incelemeye ihtiyaç olduğunu aktardı.

Benzeri görülmemiş bu hareketle Uganda Medya Konseyi, ülkede ikamet eden tüm yabancı gazetecilerin akreditasyonlarını iptal ederek yedi gün içinde yeniden başvurmaları gerektiğini ilan etti. Önemli sayıda birçok yabancı gazeteci ya ülkeden ihraç edildi ya da ülkeye girmesi yasaklandı.

Ardından 5 Aralık 2020'de hükümet, CBC gazetecileri Margaret Evans, Lily Martin ve kameraman Jean-Francois Bisson'u sınır dışı etti. Cumhurbaşkanı Museveni ve destekçileri, yabancı gazetecilerin muhalefet adayı Bobi Wine'dan yana olduklarını iddia ettiler.

HER FIRSATTA ŞİDDET

Gazeteciler de Covid-19 salgını sırasında zor şartlarla karşı karşıya kaldılar. Covid-19 yasakları sırasında polis gazetecilere karşı da şiddete başvurduğuna dair çeşitli olaylar vuku buldu.

Polis, 30 Temmuz 2021'de, sokağa çıkma yasağının başlamasının ardından insanları dağıtmak için güç kullanan polisin fotoğraflarını çeken Daily Monitor gazetesi ve NTV Uganda muhabiri Iceta Scovin Me-

tedio'ya saldırdı. Iceta, kendisini gazeteci olduğunu gösteren bir yelek giymesine rağmen saldırıya uğradı. Ayrıca polis memurları kamerasına el koydu ve çektiği fotoğrafları sildi.

Başka bir olayda polis memurları, sokağa çıkma yasağını ihlal ettiği için Radio Mityana muhabiri Patrick Bukenya'yı yumrukladı.

Parlamentoyu takip eden gazeteciler, yasama organıyla ilgili olumsuz haber yaptıkları için parlamentonun tehditleri altında yaşadıklarını iddia ediyorlar. Bazıları hayatta kalmak için otosansüre başvuruyor.

İsminin açıklanmasını istemeyen Uganda Parlamentosu Basın Birliği'nin kıdemli bir yöneticisi, "Kendi yazdıklarımızı sansürlemeye karar verdik, aksi takdirde konuşmacının gazabından kurtulamıyoruz." diyerek iyi davranışı ödüllendirme, kötü davranışı da cezalandırma anlamına gelen 'havuç ve sopa' yaklaşımının kullanıldığını ifade ediyor.

Ocak 2023'ün sonlarında, kıdemli gazeteci Simon Muyanga Lutaaya ve iki meslektaşı Adam Mahad Kungu ve Lukia Mpoza, yaptıkları İskân ve Kentsel Gelişim Bakanlığı haberlerinden dolayı çalıştıkları BABA TV'den kovuldular.

Devlet medya özgürlüğünü ve ifade özgürlüğünü kısıtlarken, medya dünyasındaki iç çekişmeler durumu daha da kötüleştirdi. Hükümet, medyanın 1995 tarihli Basın ve Gazeteciler Yasası'nda yapılan değişiklik konusunda kararlar almasına izin verdi. Ancak basın kuruluşlarının aralarındaki mücadele süreci boşa çıkmadı.

Gazeteciler birbirleriyle savaşıma devam ederken, hükümet sektörü dize getirmede medyanın önüne geçmeye sürdürüyor. Hükümet, en büyük tehdit olarak gördüğü çevrim içi medyayı susturabilmek için 'Bilgisayarı Kötüye Kullanım' yasası adı altında yeni kararlar aldı. ■

* Esther Nakkazi, serbest çalışan bilim ve teknoloji gazetecisidir. Uganda ScieGirl blog yazarı; medya eğitmeni; Uganda Sağlık Gazetecileri Birliği'nin kurucusudur.

Polisin, Kamboçya Bağımsız Medya Merkezi'nin faaliyet ruhsatını iptal etmesiyle bazı gazeteciler gözyaşlarına hakim olamadı.

KAMBOÇYA MEDYASINDAKİ YARIK

Kamboçya'da hükümetin, en ufak bir eleştiriye tahammülü yok. Ülkede sansür o kadar ileri seviyeye çıktı ki, hükümeti eleştiren Facebook sayfalarını "beğenmek" dahi uzun hapis cezaları ile sonuçlanabilir.

NALY PILORGE *

Kamboçya'da sosyal medya kullanıcıları, çevrimiçi yayınlar ve özel mesajlara gözetim, taciz ve tutuklama ile karşı karşıya. Mevcut hükümete yönelik en ufak bir eleştiri veya bazı Facebook sayfalarını "beğenmek" de dahil olmak üzere bir muhalefet partisine destek ifadesi bile uzun hapis ceza suçlamaları ile sonuçlanabilir.

Kalan son eleştirel medya seslerinden biri olan bağımsız gazetecilik kuruluşu "Demokrasinin Sesi -Voice Of Democracy (VOD)", Kamboçya Başbakanı Hun Sen hükümetinin kendi sözcüsünden alıntılanan haberlerinden birine itiraz etmesinin ardından Şubat ayı başlarında kapatıldı.

BASINA SANSÜR: KEYFİ LİSANS İPTALİ

Bu durumda, geri çekilme talebinde bulunmak veya makaleleri nedeniyle dava açmak gerekliliği getiren Basın Yasası'nı açıkça göz ardı eden başbakan, bunun yerine VOD'un ana kuruluşu Kamboçya Bağımsız Medya Merkezi'nin (CCIM) medya lisansının keyfi olarak iptal edilmesini emretti. İptal emri, haberin yayınlanmasından sadece birkaç gün sonra ve kuruluş birden fazla kez özür diledikten sonra geldi.

Enformasyon bakanı tarafından diğer medya kuruluşları için "ders" olması adına düzenlenen kapatılma, 2023 Ulusal Seçimler öncesinde uzun süredir devam eden bir medya baskısının doruk noktasıdır. VOD, birkaç yıldır

VOD Askeri polis ve diğer yetkililer, Kamboçya Bağımsız Medya Merkezi'nin (CCIM) medya faaliyet ruhsatını iptal ettikten sonra ofisini terk etti.

iki dilli soruşturmalar ve siyaset, yolsuzluk ve insan hakları konularının korkusuzca ele alarak yayınlamıştı.

Bir önceki yıl, muhabirleri yetkililer tarafından defalarca gözaltına alındı ve bir muhabir de başbakanın koruma biriminin bir üyesi tarafından darp edildi. Açık bir toplumun, demokrasinin ve hesap verebilirliğinin tümü özgür basına dayanır. VOD, son yıllarda en güçlü seslerden biri ve paha biçilmez bir eleştirel raporlama kaynağı olmuştur. Eğer VOD kalıcı olarak kapatılırsa, Kamboçya'nın geçtiğimiz yıllarda sistematik olarak hükümet saldırılarıyla zaten yok edilen ve Temmuz ayındaki Ulusal Seçimler öncesinde artan baskıyla karşı karşıya olan medyasında bir yarık meydana getirecektir.

KAMBOÇYA'DA BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ

Ülkenin siyasi istikrarsızlık, iç savaş ve basın özgürlüğüne getirilen kısıtlamalar da dahil olmak üzere insan hakları ihlalleri konusunda iç açıcı olmayan bir geçmiş var. Bununla birlikte, Kamboçya'da medya, önemli konular hakkında rapor verme yeteneğini sınırlandıran sansür, yıldırma ve yasal işlem dahil olmak üzere birçok zorlukla karşı karşıya kaldı. Kamboçya anayasası ifade özgürlüğünü ve basın özgürlüğünü garanti ediyor, ancak pratikte medya oldukça kısıtlayıcı bir ortamda faaliyet gösteriyor. Hükümeti eleştiren veya yolsuzluk, insan hakları ihlalleri veya toprak anlaşmazlıkları gibi hassas konularda haber yapan gazeteciler tehdit, taciz ve şiddetle mücadele etmek zorunda kalıyor.

HÜKÜMET MEDYAYA BASKI YAPIYOR

Kamboçya hükümeti, medyadaki eleştirel sesleri susturmak için gücünü kullanmakla suçlanıyor. Örneğin, 2017'de hükümet, ülkede 1993'ten beri faaliyet gösteren İngilizce bir gazete olan Cambodia Daily'yi kepenk indirmeye zorladı. Hükümet, gazetenin büyük bir vergiyi ödemediğini iddia etti, ancak çoğu bunu bağımsız bir sesi susturma girişimi olarak gördü.

Kamboçya'daki medya, hükümet baskısına ek olarak ekonomik zorluklarla da karşı karşıya. Birçok medya kuruluşu, siyasi bağlantıları olan birey veya gruplara ait ve medya platformlarını kendi çıkarları için kullanıyor.

MUHALİF GAZETECİLERİN HAYATLARI RİSK ALTINDA

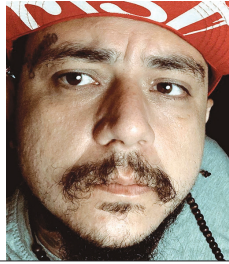
Bu zorluklara rağmen, bazı gazeteciler ve medya kuruluşları hassas konular hakkında haber yapmaya ve iktidardakileri sorumlu tutmaya devam ediyor. Ancak, bunu yaparken hayatlarını da riske atıyorlar. Kamboçya hükümeti son yıllarda basın özgürlüğüne yönelik eylemlerinden dolayı eleştirilerle karşı karşıya kaldı. Hükümet, gazetecilere ve medya kuruluşlarına ciddi kısıtlamalar getiren, hükümet sistemine kaydolmalarını ve gözetime, sansüre boyun eğmelerini gerektiren tartışmalı bir yasa çıkardı. Yasa hükümete, "sahte haber" yaydığı veya ulusal güvenliği tehdit ettiği düşünülen gazetecilere para cezası verme veya hapsedme yetkisi de veriyor. ■

* Kamboçyalı insan hakları örgütü LICADHO'nun sosyal yardım direktörü.

KÖR EDEN DEVLETE KARŞI MÜCADELE

Bir öğretmen eylemini izlerken plastik mühimmatla gözünden vurulan Brezilyalı fotoğrafçı Alex Silveira, Federal Yüksek Mahkemede São Paulo Eyaletine karşı açtığı davayı 22 yıl sonra kazandı, ancak ona göre kavga henüz bitmedi!

LUCAS SIQUEIRA

Alex Silveira'nın kavgası, 18 Mayıs 2000'de, Agora São Paulo gazetesinin muhabiri olarak bir öğretmen gösterisini takip etmeye gittiğinde başladı. O gün eyalet hükümeti, göstericileri dağıtmak için Askeri Polis'in süvarileri göstericilerin arasına daldı. Askeri Polis ile yaklaşık 20.000 memur arasındaki çatışmada, olayı diğer gazetecilerle belgeleyen Alex, bir gaz bombasının patlamasıyla ırkıldı, kimin vurduğunu görmek için geriye baktığında, yüzüne ateş edildi. Saldırı, foto muhabirinin sol gözünü aldı. Sağ gözü ise

doğuştan gelen bir sorun nedeniyle % 10 görüyor. Artık foto muhabiri olarak çalışamayan Alex, São Paulo Eyaletine karşı adli bir savaş başlattı.

2008 yılında, São Paulo Adalet Divanı'nın (Tribunal de Justiça de São Paulo - TJSP) ilk örneği, devleti maddi zararları görmezden gelerek verdiği manevi zarardan dolayı kınadı. 2014 yılında mahkeme, yaralanmanızdan yalnızca sizi hatalı bulan kararı bozdu; TJSP'deki davanın raportörü Abreu Amadei, "Failin gözünden vurulduğu için suçlanacak tek kişi olduğunu iddia etti." dedi. Nihayet, Haziran 2021'de, Federal Yüksek Mahkeme, devleti sizi tazmin etmeye yeniden mahkum etti. 22 yıl devletle savaştıktan sonra ne hissediyorsunuz?

Bu cehennemden çıktığım için bir rahatlatma hissediyorum. Sanki 22 yıl sonra biri gelip üzerimdeki yükü kaldırmış gibi hissediyorum. Beni en mutlu eden şey, bu durumun mesleğe en büyük katkımı sağlamasıydı, beğenin ya da beğenmeyin, davam en azından

Brezilya bağlamında bir yenilik ortaya koydu. Bu beni çok mutlu ediyor, çünkü artık benzer bir durum tekrarlandığında failin benim kadar beklemesi gerekmeyeceğini ve durumlarının tek seferde çözülebileceğini biliyorum. Bugün mesleğe karşı toplumsal görevimin yerine getirildiğini hissediyorum.

POLİS ZARAR VERİR, KATLEDEN ADALETTİR

Değerlerin gözden geçirilmesi için başvurduğunuz ve ilk ömür boyu tazminat ödemelerinizi (maddi hasar için) aldınız; yine de kaza tarihinden bu yana geriye dönük olanı ve ayrıca STF tarafından öngörülen fiziksel ve ahlaki zararların tazminatını da almanız gerekir. Bütün bunları göz önünde bulundurarak Brezilya adaleti hakkında ne söyleyeceksiniz?

Polis zarar verir, ancak katleden Brezilya adaletidir. Adaletin incelikleri, yapılış şekli, gecikmesi, bunların hepsi saçma bir merhametsizlikle yapılır. Düşünsene, bir fotoğrafçının görüşünü kaybetmesi nasıl bir şey? “Bana ödeyecekleri tazminatı duydum. Bir saniye düşün, 52 yaşındayım, hayatımın % 40’ı! İstedğim her şeyi yaptığımı ve tatmin olduğumu varsayarsak, bunun bir tazminat olmadığını söyleyebilirim. Dostum, okulda zorluk çekiyorum, tahtayı göremiyorum, defterlerimin üzerine eğildiğim için sırtım ağrıyor. İnsanları bir metre öteden görmüyorum, sadece şekilleri, gölgeleri ve ışığı görüyorum; daha fazla netlik yok. Yani, bunu fiyatlandırmamanın bir yolu yok, adaletin belirlediği hiçbir miktar tazminat olarak adlandıramaz ve bundan daha kötüsü, 22 yıllık gecikmeyi ödemenin, vermenin bir yolu var mı? - Aldığım ya da hala almam gereken şey, bana yaptıkları için “çer çöp”, ama sahip olabileceğim ve adaletin belirlediği şey bu. Başıma gelenlerin bedeli ya da tazminatı yok.

Sizin olaydan bu yana, polisin ve devletin protestoculara ve medya çalışanlarına karşı çalışma biçiminde bir değişiklik oldu mu?

Hiçbir şey değişmedi! Hiçbir şey! Bu yüzden tazminatın devlet için acı verici olmasının önemli olduğunu düşünüyorum. 22 yıl önce benim başıma gelenler, sonra Sérgio Silva’nın, bir süre önce Pernambuco’dan herhangi bir tezahüre bile katılmayan iki kişi de dahil olmak üzere başka bir grubun da başına geldi. Yaklaşım değişmedi, çünkü sistem değişmedi. Bu yüzden “para cezası” gelmeli ve önemli olduğu kadar adil de olmalı. Aksi takdirde hiçbir şey değişmeyecek.

Daha önce, Monitor do Oriente kanalında sizinle, (2013 gösterilerinde görme yetisini kaybeden) Sérgio Silva ve (2019’da işgal altındaki Batı Şeria’daki bir gösteride gözünü kaybeden Filistinli gazeteci) Muath Armaneh ile bir söyleşi yaptık. Hepiniz aynı türden saldırıların kurbanlarıydınız. Yirmi yıldan fazla bir süre sonra bile davanızın diğer davaların gidişatını ve hatta polis yaklaşımının geleceğini etkileyebileceğini düşünüyor musunuz?

VURULDUĞUM, KÖR OLDUĞUM İÇİN BİR ÖDÜL ALDIM!

Emekli maaşını zaten almanıza rağmen, tutarları yeniden hesaplamak ve STF tarafından öngörülen tazminatı almak için mücadele etmek için hala birkaç ayınız var. Sizce adalet yerini buldu mu?

Bir nevi! 22 Yıl sonra galip geldiğime ve zaferin aynı zamanda meslek ve demokrasi için olduğuna inanıyorum ama bunun bitmediğini unutmamak gerektiğini düşünüyorum. İnsan hakları için gazetecilik ödülü olan Vladimir Herzog Ödülü’nü aldım, ancak insanlık en azından haklı olsaydı bu ödülün bile olmaması gerekirdi. Saçmalığa bakın, 22 yıl boyunca vurulduğum, kör olduğum ve devletle savaştığım için bir ödül aldım. Bugün, bu davalardan bahsetmek ve her zaman geri dönmek, devlet umudunuzu kaybetmenize ve pes etmenize neden olmaya çalıştığı için değişiklikleri zorlamanın bir yoludur. Bu nedenle, 22 yıl sonra, yalnızca meslek sınıfı için değil, demokrasimizin savunulması için de bu ihlallerden bahsetmekten vazgeçmemek önemlidir. Bu bakımdan, çok darmadağın bir şekilde, adalet nihayet sağlandı. Umarım benim davamla ortaya çıkan yenilik, arkadaşım Sérgio Silva’nın davası gibi başkalarına da fayda sağlayabilir.

Medya çalışanlarının polis kadar orada çalıştığını göz önünde bulundurarak, bunun birkaç nedenden dolayı saçma olduğunu düşünüyorum. Bütün bunlar, bir sivilin devlet için “halta” değmeyeceğini gösteriyor. - Basın çalışanlarının tanımlanması kolaydır, bir fotoğrafçının yüzüne ateş etmek, gözle çalışan bir kişi olduğunu düşündüğümde, bana intikam gibi geliyor! - “Yani burada ne yaptığımı kayıt mı ediyorsun?” diye düşünmüş olmalılar, kelimeler bunlar mı bilmiyorum ama bana öyle geliyor. Bu yüzden her zaman savaştım ve tüm inatçılığımın nihai sonuçlara gittim, çünkü “para cezasının” polise gazetecilere, öğretmenlere, öğrencilere ateş etme yetkisi vermeden önce yukarıdan veya Güvenlik Bakanı’ndan veya Vali’den emir gelse bile devleti düşündüren bir “engel” olması gerektiğini düşünüyorum. Burada silahların varlığını bile sorgulamadığımı, kullanımları için öngörülen teknik normlara uygun olarak kullanımları için teknik ve psikolojik hazırlık eksikliğini sorguladığımı unutmayın; ve elbette, bu suçlar işlendiğinde yaşanan cezasızlığı. ►

Brezilya'da birçok şeyin değişmesi gerekiyor, bunlardan biri siyaseti kutsal olarak görmeyi bırakmak! Onların sadece çalışan olduklarını görmeliyiz.

► **Brezilya'da bu tür saldırıların geçmişimizden sadece karanlık izler olması için neyin değişmesi gerekiyor?**

Brezilya'da birçok şeyin değişmesi gerekiyor, bunlardan biri siyaseti kutsal olarak görmeyi bırakmak! Onların sadece çalışan olduklarını görmeliyiz. Artık sokaklarda askeri müdahale isteyen insanlar olduğu için, seçim istedikleri gibi gitmediği için kimse bu konuya el atmadı! "İnsanlar bunun yüzünden krizler geçirdi. Şimdi, öğretmenler haklarını talep etmek için bir araya geldiklerinde, tüm bunlar oluyor! Bunun bir kısmı bizim hatamız, bunun olmasına izin vermemeliyiz..."

Biz Brezilyalılar, son seçimlerin getirdiği ideolojik değişikliklerle bile, silahların taşınmasını kolaylaştırmak gibi geçmiş yönetimden gelen sorunları miras aldık. "Ölümcül olmayan" olarak kabul edilen mühimmatla vurulduktan sonra kör olan siz bu konuda ne söyleyeceksiniz?

Tamamen karşıyım! Şiddetin hüküm sürdüğü bir toplumda yaşıyoruz. Sokakta birinin yüzüne silah dayayarak yürüyen şu çılgın kadına (Carla Zambelli) bakın ve hala adamın siyah olduğu gerçeği var, ben olsaydım ya da sen olsaydın bunu yapmazdın. Sadece bir düşün! Roberto Jefferson'a bakın, adam evde

mahsur kalmış ve Federal Polise ateş etmiş, o adamın tüfeği ve el bombası vardı ve onu Federal Polise karşı kullandı! İçinde yaşadığımız toplum bu, silahlı şiddet istatistiklerinin bambaşka olduğu Kanada'da yaşamıyoruz.

Yolları kapatan ve şimdi birçok şehirde kışkırların önünde kamp kuran Bolsonarist protestoculardan bahsettiniz. Polisin ve devletin bu göstericilere yaklaşımını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Dostum, barbekü partisine katılmak ve bu insanlara hiçbir şey olmadığından emin olmak için oradalar. Bu liderlik, polisin devlete değil hükümete ait olduğunu sanma noktasına gelmiş insanlar var! Değerlerin tersine çevrilmesine bakın. Bu tam bir delilik! Lula'ya hırsız diyen, komünizmden bahseden bazıları var ama Santa Catarina'da Heil Hitler yapan bir avuç "onun bunun çocuğu" olduğunu bir saniye durup düşünmüyorlar. Bunu kınayan meclis üyesi de "görevden alınma" riski taşıyor! Brezilya dünyanın en büyük nazifaşist ağılı oluyor! Bu adamların zaten orada olduğu açık ancak örnek olmak için bilgisiz, hazırlıksız ve şaşkın bir kişi geldi ve her şey yokuş aşağı gitti! Bu, değerlerin tersine çevrilmesidir. ■

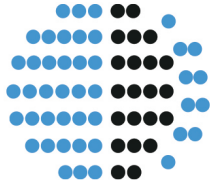
* Brezilyalı gazeteci Lucas Siqueira, foto muhabiri ve belgeselci olarak çalışmaktadır.

Destek için gözlerini kapattılar

Alex Silveira'nın davası, çeşitli dayanışma kampanyalarını ve basın profesyonellerine yönelik şiddeti reddetmeyi harekete geçirdi. 2014 Yılında TJSP, Alex'i yalnızca yüzünden vurulduğu için suçlu ilan ettiğinde, gazeteciler ve fotoğrafçılar protesto için birleşti; bir iş günü boyunca bir gözlerini kapattılar. 2021'de Federal Adalet Divanı'na (Supremo Tribunal Federal - STF) 400'den fazla kişi tarafından imzalanan ve davanın temel hakların güvence altına alınmasını

daki önemini vurgulayan bir mektup gönderildi. Aralarında Sebastião Salgado, Mauricio Lima, Lalo de Almeida, Vitor Moriyana, Araquém Alcântara, Jorge Araujo ve Rosa Gauditano gibi ödüllü kişilerin de bulunduğu gazeteciler, sanatçılar, sivil toplum kuruluşları ve fotoğrafçılar tarafından imzalanan ortak mektup ayrıca güvenlik güçlerinin gösteriler sırasındaki rolüne dikkat çekiyor ve STF'den Alex Silveira davasındaki adaletsizlikleri düzeltmesini istiyor.

INTERNATIONAL
Journalists
INTERNATIONAL JOURNALISTS ASSOCIATION

Qr kodu okutarak kampanyalara destek olabilirsiniz.

Desteginle güzel yarınlara!

Doğruların sesinin daha gür çıkması için haydi sen de omuz ver!

Özgür gazeteciliğe sahip çık!

Bütçenize uygun destek paketleri için
yukarıdaki Qr kodu okutabilirsiniz.

Şimdi tam zamanı!

Kampanyalara destek olun

www.ijadestek.com

AFP

“

*Uluslararası haber ajanslarıyla birlikte çalışarak
zor durumdaki bağımsız gazetecileri destekliyoruz.*

”

INTERNATIONAL
Journalists
INTERNATIONAL JOURNALISTS ASSOCIATION

www.internationaljournalists.org